

UNIVERZA V MARIBORU
FILOZOFSKA FAKULTETA
Oddelek za zgodovino

DIPLOMSKO DELO

Daniel Siter

Maribor, 2015

UNIVERZA V MARIBORU
FILOZOFSKA FAKULTETA
Oddelek za zgodovino

Diplomsko delo

VOJAŠKI NAČRT ERICHA VON MANSTEINA IN
PROBLEMATIKA DUNKERQUA

ERICH VON MANSTEIN'S MILITARY OPERATION PLAN
AND THE ISSUE OF DUNKIRK PORT

Mentor: red. prof. dr. Darko Friš

Kandidat: Daniel Siter

Maribor, 2015

Lektorica: Tamara Kovačič, univ. dipl. anglistka in slovenistka

Zahvala

Zahvaljujem se mentorju red. prof. dr. Darku Frišu za strokovno pomoč in nasvete pri nastajanju diplomskega dela.

Iskreno se zahvaljujem svoji puncici Katji, ki mi je ves čas mojega študija stala ob strani, me podpirala, spodbujala in pomagala, kadar je bilo to potrebno. Hvala!

Neizmerno hvaležnost pa bi želel izreči tudi svoji družini, ki mi je nudila moralno spodbudo in finančno podporo.



Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta
Koroška cesta 160
2000 Maribor, Slovenija

Podpisani Daniel Siter, rojen 31. 10. 1992, študent Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, smer zgodovina in geografija, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom *Vojaški načrt Ericha von Mansteina in problematika Dunkerqua* pri mentorju red. prof. dr. Darku Frišu avtorsko delo.

V diplomskem delu so uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

(podpis študenta-ke)

Maribor, 2. 9. 2015

KAZALO

POVZETEK / SUMMARY	1
1 UVOD	3
2 ZAKLJUČEK OPERACIJ NA POLJSKEM: HITLER HITI K ODPRTJU ZAHODNE FRONTE	4
3 NESTABILNO VREMENSKO STANJE KOT KLJUČNI DEJAVNIK ODLAGANJA INVAZIJE	8
4 RAZLIČNE OPERATIVNE OBLIKE 'PRIMERA RUMENA'	12
5 PREBUJENJE GENIALNEGA STRATEGA	18
5.1 Fritz Erich Georg Eduard von Lewinski.....	18
5.2 Upravičeni dvomi nad dosedanjimi primeri invazijskih načrtov.....	21
5.3 Boj za sprejetje in uveljavitev Mansteinove strategije	23
5.4 Značilnosti vojaškega načrta Ericha von Mansteina	31
6 MAJ 1940: REALIZACIJA NAČRTA IN ŠOK ZAVEZNIKOV	36
6.1 Vojaška primerjava nemških in zavezniških sil	37
6.1.1 Številčnost enot in njihova moč	38
6.1.2 Kvaliteta, opremljenost in tehnične pomanjkljivosti zavezniških enot.....	39
7 VOJAŠKI STROJ NACISTIČNE NEMČIJE KONČA 'TIHO VOJNO'	41
8 VOJAŠKE OPERACIJE NA ZAHODU	42
8.1 Potek operacij na Nizozemskem.....	42
8.2 Pregled operacij v Belgiji	47
8.3 Začetek sesedanja obrambnega bloka zaveznikov: nadaljevanje ofenzive v Belgiji	51
9 ARMADNA SKUPINA A ODLOČILNO PREBIJE ZAHODNO FRONTO	60
9.1 Skrivnostni preboj težkih oklepnikov v Ardenih: prečkanje reke Meuse.....	60
9.1.1 Zavezniške vojaške sile niso izkoristile svojih priložnosti	63
9.2 Usodni 13. maj 1940: nered, zmeda in velika panika.....	64
9.3 Prepočasni in slabo vodeni zavezniški protiukrepi.....	69
10 NEZAUSTAVLJIV PRODOR OKLEPNIKOV PROTI ROKAVSKEMU PRELIVU... 72	
11 NEUSPEŠNI PROTINAPADI NA 'NEMŠKI SRP'	77
12 ZAPIRANJE 'JUŽNEGA KORIDORJA' IN OPERACIJE ZNOTRAJ UKLEŠČENEGA OBROČA	80
12.1 Ujete armade zaveznikov bežijo proti enemu samemu cilju: obalam Dunkerquea...	82
13 24. MAJ: ENA IZMED HITLERJEVIH NAJUSODNEJŠIH NAPAK	87

13.1	Vzroki in posledice zaustavitve Guderianovih oklepnikov	87
14	ZAKLJUČEK	93
15	LITERATURA IN VIRI	95
15.1	Literatura	95
15.1.1	Časniki.....	96
15.2	Viri.....	99

KAZALO ZEMLJEVIDOV

Zemljevid 1: Grafična ponazoritev razlik med nemškima načrtoma iz leta 1914 in 1939 ter Mansteinovim vojaškim načrtom iz leta 1940.	35
Zemljevid 2: Prikaz treh najpomembnejših obrambnih črt v zavezniški Belgiji.	51
Zemljevid 3: Silovito napredovanje nemških enot vzdolž zahodne fronte.	62
Zemljevid 4: Podrobnejši pregled nemških operacij znotraj sektorja pri Sedan: 13. maj 1940.	66
Zemljevid 5: Uspešna vzpostavitev 18-tonskega mostišča na reki Meuse.	67
Zemljevid 6: Prodor Nemcev preko "južnega koridorja" do kraja Abbeville.	81
Zemljevid 7: Weygandova ideja protinapada - preboj "južnega hodnika" preko Arrasa.	82

POVZETEK / SUMMARY

Diplomsko delo bralcu ponuja obširen in celovit obenem pa sistematičen vpogled v vojno dogajanje evropskih udeleženk v obdobju priprav in izvedbe zahodne invazije vojaškega stroja nacistične Nemčije. Na začetku so orisane taktične in operativne težave, s katerimi so se pri oblikovanju ofenzivnih načrtov spopadali tedanji vojaški strateg nemških kopenskih sil. Po predstavitvi prvotnih in že obstoječih ofenzivnih zamisli sledi glavni fokus naloge, tj. nastop Ericha von Mansteina in oblikovanje, sprejetje ter seznanjenje z bistvenimi lastnostmi njegovega invazijskega načrta, ki se je na koncu nadvse uspešno rezultiral v popolnoma razsekanem obrambnem sektorju »zahodnih zaveznikov«. Prvotni operativni načrti Nemčije so se zdeli preveč konvencionalni, omejeni, premalo drzni in preveč podobni strateškim zamislim še iz časa prve svetovne vojne. Tudi po vnesenih spremembah niso bili zadovoljivi. Neprekinjeno in dolgotrajno nestabilno vremensko obdobje, ki je bilo ves čas eden izmed glavnih vzrokov za številne preložitve napada, je Erichu von Mansteinu dalo možnost, da oblikuje, izpopolni in pred samim Adolfom Hitlerjem pojasni še svojo alternativo napada. Rezultat je bila skoraj naravnost genialna ofenzivna zamisel, ki je preusmerila glavnino nemške ofenzive s klasičnega severnega dela fronte na njen osrednji sektor oz. z desnega na levo armadno krilo. Namesto že preizkušenega frontalnega napada v Belgiji, ki bi se v okviru najbolj optimističnih napovedi najverjetneje »zadušil« že kar vzdolž utrjene obrambne črte na reki Somi, je štabni načelnik skupine armad A predlagal skrivnostni preboj elitnih tankovskih divizij čez domnevno neprevozne in nedostopne Ardene. Zaradi teh geografskih značilnosti je bila ta pokrajina zelo slabo varovana. Mansteinove strategije se je po vojni oprijel naziv 'zamah s srpom' (v nemškem izvorniku: »Sichelschnitt«). Taktika je v glavnem temeljila na ključnem momentu presenečenja, ki si ga je Hitler v svojih opcijah za napad želel že od samih začetkov pripravljanja različnih ofenzivnih alternativ, a mu tega ni znal nihče ponuditi. Zaključni del naloge poskuša čim konkretnije pojasniti problematiko teme, ki se navezuje na vprašanje, zakaj je Nemčija začasno zaustavila napredovanje svojih oklepnih in tankovskih enot tik pred zadnjim prelivskim pristaniščem, ki še ni padlo v roke nacistov in tako omogočila glavnini britanskih ekspedicijskih sil uspešno evakuacijo in pobeg v sosednjo Veliko Britanijo.

Ključne besede: primer Rumeno, Erich von Manstein, Mansteinov vojaški načrt, zamah s srpom, zahodna fronta, ofenziva čez Ardene, druga svetovna vojna, vojaške operacije na zahodu, zavezniki na zahodni fronti, operacija Dinamo, evakuacija iz Dunkerqua.

Bachelor's thesis offers an extensive and comprehensive as well as systematic insight into the war developments in time of preparation and execution of western invasion by Nazi war machine. At the beginning of the thesis there is a presentation of the way military strategists of German land forces tackled with tactical and operational problems, when they were developing and forming plans for the offensive in the West. After introducing the initial ideas and thoughts for the invasion, the primary focus of work follows: the performance of Erich von Manstein as well as creation, adoption and detailed description of essential characteristics of his invasion plan, which ultimately resulted in a highly successful and completely broken defensive sector of the allies. The first operational plans seemed to be too conventional, limited and they were not daring enough. Most of all, the earliest plans were far too similar to strategic ideas from the First World War. Even after some changes, they were still not satisfying enough. Continuous and prolonged period of bad and unstable weather, which was always one of the main reasons for many postponements of the offensive, gave Erich an opportunity to develop, improve and explain his alternative for the western invasion in the presence of Adolf Hitler. The result was almost revolutionary offensive idea, which transferred the main weight of German attack from classical northern part of the front to central sector. In other words: the main part of the invasion was shifted from the right army wing to its left. Instead of already used and tested frontal attack in Belgium - which would probably already had suffocated along the fortified defensive zone on the river Somme - the chief of staff of army group A suggested mysterious breakthrough through supposedly impassable and inaccessible region of Ardennes with Wehrmacht's elite tank divisions. Consequently the area was very poorly protected. After the war, Manstein's plan gained new title: "sickle cut" (in German: "Sichelschnitt"). His tactic was mainly based on the crucial moment of surprise, which Hitler wanted in his attacking options from the very beginning of designing different offensive alternatives for military march against the West. However, nobody actually knew how to deliver him that key moment until Manstein. In the final part of the thesis we tried to explain the issue of the theme that is linked to the question of why had Germany temporarily halted the unstoppable advance of German armour and tank units in front of the last port (Dunkirk), which by that time had not yet fallen into the hands of mighty Wehrmacht? This reckless act enabled the bulk of British expeditionary force successful evacuation and escape into neighbouring Great Britain.

Keywords: Case Yellow, Erich von Manstein, Manstein's military plan, sickle cut, western front, the offensive through Ardennes, Second World War, military operations in the west, Allies on the western front, operation Dynamo, evacuation from Dunkirk.

1 UVOD

Teme diplomskih del, ki se sicer močno navezujejo na nemške vojaške operacije na zahodni fronti v prvi polovici leta 1940 so pogoste - ustaljena praksa pa je vendarle ta, da spregledajo ravno tiste vsebinske plati, ki nam izdajo kdo je pravzaprav oblikoval tako uspešen in obenem uničujoč načrt, s katerim si je nacistična Nemčija med 10. majem in 4. junijem 1940 podredila države Beneluksa in severni del Francije. Kaj veliko sicer ni za očitati, saj je vojaško zgodovino pisje izvedelo za famozni vojaški načrt Ericha von Mansteina šele po vojni, ko je Basil Henry Liddell Hart na podlagi izčrpnih pogovorov z nekdanjimi vodilnimi vojaškimi poveljniki Tretjega rajha pričel razkrivati nemško plat druge svetovne vojne in ob tem izdal knjigo. Šele takrat je bilo znanega nekaj več o tej »revolucionarni ideji,« ki je popeljala Nemčijo v zgolj neverjetnih petih tednih do velike »maščevalne zmage« nad njenimi francoskimi krvniki med letoma 1914 in 1918. Že pred začetkom pisanja sem si za enega izmed glavnih ciljev svoje naloge zastavil vključitev lastnega »raziskovalnega pristopa,« ki ga v delu podpiram z zajetno količino zgodovinskih virov. Pišem primerjalno in poskušam prikazati vzročno-posledične povezave. Izdelavo naloge pa sem kombiniral tudi s popotno odpravo po Nizozemski. Konkretnost virov sem okrepil z zelo temeljitim pregledom dveh slovenskih časnikov, in sicer *Slovenca* ter *Slovenskega naroda*, kar mi je omogočilo, da sem lahko svojo temo predstavil z različnih zornih kotov takratnega dogajanja.

Diplomsko delo pričenjam z uspešno zaključeno zadnjo fazo ofenzive na Poljskem – seveda zgolj v neposredni povezavi s Hitlerjevim silnim preganjanjem po odprtju zahodne fronte, nato pa se lotevam predstavitev poglavja v povezavi z nestabilnim vremenskim stanjem, ki je pravzaprav dalo Erichu von Mansteinu čas in priložnost, da dokončno oblikuje in predstavi svojo zamisel – na koncu tudi pred samim Hitlerjem. Do dejanskega začetka operacij na Zahodu se v naslednjih poglavjih v glavnem osredotočam na dolgotrajno in mučno borbo celotnega štabnega osebja armadne skupine A, ki se je na vse pretege trudilo, da bi s svojo inovativno idejo prodrlo do najvišjega vodstva nemške kopenske vojske. Walther von Brauchitsch, vrhovni kopenski poveljnik nemških vojaških sil, je Mansteinov načrt za ofenzivo vztrajno »blokiral« in zavračal, zato je bila zanj in ostalo poveljniško osebje skupine armad A edina možnost ta, da vzpostavijo neposredni stik s Hitlerjem. Ko je Mansteinu uspelo tudi to, je bil koncept njegovih operativnih zamisli nemudoma sprejet v posodobljeno verzijo 'primera Rumena.' Rezultat sprejetja 'Zamaha s srpom' je bil vojaški, politični in državni kolaps Beneluksa ter Francije. Posledica je bila večletna brutalna okupacija nacističnega režima.

2 ZAKLJUČEK OPERACIJ NA POLJSKEM: HITLER HITI K ODPRTJU ZAHODNE FRONTE

Po napadu nacističnega stroja na svojo poljsko sosedo, 1. septembra 1939, s čimer se je razplamtela druga svetovna vojna, je bilo docela jasno, da je Poljska tako kot večina vseh njenih tedanjih zaveznic popolnoma nepripravljena na moderno vojskovanje. 1. septembra se je pričela velika poljska obrambna borba za domovino, kjer so Nemci z ene strani napadli s težkimi tankovskimi, oklepnimi in motoriziranimi silami, modernim letalstvom, najpopolnejšim vojaškim orožjem, padalci, najsposobnejšo in najboljše opremljeno ter izurjeno pehoto – pogumni Poljaki pa so se po drugi strani branili in napadali z nekoristnimi ter brezglavimi juriši svojih elitnih konjeniških odredov, ki so jih v svojih pogumnih protiofenzivah usmerjali najpogosteje kar v boke nemških tankov.¹ Blitzkrieg nemškega vojaškega stroja je že v prvem tednu vojne usodno pometel s poljskimi vojaškimi četami.² Poljska usoda je bila zapečatená najkasneje do 18. septembra, ko se je zaključila bitka pri Bzuri, in ko je sovjetska Rdeča armada že dan prej³ prečkala vzhodne državne meje.⁴

Do noči med 27. in 28. septembrom, ko se je vdal tudi varšavski poveljnik Walerian Czuma, je nemška vojska eliminirala tudi ves preostali del Poljske, ki se je nahajal zahodno od nemško-sovjetske demarkacijske črte. Da so bile poljske vojaške sile že od vsega začetka popolnoma neenakovreden tekmeč v primerjavi z njihovimi napadalci, je bilo vsem hitro jasno.⁵ Prvi »formalni vojaški konflikt« druge svetovne vojne je bil s štirimi tedni trajajočimi spopadi v okviru združenega rusko-nemškega ofenzivnega nastopa proti Poljski žalostno zaključen. Minil pa je še sicer dodaten teden, da so se vdale in položile orožje tudi vse ostale poljske utrdbe ter razkropljene čete.⁶ Še preden so se predale zadnje utrjene postojanke Poljakov je Adolf Hitler že vztrajal pri napadu na Francijo.⁷

¹ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 35, 43.

² Že 5. septembra 1939 je Halder, načelnik nemškega generalštaba kopenske vojske, v svoj dnevnik zapisal naslednjo trditev: »Sovražnik tako rekoč premagan.« Ian Kershaw, *Hitler*, (Ljubljana, 2012), str. 487, (dalje: Kershaw, *Hitler*, str. 487).

³ V nedeljo zgodaj zjutraj 17. septembra je sovjetska vojska prestopila staro poljsko vzhodno mejo. Nemočne in razkropljene obmejne čete in varnostne sile, ki so se ponekod Sovjetom celo uprle, niso bile pri tolikšnih močeh, da bi preprečili, da ne bi Stalinova armada že naslednje dne dosegla Brest-Litovsk (današnji Brest), kjer so se prvič srečale z nemškimi vojaki. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 43-44.

⁴ Manstein, *Lost Victories*, str. 81.

⁵ Kershaw, *Hitler*, str. 487-488.

⁶ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 45.

⁷ John Mosier, *Cross of Iron: The Rise and Fall of the German War Machine, 1918-1945*, (New York, 2006), str. 131, (dalje: Mosier, *Cross of Iron*, str. 131).

Hitler je v direktivi z dne 9. oktobra 1939,⁸ kmalu po koncu vojne na Poljskem, izrazil željo, da si želi čim prej začeti z zahodno ofenzivo. Ne glede na razvoj dogodkov, a vsekakor pred jesenjo 1939. Tako se je vrh nemške vojske pozimi med letoma 1939 in 1940 ukvarjal predvsem s tem, kako pripraviti napad na združene zahodne zavezniške sile.⁹

Feldmaršal Erich von Manstein, kasnejši avtor slavnega 'zamaha s srpom', meni, da bi moral biti dogodek, ko je Rdeča armada 17. septembra prestopila staro poljsko-sovjetsko mejo, tudi skrajni rok za izmenjavo mnenj in pogledov med Hitlerjem ter Waltherjem von Brauchitschem glede vprašanja, kakšno vrsto ofenzive bi bilo potrebno izbrati na nemškem zahodu. Sodeč po zapisih Helmutha Greinerja, vojnega zapisnikarja in vodje dnevnika v Oberkommando der Wehrmacht (v nadaljevanju: OKW) in tedaj višjega oficirja v operacijskem sektorju OKW (generala Bernharda von Lossberga) do omenjenih pogovor ni prišlo. Nato pa je Hitler storil nekaj šokantnega. Medtem ko je na Varšavo nemško vojno letalstvo še vedno odmetavalo bombne granate, se je Hitler vrnil v Berlin in še isti dan povedal svojim vojaškim poveljnikom, naj pričnejo s pripravami na zahodno invazijo še isto jesen. Ne da bi se prej kakorkoli posvetoval¹⁰ s tedanjim vrhovnim poveljnikom nemške kopenske vojske, je Hitler 27. septembra¹¹ obvestil vrhovne poveljnike vseh treh vej¹² oboroženih sil o odločitvi, da bo še na isto jesen sprožil ofenzivo ter tako prekršil nevtralnost Belgije, Luksemburga in Nizozemske. Kot je zapisal Bernhard von Lossberg naj bi diktator Nemčije kot resnično zadnji datum za pričetek ofenzive postavil 15. oktober, kar bi po končani bitki na Bzuri na Poljskem pomenilo takojšnjo premestitev nemškega orožja in letalstva na zahod.¹³ Vmes se je datum za pričetek

⁸ Zanimivo je sicer tudi to, da je imel Hitler 6. oktobra 1939 v nemškem parlamentu govor, kjer je izjavil, da si srčno želi mira z Veliko Britanijo in Francijo. Povedal je še, da ni več nikakršnega razloga za nadaljevanje vojne. Seveda je tukaj šlo zopet samo za Hitlerjevo taktično igro - ali bo že preizkušena taktika Hitlerja ponovno obrodila sadove in se bo zahod ponovno pripravljen pogoditi z nemškim firerjem? Tokrat že najbrž tudi sam Hitler ni več verjel v morebitno pozitivno pogoditev z zahodom. Samo 3 dni kasneje, 9. oktobra, še preden je dobil odklonilen odgovor na svoje taktične igrice, je vrhovno poveljstvo združenih oboroženih sil vermahta že izdalo Hitlerjevo direktivo o napadu na Zahod. V njej je Hitler zaukazal naj bo napad v primeru ugodnih pogojev sprožen že na jesen 1939. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 45-46; Manstein, *Lost Victories*, str. 84; Mosier, *Cross of Iron*, str. 131.

⁹ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 45; Richard James Overy, *Tretji rajh: Kronika*, (Ljubljana, 2015), str. 216, (dalje: Overy, *Tretji rajh*, str. 216).

¹⁰ Ta posvetovanja o prihodnjem poteku vojne bi se morala v obliki večih diskusij opraviti najkasneje do sredine septembra, a do tega sploh ni prišlo. Manstein, *Lost Victories*, str. 84.

¹¹ Tej njegovi odločitvi s 27. septembra je sledila Hitlerjeva direktiva št. 6, ki jo je 9. oktobra formalno izdal OKW. Direktiva je povzemala vsebino memoranduma, v katerem je Hitler upravičeval in očrtal načrte za napad na zahod, je bila dejansko izdana 10. oktobra (pa čeprav je nosila datum 9. oktober). Firer v njej ni samo zaukazal po ofenzivnih ukrepih na zahodu, ampak celo odločil o primernem času in metodah, ki bi morale biti sprejete za izvedbo zahodne ofenzive. Zahteval je še tudi, da se invazija na zahod sproži kar se da hitro, vsekakor pa pred iztekom jeseni. Dejstvo je, da se tako občutljive teme nikakor ne bi smele sprejeti brez vednosti in soglasja von Brauchitscha. Manstein, *Lost Victories*, str. 84; Kershaw, *Hitler*, 508.

¹² Nemškega letalstva (Luftwaffe), ladjevja (Kriegsmarine) in kopenske vojske (Heer). Vrhovni poveljniki (celo Göring) so bili zaprepani. Protestiral ni nihče. Kershaw, *Hitler*, str. 507.

¹³ Manstein, *Lost Victories*, str. 73, 84; Kershaw, *Hitler*, str. 507.

ofenzive že preložil. Waltherja¹⁴ so komaj 8. oktobra obvestili, da je Hitler določil 25. november kot nov okvirni datum za začetek napada. Ko je Arthur Neville Chamberlain¹⁵ na čelu Britanije 12. oktobra, le 2 dni kasneje kot francoska vlada, zavrnil Hitlerjeve »mirovne ponudbe,« je pričel računati na datum med 15. in 20. novembrom.¹⁶ V nekaj dneh je sledila ponovna

¹⁴ Heinrich Alfred Hermann Walther von Brauchitsch se je rodil 4. oktobra 1881 v Berlinu, v tedanjem pruskem kraljestvu. Walther je bil šesti otrok generala konjenice, Bernharda Eduarda von Brauchitscha in njegove žene, gospodinje Charlotte Berthe von Gordon. V letu 1895 se je von Brauchitsch vpisal na potsdamsko vojaško akademijo. 5 let kasneje je bil sprejet v Prusko stražo. Med prvo svetovno vojno je bil udeležen v bitki za Verdun, Argonski gozd, drugi in tretji bitki za reko Aisne, spopadu med rekama Aisne in Marno ter boju za Flandrijo. Za prispevek k skupnemu vojnemu naporu Nemčije je bil odlikovan z železnim križcem prvega razreda in redom vladarske hiše Hohenzollerjev. Ko je bil Werner Freiherr von Fritsch po škandalu "Blomberg-Fritsch" prisiljen k odstopu, ga je von Brauchitsch 4. februarja 1938 zamenjal na položaju vrhovnega poveljnika nemške kopenske vojske. Novi vrhovni kopenski poveljnik ni pripadal nacionalsocialistični ideologiji. Kljub temu, da je nasprotoval večini nacističnih teženj pa je zagovarjal in spodbujal politiko ponovnega oboroževanja. Kot vojaška figura, ki je predstavljala vrh nemške kopenske vojske, je bil med drugo svetovno vojno priča nadvse uspešnim operacijam Vermahta na Poljskem, Danskem, Norveškem, Nizozemskem, v Belgiji, Luksemburgu in Franciji ter v prvem letu Barbarosse tudi v Sovjetski zvezi. Von Brauchitsch kljub svojemu položaju ni imel velikega vpliva na odločitve in potek vojnega dogajanja. Hitler je že namreč do zime 1941-1942 odločal o večini zadev povezanih z vojno. Po neuspešni ofenzivi Nemcev proti Moskvi (operacija Tajfun) in katastrofalnem decembru pred vrati sovjetske prestolnice je vsa odgovornost in krivda padla na Brauchitscha. 19. decembra 1941 je bil odpuščen in prestavljen v "firerjevo rezervo." Po tem, ko je bil prisiljen odstopiti s svojega položaja, se Walther ni nikoli več srečal s Hitlerjem. Po koncu vojne je bil aretiran, saj so mu nameravali soditi zaradi njegovih vojnih zločinov (njegova zločinska dejanja so uvrstili v sekcijo "zločini proti človeštvu"). Še preden so lahko izvršili obsodbo in ga spoznali za krivega je 18. oktobra 1948 pri 67. letih umrl za posledicami srčnega napada v britanski vojaški bolnišnici v Hamburgu. *Walther von Brauchitsch*, <http://www.britannica.com/biography/Walther-von-Brauchitsch>, 15. 8. 2015.

¹⁵ Arthur Neville Chamberlain je bil rojen 18. marca 1869 v bližnjem okrožju Birminghama v Angliji. Chamberlain je bil med majem 1937 in 10. majem 1940, ko se je začela zahodna invazija nacistične Nemčije, ministrski predsednik Velike Britanije. Najbolj znan je bil po svoji "politiki popuščanja," ki jo je v zunanjih političnih krogih gojil do evropskih predstavnic sil osi. Izrazit primer te politike je bil predvsem podpis Münchenskega sporazuma leta 1938, s čimer se je Chamberlain neposredno strinjal, da se k Tretjemu rajhu pripoji regija čeških Sudetov, kjer so v večini živeli nemško govoreči prebivalci. Izrazito si je prizadeval za ohranjanje miru v tedanji Evropi in dobre odnose s čedalje agresivnejšo Hitlerjevo Nemčijo. Ko je 1. septembra 1939 Poljska izkusila nezaustavljive prebojne učinke nemškega Blitzkriega je postajalo vse očitneje, da postaja Chamberlainova politika popuščanja čedalje bolj nekoristna in neučinkovita. Ko so bile zavezniške sile v prvi polovici maja 1940 prisiljene k umiku z ozemlja Norveške je bil že njegov odstop neizbežen. 10. maja 1940, na dan začetka invazije Nemcev proti Zahodu, ga je nasledil borbeni Winston Churchill. Do smrti, ki je nastopila zgolj 6 mesecev po tem, ko je odstopil s položaja britanskega ministrskega predsednika, je bil še pomemben član Churchillovega vojnega kabineta. Umrl je za rakom 9. novembra 1940 pri starosti 71 let v majhni vasi Heckfield, ki se nahaja v angleškem Hampshiru. *Neville Chamberlain*, <http://www.britannica.com/biography/Neville-Chamberlain>, 15. 8. 2015.

¹⁶ Kershaw, *Hitler*, str. 508; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 46.

preložitvev. Po novem povelju Hitlerja¹⁷ za pričetek 'Rumene'¹⁸ se naj bi zdaj vse skupaj začelo 12. novembra.¹⁹

¹⁷ Adolf Hitler se je rodil 20. aprila 1889 v majhnem avstrijskem mesecu Braunau ob reki Inn, ki se nahaja na meji med Avstrijo in Nemčijo. Znano je, da si je že od majhnih let želel postati slikar, a ga je dunajska akademija umetnosti zavrnila. Nato je želel postati tudi arhitekt, vendar je bil pri vpisovanju na študij arhitekture docela neuspešen. Od leta 1905 je na Dunaju, dokler ni zapravlil očetovih in maminih prihrankov, živel bohemsko življenje brez večjih obveznosti. Mesto je nanj napravilo zelo negativen vtis, saj ga je imel za okolje nasičeno z židovskimi imigranti, ki so prebegnili z vzhoda. Od tod izvirajo Hitlerjeva prva antisemistična in antikatoličanska občutja ter težnje po velikem nemškem nacionalizmu in pangermanizmu. Ob pričetku 1. svetovne vojne je najbrž spadal med tiste nemške vojake, ki so se za veliko vojno najbolj zavzemali in se posledično najbolj trudili, dajali od sebe vse in še več ter bili glede morebitnega nemškega uspeha zelo optimistični. V tej vojni, v kateri je Hitler prejel tudi odlikovanje, je bil ranjen in posledično poslan v domovino na okrevanje. Ko je Nemčija vojno izgubila je skupaj z nekaterimi zagovorniki podpiral teorijo, da je bil Nemčiji v tistih najodločilnejših trenutkih prve svetovne vojne s strani izdajalcev (predvsem komunistov, kapitalistov in Židov) zarinjen nož v hrbet (v nemškem izvorniku: »Dolchstosslegende«). Ko se je po vojni kot obveščevalni agent Reichswehra (nemške redne in profesionalne vojske po prvi svetovni vojni) odpravil na zborovanje delavske stranke (v izvorniku: Deutsche Arbeiterpartei), se je po velikem naključju vmešal v enega izmed govorov nastopajočega, s čimer so sodelujoči spoznali, da ima Adolf velik smisel, občutek in talent za govorništvo. V obliki članstva se je kmalu zatem priključil nemški delavski stranki, kjer je hitro postal številka 1 celotne stranke. Nacionalsocialistična stranka je z leti in stopnjujočo gospodarsko krizo pridobivala vse več in več pristašev ter aktivnih volivcev, kar se je najizraziteje rezultiralo 30. januarja 1933, ko je postal docela nepomemben desetar iz prve svetovne vojne kancler Nemčije. Leto kasneje, ko je umrl tudi Hindenburg, je prevzel predsedniško funkcijo in postal Führer (vodja) Nemčije ter vrhovni poveljnik nemške vojske. Sčasoma je odstranil svoje politične nasprotnike, njegova moč pa se je nezaustavljivo krepila. Že takoj zatem, ko je postal kancler, je zaukazal po številnih protijudovskih zakonih in ukrepih. Sprožil je tudi proces masovnega oboroževanja, državno gospodarstvo pa spremenil in prilagodil izrazito vojaškim potrebam. V letih po 1934 je priboril Nemčiji brez kakršnegakoli boja demilitarizirano območje okrog obrežja reke Ren, nemške Sudete na Češkem, Češkoslovaško in svojo rodno Avstrijo. Ko se mu po diplomatskih poteh ni več izšlo pri vprašanju poljskega koridorja in mesta Gdansk, je Adolf Hitler 1. septembra 1939 sprožil drugo svetovno vojaško katastrofo in najbrž najbolj grozno dejanje celotne zgodovine. Do poletnih mesecev leta 1942 je uspel okupirati in zavladati celotni kopenski Evropi, elitne nemške divizije pa so se na vzhodni fronti nevarno približevale mejam Azije. Izkazalo se je, da je bil Stalingrad tista najodločilnejša vojaška, gospodarska in politična prelomnica druge svetovne vojne, s čimer je bila zapečaten tudi usoda Nemčije. Vendar šele leta 1945, natančneje 30. aprila, ko je Adolf Hitler, docela glavni krivec za nekaj 10 milijonov smrtnih žrtev po vsem svetu in infrastrukturno popolnoma porušene ter uničene Evrope, skupaj s svojo ženo, Evo Braun, v berlinskem bunkerju storil samomor in tako dokončno zapečatil poglavje Nemčije za nadaljnjih 45 let. *Adolf Hitler*, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/267992/Adolf-Hitler>, 15. 8. 2015.

¹⁸ Kodno ime oz. šifrirano geslo za napad na Zahod. Kershaw, *Hitler*, str. 508.

¹⁹ Prav tam; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 46.

3 NESTABILNO VREMENSKO STANJE KOT KLJUČNI DEJAVNIK ODLAGANJA INVAZIJE

12. november – datum, ki ga je Hitler postavil že 22. oktobra in je pomenil začetek zahodne ofenzive – je kljub nasprotovanju nekaterih vodilnih poveljnikov (med drugim tudi Waltherja von Brauchitscha, Franza Halderja in Walterja von Reichenaua²⁰) naprej obveljal. 5. novembra²¹ je napravil nov poskus, s katerim je želel prepričati Hitlerja, da si premisli. Prišlo je do znanega spora med vrhovnim poveljnikom kopenske vojske in diktatorjem nemške države, za katerega von Manstein v svojem spominskem delu ('Lost Victories') piše in »verjame, da je ravno ta pogovor pomenil nepopravljivi vojaški razkol med nemškim 'firerjem' in generali nemške vojske«. ²² Po sporu je še naprej vztrajal pri 12. novembru. ²³

Nekaj ur po katastrofalnem razgovoru z von Brauchitschem, katerega je avdienca pri Hitlerju zelo prizadela, je vrhovni poveljnik Nemčije še istega dne ob 13.30 popoldan izdal ukaz za ofenzivo. Odločitev za napad na Zahod so nato zaradi nestabilnih vremenskih razmer začasno prestavili na 7. november. Še istega dne je bilo zaradi neprimerne vremenskega stanja

²⁰ Walter Karl Ernst August von Reichenau se je rodil 8. oktobra 1884 v Karlsruheju v tedanjem nemškem imperiju. Vzgojen je bil v bogati aristokratsko pruski družini, ki je imela v lasti eno izmed največjih podjetij s pohištvom v Nemčiji. Že v zgodnjih letih se je odločil, da bo sledil očetovim stopinjam, zato se je leta 1903 pridružil pruski vojski. Reichenau se je že mnogo let pred začetkom druge svetovne vojne vključil v nacistično partijo, s čimer je neposredno kršil predpise nemške vojske, ki so strogo prepovedovali vključevanje vojske v državno politiko. Kmalu se je izkazalo, da je bil velik simpatizer in podpornik nacionalsocialistične ideologije. Ob napadu na Poljsko je poveljeval 10. armadi, v obdobju izvršitve 'primerne rumena' pa je bil postavljen za poveljnika 6. armade. Po nadvse uspešni zahodni kampanji ga je Hitler na posebni slovesnosti povzdignil v nemškega generalfeldmaršala, kar je od omenjene slovesnosti dalje pomenilo drugi najvišji vojaški čin znotraj vojaškega stroja nacistične Nemčije. Najvišji čin je pripadel Hermannu Göringu, ki je napredoval v "reichsmarschalla." Walter je močno nasprotoval nemški invaziji na Sovjetsko zvezo, kljub temu pa je do poletja 1941 poglaval svojo 6. armado globoko v osrčje Rusije. Neizprosna vzhodna fronta je zgolj potrdila in dodatno poudarila njegovo pripadnost ideologiji, kar ga je v skladu z njegovimi ukazi in dejanji spremenilo v vojnega zločinca. Walter von Reichenau je v operaciji Barbarossa (nemška ofenziva na Sovjetsko zvezo) vseskozi podpiral delo posebnih "SS-očiščevalnih divizij" (v nemškem izvorniku: "SS Einsatzgruppen"), ki so skrbele za sistematično pregledovanje, iztrebljanje in načrtno uničevanje židovskega prebivalstva na ozemlju SZ, ki ga je v obdobju trajanja vojne uspela okupirati nacistična Nemčija. Reichenau je bil antisemit, ki je enačil židovstvo z boljševizmom. Slednje potrjuje tudi njegovo najzloglasnejše navodilo, ki ga je izdal kot poveljnik 6. armade v prvi polovici oktobra leta 1941. "Reichenauov ukaz" je za najpomembnejši cilj nemško-sovjetske vojaške kampanje začrtal uničenje židovsko-boljševističnega sistema vključno z eliminacijo njegovih virov moči in vpliva azijske kulture v evropskih civilizacijah. V njem je Reichenau poudaril, da je Žid manjvredna človeška vrsta, ki si ne zasluži življenja. V glavnem je ta zloglasni ukaz na vzhodni fronti napravil podlago za množičen poboj Židov. Po tem ukazu so se morali vsi ujeti Judi obravnavati kot partizani, kar je pomenilo, da so morali zajete Žide nemudoma ustreliti ali pa predati "iztrebljevalnim SS divizijam." Prav tako je bil odgovoren za vojaške enote, ki so pomagale pri masakru nad Židi na območju soteske Babi Yar. Hitler ga je poskušal kar dvakrat postaviti za vrhovnega poveljnika nemške kopenske vojske, vendar so se temu v obeh primerih močno zoperstavili generali, ki so mu bili nadrejeni, saj naj bi bil po njihovem mnenju Reichenau že preveč vpleten v nemško državno politiko in ideologijo. Umrli naj bi za srčno kapjo, ki jo je doživel 15. januarja 1942 med poletom iz Poltave v bolnico v Leipzig. Njegova smrt je nastopila dva dni kasneje, tj. 17. januarja 1942. *Walter von Reichenau*, <http://www.britannica.com/biography/Walther-von-Reichenau>, 15. 8. 2015.

²¹ To je bil zadnji rok, ko bi morala biti vsem enotam, v skladu s tem, da se pričnejo premeščati v zbirna območja, izdana šifra za napad na zahodne nemške sosedne. Manstein, *Lost Victories*, str. 85.

²² Prav tam.

²³ Prav tam, str. 85-87.

(poslabšanje vremenskih napovedi) podano Hitlerjevo povelje za prekinitev premeščanja nemških čet v zbirna območja. 'Primer rumena' (napad proti državam Beneluksa in Franciji) je bil ponovno prestavljen. Dokončna odločitev za zahodno ofenzivo je padla na 9. november 1939. Takrat bi moral Hitler postaviti nov datum. Vreme je bilo v tem času tako slabo in neprimerno za nemško letalstvo (potrebovalo je jasno nebo) in tankovske enote (potrebovale so suhe ceste), da so začetek napada preložili na 15. november.²⁴

Resnično noben dejavnik – ne vztrajna prepričevanja Hitlerjevih najvišjih generalov niti poskus atentata na Hitlerja²⁵ – pa ni prepričalo firerja v ustavitve ofenzive proti Zahodu. Že vse od prvega dneva, ko naj bi nemške čete krenile v napad proti državam Beneluksa in Franciji, se je oblikoval vzorec kontinuiranega odlaganja končnega datuma za začetek ofenzive. Najpogosteje se je vzrok skrival v slabem vremenu. Hitler je samo zaradi neugodnega vremenskega stanja vsega skupaj kar 29-krat odložil invazijo na Zahod.²⁶ Do konca januarja 1940 se je vzorec prestavljanja ofenzive ponovil kar 15-krat.²⁷

V številnih odložitvah, za katera so se močno borili tudi vrhovni nemški poveljniki, se je skrival razlog, ki nikakor ni bil povezan s stanjem vremena. 10. januarja 1940 so Hitlerjevi meteorologi razglasili, da bodo 12. januarja vremenski pogoji ugodni za ofenzivni začetek. Firer se je nemudoma odločil za 17. januar.²⁸ Vendar, na smolo Nemcev, se je ravno 10. januarja zgodilo nekaj, kar je zopet vplivalo na odložitev napada.²⁹ Tega dne je namreč na sovražnikovem belgijskem ozemlju zasilno pristalo majhno nemško komunikacijsko letalo tipa »Messerschmitt 210 (Me210).« V tem letalu je bil poleg pilota tudi potnik, ki je nosil čin majorja, predstavljal pa je nemškega oficirja za komunikacije. Na veliko smolo Nemcev je imel pri sebi popolnoma vse (in to v podrobnem opisu) dokumente za izvedbo operativnega načrta 'primera rumena.' Ta

²⁴ Kershaw, *Hitler*, str. 512-514; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 69, 97.

²⁵ Stavbni mizar iz Königsberga v Württembergu, 36-letni samski in neporočeni Georg Elser, ki je pred leti 1933 na volitvah podprl nemško komunistično stranko, saj si je želel izboljšanja življenjskih razmer znotraj delavskega sloja, je 6. novembra 1939 v Münchenski pivnici Bürgerbräukeller, natančneje v leseni steber za Hitlerjevim odrom, nastavil in aktiviral tempirano bombo z urnim mehanizmom. Izračunal je, da se mora bomba sprožiti točno 8. novembra ob 21.20. 8. novembra zjutraj je zapustil München in odpotoval proti obmejnemu prehodu Kreuzlinger Tor pri Konstanci ob Bodenskem jezeru. Namenjen je bil v Švico, kjer bi bil varen. Na veliko žalost tega drobnega, skromnega in marljivega atentatorja je Hitler predčasno končal s svojim spominskim govorom in zapustil pivnico še preden je bomba razneslo. Firer je zaključil s svojo »nacistično pridigo« ob 21.07, nato pa se je v spremstvu znatnega števila pomembnih nacističnih funkcionarjev nemudoma odpravil na železniško postajo, od koder je želel z vlakom ob 21.31 odpotovati nazaj v Berlin. Ob upoštevanju dejstva, da je potreboval Hitler s svojim spremstvom za sam odhod iz pivnice natanko 3 minute, je razvidno, da je samo 10 minut po odhodu firerja in njegovih nacističnih pajdašev za govorniškimi odrom razneslo bombo. Umrlo je 8 ljudi, 63 je bilo ranjenih, od tega huje 16. Hitler je preživel, še več - ostal je popolnoma nepoškodovan. Pičlih 10 minut je ločilo Nemčijo od tega, da bi bila obvarovana pred vsemi njegovimi grozotami in nečloveškimi odločitvami, ki so sledile v letih po tem. Kershaw, *Hitler*, str. 512-514; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 69-70.

²⁶ Kershaw, *Hitler*, str. 512-514; Manstein, *Lost Victories*, str. 87.

²⁷ Manstein, *Lost Victories*, str. 87.

²⁸ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 97.

²⁹ Manstein, *Lost Victories*, str. 118.

nemški častnik za zveze je bil nesrečni Helmuth Reinberger³⁰, ki je bil namenjen na posvetovanje generalštaba v Kölnu. Operacijsko dokumentacijo je skušal takoj po grobem pristanku uničiti, a mu je to uspelo le delno. Belgijci so namreč uspeli zajeti sežgane ostanke načrtov, ki jih je bilo mogoče rekonstruirati. Po pridržanju in zaslišanju obeh Nemcev, ki sta bila udeležena v nenamernem in ponesrečenem pristanku, so bili Belgijci pametno tiho. Kljub temu pa so bile možnosti za to, da so zahodni zavezniki iz požgane papirne dokumentacije razbrali, za kaj se gre, ogromne.³¹ Končna posledica omenjenega dogodka je bila, da je firer Nemčije 16. januarja napad na Zahod dokončno preložil na pomlad.³² Poleg tega je še zahteval, da pripravijo popolnoma nov načrt. To je dalo neutrudnemu in vztrajnemu von Mansteinu, ki se je že več mesecev neuspešno in zaman boril, da bi s svojo operativno idejo za spopad na Zahodu prodrl do najvišjega generalštabnega osebja, še eno možnost, da predstavi in obrazloži svojo ofenzivno alternativo.³³ Kar se tiče končnega števila odlogov zahodne ofenzive se podatki precej razlikujejo.³⁴

25. januarja 1940 je v Bad Godesbergu prišlo do srečanja med vrhovnim poveljnikom kopenske vojske in poveljujočimi generali armadnih skupin A in B ter njihovih podrejenih armad. Na tej konferenci se je izkazalo, da dogodek v zvezi z nesrečnim pristankom nemškega letala ni spremenil osnovnega odnosa OKH do sprejetja Mansteinove ofenzivne strategije, s katero je nanjo že nekaj časa pritiskalo vodilno poveljniško osebje skupine armad A.³⁵

Nekajkratne odložitve operacije 'Rumena' Nemcem niso pomagale samo v tej smeri, da so lahko po uspešnih vojaških operacijah na Poljskem še dodatno okrepili svojo armado, ampak tudi tako, da so lahko ponovno premislili o operativnih načrtih. Kasneje, ko so se zahodne operacije dejansko začele, sta se ta dva faktorja izkazala za zelo pomembna.³⁶

Ko je uspelo Erichu von Mansteinu s svojo operativno zamisljivo prodreti do najpomembnejšega državnika Tretjega rajha in ga hkrati tudi pridobiti na svojo stran, je bilo sklenjeno, da se bo ofenzivna operacija izvršila na podlagi Mansteinovega operativnega koncepta. Še v maju 1940

³⁰ Gre za G.S.O. I ("Oberquartiermeister") iz 7. zračne divizije. Belgijci so dobili v roke tudi vsaj del operacijskih ukazov nemškega I. zračnega ladjevja. Manstein, *Lost Victories*, str. 118.

³¹ Charles Messenger, *The Second World War in the West*, (London, 1999), str. 50, (dalje: Messenger, *The Second World War in the West*, str. 50).

³² Kershaw, *Hitler*, str. 516.

³³ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 97; Messenger, *The Second World War in the West*, str. 50; Manstein, *Lost Victories*, str. 118-119.

³⁴ Avtor poglavja »Nemški načrt za napad: operacija Fall Gelb«, G.W.G. Frackers, v prvi knjigi dela *Druga svetovna vojna* navaja, da je bil datum za pričetek invazije na Zahod skupaj do 10. maja 1940 odložen kar 18-krat. John Mosier v svojem delu o vzponu in padcu nemškega vojaškega stroja (*Cross of Iron: The Rise and Fall of the German War Machine, 1918-1945*) navaja, da je bil napad na Francijo med novembrom 1939 in aprilom 1940 preložen kar 11-krat. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 97; Mosier, *Cross of Iron*, str. 131.

³⁵ Manstein, *Lost Victories*, str. 118-119.

³⁶ Kershaw, *Hitler*, str. 520.

je prišlo do odložitve napada. Za začetek invazije je bil najprej določen 5. maj, a je celotno izvedbo načrta zopet preložilo slabo vreme. Vendar ne za dolgo. Hitler je čakal, da bo vremenska slika predvidela jasno in mirno nebo ter lepo vreme, saj bi lahko nemška Luftwaffe le tako uspešno in učinkovito podprla kopenske armade. Posledično so Nemci z ofenzivo želeli začeti takoj, ko bi to dopuščale vremenske razmere. Na koncu se je izkazalo, da je bil začetek ofenzive prestavljen zgolj za 5 dni. 10. maja 1940 se je za fašistični tabor začel zmagoviti »Dan-D«.³⁷

³⁷ Overy, *Tretji rajh*, str. 217.

4 RAZLIČNE OPERATIVNE OBLIKE 'PRIMERA RUMENA'

Tako Manstein kot tudi Ian Kershaw sta si enotna v tem, da se Hitler v obliki svojih odločitev, pritiskov in mnenj ni vmešaval v poljsko kampanjo. Odločitve glede ustreznosti vojaških operacij na Poljskem je prepustil izključno svojim najpomembnejšim generalom. Zdaj, ko se je bližala ofenziva proti zahodu pa je pričeval postajati položaj s Hitlerjevim vmešavanjem, kjer se je jasno kristaliziralo njegovo nerazumevanje vojaške mašinerije, vse bolj nevzdržen. V pripravah na zahodno ofenzivo je Hitler prvič neposredno osebno interveniral. Slednje je oblikovalo vzorec za prihodnost. Ko se je nacistična Nemčija obrnila proti sovjetskemu sovražniku je bil ta vzorec še toliko bolj prisoten in eden izmed glavnih vzrokov, da je Nemčija izgubila v vojaškem spopadu obeh diktatorjev.³⁸

OKH (vrhovno poveljstvo nemške kopenske vojske) je do 19. oktobra 1939 na podlagi Hitlerjeve direktive z 9. oktobra izdelalo eno izmed prvih načrtov za nemške operacije na Zahodu, ki bi sledile takoj po izdanem tajnem geslu: »Fall Gelb.« Glavnina nemške ofenzive bi bila skoncentrirana na severnem krilu zahodne fronte in bi potekala čez ozemlje Luksemburga, Belgije in južne Nizozemske. Po tem prvotnem načrtu bi se težišče bojov pomaknilo na belgijsko ozemlje. Nemci so bili namreč prepričani, da bodo tudi britansko-francoske armade vkorakale v Belgijo, takoj ko bodo seveda tudi sami prestopili belgijsko-nemško državno mejo. Severni del Nizozemske je bil najprej izključen iz prvotnega načrta, saj je načrt predvideval preboj samo do linije Grebbe. Vermaht bi moral vsekakor prebiti to močno utrjeno defenzivno črto in zavzeti Rotterdam ter Amsterdam. Posledično je bila oblikovana nemška skupina armad Sever, ki bi morala v skladu s tem, da zavzame dva najpomembnejša nizozemska mesta, okupirati tudi regijo Groningen. Armadna skupina B bi izvajala svoje operacije južno od Nijmegena, od koder bi se morala prebiti skozi Limburg, čez severni del Brabanta in južno od Liega napredovati proti Antwerpnu. Od tod pa bi se prebila še naprej do Brugga in Genta. Najjužnejši armadni skupini A je bila dodeljena varovalna vloga - zaščititi bi morala nevarno izpostavljeni južni bok skupine armad B.³⁹ Ena bistvenih pomanjkljivosti tega načrta je bila ta, da je bil le polovično odmerjen. Namesto, da bi bil oblikovan v tej smeri, da bi vojno v celoti odločil na evropskem kontinentu, je vseboval le nekakšne vmesne cilje. Skratka, če povzamemo – vrhovno poveljstvo nemškega generalštaba kopenske vojske je v povezavi s Hitlerjevo direktivo z dne 9. oktobra 1939 podalo predlog za vojaško strategijo, ki je predvidevala, da bi se močno desno krilo nemških armad prebilo skozi Nizozemsko v severno Belgijo, kjer bi

³⁸ Manstein, *Lost Victories*, str. 72-73; Kershaw, *Hitler*, str. 520.

³⁹ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 96.

porazili večji del združenih anglo-francoskih sil. Glavnina ofenzive bi torej temeljila na močnem in globokem preboju severnega (desnega) krila.⁴⁰ Skupno je severno krilo štelo 30 pehotnih divizij in večino mobilnih enot (9 oklepnih in 4 pehotne divizije). Če upoštevamo, da je bilo tedaj na zahodni fronti skupno število divizij natanko 102, je severno ofenzivno krilo predstavljalo skoraj polovico celotne nacistične vojaške moči.⁴¹

29. oktobra 1939 je prišlo do posodobitve prvotnega načrta. 'Primer rumena' je bil spremenjen v tolikšni meri, da v operacije niso vključili samo Belgije, temveč tudi severno Francijo.⁴² Prav tako pa bi bila Nizozemska v začetnih fazah izključena⁴³ iz ofenzivnih operacij. To je bil najbrž predlog OKH.⁴⁴ Iz spopadov bi bilo potrebno izločiti čim večji del zavezniških sil razporejenih severno od reke Somme. S tem bi si Nemci zagotovili izvrstne pogoje za uspešno nadaljevanje vojaških operacij proti združenim anglo-francoskim vojakom.⁴⁵ Nemška taktika je predvidevala naslednje: armadna skupina B⁴⁶ bi morala z dvema armadama (4. in 6.) napasti z obeh strani Liega. Temu bi nemudoma sledil še prodor dodatnih dveh armad, in sicer 2. ter 18.⁴⁷ Po dopolnjenem načrtu z dne 29. oktobra je OKH v primerjavi s prvotno operativno obliko načrta 'Rumena' okrepil armadno skupino B, in sicer iz 37 na 43 divizij. V posodobljeno verzijo so prav tako vključili sodelovanje dveh zračno-desantnih divizij, za katere je bilo predvideno, da se bosta spustili na sovražnikovo ozemlje jugovzhodno od Genta. Glavnino prodora armadne skupine B bi z njenega južnega boka pokrila skupina armad A. Ta bi po tem načrtu vsebovala

⁴⁰ Desno ofenzivno krilo nemške kopenske vojske bi sestavljal armadni odred "N" (v nemškem jeziku "Armeen Abteilung," kar pomeni majhno armado z dvema ali trema armadnima korpusoma) in armadna skupina B pod poveljstvom generalpolkovnika von Bocka. Enote severnega krila vojske bi se zbrale na območju Spodnjega Rena in severnega Eifla. Armadna skupina B je imela pod seboj 3 armade. Naloga omenjenega armadnega odreda je bila eliminacija Nizozemske. Trem armadam iz armadne skupine B je bilo ukazano, da napadejo skozi severno Belgijo, Nemci pa bi se ob prodoru pomikali severno in južno od Liega. Močne tankovske sile bi pri poskusu razbitja sovražnikovih enot igrale odločilno vlogo. Manstein, *Lost Victories*, str. 95; Kershaw, *Hitler*, str. 520.

⁴¹ Manstein, *Lost Victories*, str. 92-95.

⁴² Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 96.

⁴³ Tako je bil v okviru posodobljenega načrta izločen napad, ki naj bi ga izvedla armadna skupina Sever. Hitler se ni bal napada Nizozemcev na svoje desno krilo, saj ni cenil njihove moči in morale nizozemske armade. Herman Göring, vrhovni vodja nemškega letalstva, je predvideval, da bo za spopade z britanskimi kraljevimi zračnimi silami (v nadaljevanju: RAF) dobil na voljo velika letališča severno od nizozemskih rek. Ko je 30. oktobra pricurljala do njega novica, da je Nizozemska izpuščena iz posodobljenega operacijskega načrta 'primer rumena', in da se bo zavzel samo južni Limburg, je Hitlerju ostro ugovarjal. Ta pa ni več želel spreminjati in posodabljanje načrtov, saj mu je že pošteno primanjkovalo časa. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 97.

⁴⁴ Manstein, *Lost Victories*, str. 96.

⁴⁵ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 96-97.

⁴⁶ Armadna skupina B se je morala skupaj s 6. armado prebiti mimo Venloja, nato pa skozi Limburg in severni Brabant do Antwerpna ter naposled do Bruslja. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 97.

⁴⁷ Ko je bila kasneje Nizozemska ponovno vključena v operacije je bila njena eliminacija zaupana 18. armadi. Manstein, *Lost Victories*, str. 96.

2 armadi (12.⁴⁸ in 16.⁴⁹) in skupno 22 divizij, vendar nobena izmed omenjenih ne bi imela mehaniziranih čet. Naloga skupine armad A je bilo napredovanje čez južno Belgijo in Luksemburg. Zbirno območje za to armadno skupino bi bilo na območju južnega Eifla in Hunsrück. Armadni skupini C sta preostali 2 armadi in 18 pehotnih divizij. To so bile sile, s katerimi je morala zadržati Siegfriedovo obrambno linijo od luksemburške meje do Švice. 17 pehotnih in 2 mobilni diviziji je imela nemška vojska še v rezervi.⁵⁰

Namen posodobljene oblike zahodne nemške strategije je bil natančno definiran in pojasnjen v prvem odstavku operativnega načrta vrhovnega poveljstva nemške kopenske vojske z dne 19. oktobra pod naslovom »Splošni namen« (seveda v povezavi s Hitlerjevo direktivo, ki jo je 9. oktobra izdal OKW). V prvem odstavku je bilo zapisano:⁵¹

»Premagati je potrebno čim večje število bojnih elementov francoskih in ostalih zavezniških armad, hkrati pa na Nizozemskem, v Belgiji in severni Franciji okupirati kar se da največ teritorija. Ta pridobljeni nadzor nad temi ozemlji bo kasneje služil kot močno bazo za uspešne zračne in pomorske operacije proti Veliki Britaniji ter kot širša varovalna cona za okolico Porurja.«⁵²

Druga verzija 'primera rumena' z dne 29. oktobra 1939 je zaščitniško vlogo armadne skupine A, ki je bila po teh operativnih zamislih še vedno obrambna, nekoliko razširila. Sedaj bi se morala njena desna, tj. 12. armada, prebiti čez Meuso v nasprotni (južni) smeri od kraja Fumay, nato pa se usmeriti skozi francoska obmejna utrjena območja proti Laonu. Kar se tiče operativnih namenov obeh oblik 'primera rumena' je jasno to, da je bil ozemeljski cilj obala angleškega kanala.⁵³ Zaradi neugodnih in nestabilnih vremenskih razmer se je napad na Zahod mnogokrat odložil. 15. novembra je Hitler izdal nove ukaze. V mesecu novembru leta 1939 je namreč pričel razmišljati o tem, da bi, če bi res zavzel samo južni Limburg, jedro nizozemskih armad ostalo nedotaknjeno. Posledično bi tudi pomembna pristanišča ob Rokavskem prelivu padla pod nadzor zahodnih zaveznikov, kar bi predstavljalo resno grožnjo severnemu krilu

⁴⁸ 12. armada bi sledila na levi strani armadne skupine B, ki bi morala zato, da bi zaščitila nadaljnje napredovanje omenjene armadne skupine pred sovražnikovimi ofenzivnimi vpadi, vzpostaviti sistem mobilne (premične) obrambe. Manstein, *Lost Victories*, str. 96-97.

⁴⁹ Ko bi 16. armada prečkala Luksemburg bi morala zaviti proti jugu. Tako bi lahko zaščitila globok bok celotne operacije, saj bi namenoma vzpostavila obrambne položaje, ki bi potekali blizu severnega dela Maginotove linije, natančneje med Saarom in reko Meuse vzhodno od Sedana. Manstein, *Lost Victories*, str. 97.

⁵⁰ Manstein, *Lost Victories*, str. 96-97; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 97.

⁵¹ Prav tam, str. 97.

⁵² Prav tam.

⁵³ Prav tam, str. 98.

nemške vojske. Po novem povelju z dne 15. novembra je bilo potrebno zasnovati še dve operaciji, ki bi prišli na vrsto po glavni ofenzivi. Prva, v veliko zadovoljstvo Göringa, je bila preboj do linije Grebbe in zavzetje tako rekoč problematičnega severnega Limburga, severnega Brabanta ter Zeelanda. Pogovarjali so se tudi o padalskem desantu pri Amsterdamu. 30. januarja je padla dokončna Hitlerjeva odločitev, da bo v enem ofenzivnem sunku zavzel vso Nizozemsko. »Revolucionarna« zadnja, tj. peta, različica načrta za napad na Zahod je vključevala in upoštevala tudi zavzetje celotne Nizozemske.⁵⁴ Strategija, ki jo je razvil in oblikoval OKH pod taktirko nemškega firerja (operativne zamisli so bile Hitlerjeve), bi prinesla le delno zmago⁵⁵ in nič več. Ta delna zmaga je pomenila uničenje zavezniških sil v severni Belgiji (uničilo bi jih desno nemško krilo) in ozemeljske pridobitve – nadzor nad obalo angleškega kanala kot osnovno bazo za prihodnje operacije. Od tod bi lahko namreč vodili podmorniško bojevanje proti Združenemu kraljestvu Velike Britanije.⁵⁶

Predlogi za zahodno ofenzivo, ki so se že jeseni oblikovali v generalštabu vrhovnega poveljstva kopenske vojske, so spravljali Hitlerja zaradi nelagodja in časovne stiske v zelo neprijetno situacijo. Ko je Führer dobil načrte za 'Rumeno' v svoje roke, je bil upravičeno kritičen. Največ, kar so mu uspeli njegovi strategji ponuditi, je bilo nekaj takšnega, kar sta si Helmuth von

⁵⁴ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 97.

⁵⁵ Feldmaršal Erich von Manstein v svojem spominskem delu, ki nosi naslov *'Lost Victories'*, pojasnjuje in konkretno s podatki ponazori, zakaj pravzaprav zmaga ne bi bila dokončna in celovita. Ko bi v Belgijo prispela armadna skupina B, ki je skupaj štela 43 divizij - bi naletela na 20 belgijskih in 10 divizij Nizozemcev (v primeru, da bi bila tudi ta država vpletena v vojno). Ne glede na to, kako manjvredne v primerjavi z Nemci bi v kvalitativnem pogledu bile nizozemsko-belgijske čete, bi bil njihov odpor podkrepjen z močnimi zaščitnimi obrambnimi utrdami (na obeh straneh Liega in vzdolž Albertovega kanala) in naravnimi ovirami (v Belgiji poteka Albertov kanal naravnost do utrdbe pri Antwerpnu ter utrjena črta okrog reke Meuse in seveda številne plovne poti na Nizozemskem). V roku nekaj dni bi se tem silam prav zagotovo pridružile anglo-francoske armade (vključujoč vse njihove tankovske in motorizirane divizije), ki bi se zbrale že na francosko-belgijski meji, da prestrežejo nemško invazijo. Posledično nemško napadalno krilo ne bi imelo nikakršnih priložnosti (kot v letu 1914), da doseže strateško prednost, ki bi bila ustvarjena z velikopoteznim obkolutvenim manevrom. Ko bi na območje bojišč prispela še združene angleško-francoske sile, bi se moral Vermaht spopasti s svojimi zahodnimi sovražniki bolj ali manj frontalno. Manstein, *Lost Victories*, str. 101-102.

⁵⁶ Prav tam, str. 98-100.

Moltke⁵⁷ in Erich Ludendorff⁵⁸ domislila že pred letom 1914. Določeni vojaški poveljniki niso bili popolnoma prepričani, zato se s predlagano ofenzivo proti Zahodu v sredini novembra niso strinjali.⁵⁹ Nekateri Hitlerjevi generali (Waltherja von Brauchitscha denimo) so se celo močno

⁵⁷ Helmuth Johann Ludwig von Moltke je bil rojen 23. maja 1848 na skrajnem severu današnje Nemčije, natančneje v kraju Biendorf. Že ob rojstvu mu je bilo zaradi pomembnih sorodstvenih vez omogočeno, da se je lahko z leti dokopal do najpomembnejših vojaških položajev znotraj prusko-nemške vojske. Johann Ludwig je bil namreč nečak Helmutha Karla Bernharda Grafa von Moltkeja, slavnega feldmaršala in vojnega heroja iz obdobja združitve Nemčije, ki je bil med drugim tudi 30 let načelnik štaba pruske vojske ter spoznan za izumitelja novega in modernejšega načina kopenskega bojevanja. Zaradi razlikovanja med njima je dobil nečak pripis "Mlajši," stric pa "Starejši." Kakorkoli, Johan Ludwig je leta 1906 na položaju načelnika nemškega generalštaba zamenjal dotedanjega Alfreda von Schlieffena in to funkcijo obdržal vse do izbruha prve svetovne vojne. Kot načelnik generalštaba se je odločilno vmešal in posegel v vojaški načrt von Schlieffena, ki je v svojem originalu predvideval uspešno bojevanje Nemčije na dveh frontah, vendar ob predpostavki, da bodo Rusi pri svoji mobilizaciji počasni, kar bi dalo Nemcem dovolj časa, da zmagajo v zahodni kampanji, na vzhodno fronto pa do poraza Francije pošljejo zgolj šibke in lažje nemške enote. Njegova glavna naloga v vlogi generalštabnega načelnika je bila, da Schlieffenov načrt močno prilagodi modernejšim vojaškim metodam. Pri tej svoji različici Schlieffenovega načrta je napravil precej kritičnih napak, kar se je izkazalo za usodno, ko so združeni zavezniki v bitki pri reki Marni (prva polovica septembra 1914) uspeli zaustaviti celotno nemško ofenzivo vzdolž zahodne fronte. Po porazu Nemcev na reki Marni se je njegovo zdravstveno stanje močno poslabšalo. Zaradi Moltkejevih neuspehov na zahodnem bojišču in poslabšanega zdravja ga je cesar Viljem II. 14. septembra 1914 zamenjal z Erichom von Falkenhaynom. Poveljniško komando je von Moltke sicer uspel obdržati do konca leta 1914. Ob smrti, ki je nastopila 18. junija 1916 v Berlinu pri 68. letu starosti, je kazal podobo zlomljene osebe. Mnogi zgodovinarji in vojaški strokovnjaki ter raziskovalci se dandanes poslužujejo mnenja, da je Moltke preveč drastično spremenil načrt von Schlieffena in tako močno zmanjšal moč armad, ki so bile namenjene glavnini nemške ofenzive. *Helmuth von Moltke*, <http://www.britannica.com/biography/Helmuth-Johannes-Ludwig-von-Moltke>, 16. 8. 2015.

⁵⁸ Erich Friedrich Wilhelm Ludendorff je bil rojen 9. aprila 1865 v kraljestvu Prusije, natančneje v bližini mesta Poznań. Ludendorff je že pred pričetkom prve svetovne vojne dokazal svojo kvaliteto, s čimer je prodril v armadni generalštab Nemčije. Tukaj je pod okriljem načelnika generalštaba, generala Helmutha von Moltkeja, odigral pomembno vlogo v delni reviziji oz. prilagoditvi Schlieffenovega načrta. Med prvo svetovno vojno se je uveljavil kot vojaški genij in izjemno sposoben poveljnik nemških sil. Skupaj s Hindenburgom je v avgustu leta 1914 dosegel spektakularno zmago nad Rusi v bitki pri Tannenbergu v Vzhodni Prusiji. S skupnimi močmi sta na vzhodu izvršila briljantne taktične manevre, s katerimi sta uspela poraziti poglavitnega sovražnika Nemcev na vzhodu in ga prisiliti v sklenitev premirja ter vojaško vdajo. Na zahodni fronti je z zmago pri Liègu prebil belgijske obrambne položaje in uspešno odprl zahodno kampanjo Nemčije. Hindenburg in Ludendorff sovražnikovih položajev na zahodu nista uspela odločilno predreti, zato je Erich ob koncu prve svetovne vojne odstopil s svojega položaja. Zelo pestra pa je bila tudi njegova povojna politična kariera. Ludendorff je postal velik zagovornik teorije, ki je govorila o tem, da Nemčija in njena vojska pravzaprav sploh ni izgubila vojne na terenu (na bojiščih naj bi ostala neporažena), temveč je bila izdana in uničena s strani nemške "domovinske fronte," ki so jo sestavljali marksisti, republikanci in Židi. Po vojni je namreč trdil, da so te tri skupine ljudi sabotirale Nemčijo, zaradi česar sta bila njegova država in on sam prikrajšana za veliko zmago v prvi svetovni vojni. V vlogi "izdanega poveljnika" se je po vojni zapletel v nacionalsocialistične kroge. Leta 1920 je bil soudeleženelec v puču nad Wolfgangom Kappom, leta 1923 pa je prav tako sodeloval v Hitlerjevem pivniškem puču. Oba sta se izkazala za neuspešna. Leta 1925 je kandidiral za predsednika povojne Nemčije proti nekdanjemu vrhovnemu poveljniku nemške vojske - Paulu von Hindenburgu. Ludendorff je do Hindenburga po vojni razvil sovraštvo, saj je menil, da si je predsednik Nemčije pobral zasluge za Ludendorffove zmage nad Rusi. V letih med 1924 in 1928 je v nemškem parlamentu zastopal "Ljudsko svobodno partijo Nemčije." Do svoje smrti, ki je nastopila 20. decembra 1937 je bil že v nemški družbi popolnoma izoliran. *Erich Ludendorff*, <http://www.britannica.com/biography/Erich-Ludendorff>, 15. 8. 2015.

⁵⁹ Razlogov za to je več. Najpomembnejši so: vrhovno vodstvo združenih oboroženih sil Nemčije je potrebovalo čas, da preučijo dejstva, ki so se jih naučili iz poljsko-nemške kampanje. Poudarjali so tudi, da je sovražnik na Zahodu mnogo odpornejši in močnejši kot so bili sami Poljaki. Upravičen razlog za odložitev ofenzive je bil tudi nezadosten standard usposobljenosti vseh novih formacij, ki so bile vzpostavljene ob samem izbruhu vojne. Edine čete, ki so bile na jesen 1939 dejansko pripravljene in usposobljene, da se nemudoma požejejo v ofenzivno akcijo, so bile t.i. aktivne divizije. Nobene druge enote niso imele niti dovolj izkušenj v ravnanju z orožjem, niti niso posedovale potrebnega deleža notranje trdnosti. Eden izmed glavnih razlogov pa je bilo tudi vreme. V času jeseni in zime bi bilo Vermahtu zaradi vremenskih razmer onemogočeno, da odigra na zahodnem bojišču s svojima glavnima adutoma, tj. močnimi mehanizirano-motoriziranimi oklepnicami in letalstvom, zaradi česar

in odkrito zoperstavili nemškemu napadu na beneluške države in Francijo.⁶⁰ Hitlerju je namreč iz oči v oči povedal, da je ideja napada proti Zahodu na jesen 1939 misija nemogoče. Ko je uvidel, da ne bo uspel v prepričevanju, je celo začel razmišljati o odstopu s položaja vrhovnega poveljnika kopenske vojske.⁶¹

Načrti⁶² so se na pogled zdeli preveč konvencionalni. Tudi, ko so vnesli spremembe niso bili zadovoljivi.⁶³ Hitlerjev glavni namen je bilo zavarovanje Severnega morja in obal Rokavskega preliva, pri čemer bi napad zajemal, tako kot tudi v letu 1914, nevtralne države Beneluksa, vendar bi tokrat vključeval tudi Nizozemsko, saj je vrhovni poglavar Nemčije želel že v državah Beneluksa uničiti glavnino zavezniške vojske. Kar se tiče Maginotove linije so nameravali tamkajšnje nastanjene sile samo zadržati, ne da bi jih pri tem poskušali napasti.⁶⁴ Predstavljali so vojaško taktiko, ki so jo zahodni nemški sovražniki enkrat že preizkusili in na njej povadili v letu 1914.⁶⁵ Načrti so predstavljali ravno to, kar so pričakovali⁶⁶ zahodni zavezniki.⁶⁷

Luftwaffe in oklepno-tankovske enote ne bi zmogle doseči svojega pravega učinka. Ponovna montaža oklepnih enot po poljski kampanji še vedno ni bila dokončana. Številne slabosti in pomanjkljivosti pa so obstajale tudi znotraj letalstva. Manstein, *Lost Victories*, str. 92; Messenger, *The Second World War in the West*, str. 44.

⁶⁰ Kershaw, *Hitler*, str. 520; Mosier, *Cross of Iron*, str. 132.

⁶¹ Mosier, *Cross of Iron*, str. 131.

⁶² V obeh glavnih načrtih naj bi odločilni udarec po predvidevanju prišel s severa, z obeh strani Liega. Hitler pa si je želel nekaj drznejšega. Zanimal se je predvsem za to, da bi bil v nemških načrtih prisoten ključni moment presenečenja. Kershaw, *Hitler*, str. 520-521.

⁶³ Kershaw, *Hitler*, str. 520.

⁶⁴ Messenger, *The Second World War in the West*, str. 44.

⁶⁵ Manstein, *Lost Victories*, str. 98.

⁶⁶ Vrhovna poveljstva zavezniških armad so bila mnenja, da obstaja velika verjetnost, da bo potekala nemška invazija severno od gosto zaraslih in težko prehodnih ter prevoznih Ardenov. Messenger, *The Second World War in the West*, str. 44.

⁶⁷ Kershaw, *Hitler*, str. 520.

5 PREBUJENJE GENIALNEGA STRATEGA

5.1 Fritz Erich Georg Eduard von Lewinski

Erich von Manstein se je rodil leta 1887 v Berlinu kot Fritz Erich Georg Eduard von Lewinski. Bil je deseti sin pruskega aristokrata in artilerijskega generala Eduarda von Lewinskega (1829–1906) in matere Helene von Sperling (1847–1910). Helenina mlajša sestra je bila poročena z generalporočnikom Georgom von Mansteinom (1844–1913). Par ni mogel imeti otrok, zato sta posvojila Ericha. Mansteinov biološki oče in posvojitelj sta bila pruska generala. Prav tako tudi materin brat in oba dedka (eden izmed njih, tj. Albrecht Gustav von Manstein, je v francosko-pruski vojni 1870–1871 vodil svoj korpus). Kar 16 njegovih sorodnikov je bilo vojaških oficirjev. Paul von Hindenburg, bodoči generalfeldmaršal in predsednik Nemčije po prvi svetovni vojni, je bil Erichov nekrvni stric. Von Manstein se je izobraževal v Strasbourgu, nato pa je preživel še 6 let v kadetskem zboru. V marcu leta 1906 je po izpisu iz zбора vstopil v 3. regiment pehotne straže. V januarju 1907 je bil povišan v poročnika, oktobra leta 1913 pa je na pruski vojaški akademiji pričel s triletnim programom usposabljanja za častnika. Mansteinu je uspelo dokončati samo prvo leto programa, saj se je že naslednje leto po njegovem vpisu pričela prva svetovna vojna. Zanimivo je predvsem to, da ni nikoli dokončal preostanka generalštabnega častniškega usposabljanja. Vojaško obveznost je Erich v času prve svetovne vojne služil tako na terenu kot tudi v različnih armadnih štabih. Pravi razcvet v njegovi vojaški karieri pa se je pravzaprav začel šele v nekajletnem obdobju pred drugo svetovno vojno – še posebej pa med samo vojno. Ob pričetku nemške mobilizacije leta 1939 je von Manstein postal načelnik armadnega štaba Rundstedtove skupine armad Jug, kjer je bil na omenjenem položaju prisoten v obdobju nemško-poljske vojaške kampanje. Zatem se je selil na zahodno fronto, kjer je ob popolnem strinjanju in podpori ostalega vodilnega štabnega osebja skupine armad A zasnoval briljanten in taktično vrhunsko oblikovan načrt za napad proti zahodnim nemškim sosedam, ki se je kasneje, ko je prišlo do dejanske realizacije »Mansteinovega načrta,« izkazal za popoln uspeh. V poznejših letih vojne se je na vzhodni fronti proslavil predvsem s svojimi genialnimi zamislimi, idejami in rešitvami iz praktično že izgubljenih situacij ter se tako »izstrelil« med najpomembnejše generale druge svetovne vojne. Sčasoma pa je pričel pripadati najvišjemu poveljniškemu vrhu vojaške hierarhije nacistične Nemčije. Izmed vseh tedanjih nemških generalov je bil Erich von Manstein Hitlerjev najsposobnejši feldmaršal, kar je potrdil tudi nemški diktator. Bil je tudi izjemno redka oseba iz najvišjih vojaških slojev, ki si je upal Hitlerju direktno iz oči v oči pred vsem ostalim najvišjim vojaškim osebjem venomer znova in znova povedati o njegovem zgrešenem razmišljanju. Za takšna nasprotovanja s strani ostalih

nemških generalov je bilo značilno, da jih je doletela usoda predčasne odstavitve s položaja vojaškega poveljnika ali celo huje, zaporna kazen, česar pa Mansteina vse do pomladi 1944, ko sta se sporazumna razšla in poslovila, ni doletelo. To priča o tem, da je Hitler več let trpel Mansteinove razumnejše in pametnejše predloge. Njegova vojaška kariera je bila neverjetno pestra. Njegovi najvidnejši uspehi na vzhodni fronti so bili: s svojo 11. armado je osvojil polotok Krim, razbil ruske protiofenzivne sile pri Kerču in osvojil nezavzeto trdnjavo Sevastopol na skrajnem jugu krimskega polotoka. Za padeč slednje je bil povišan v nemškega generalfeldmaršala. V avgustu 1942 je bila von Mansteinu dodeljena nova naloga, in sicer zavzete Leningrada, vendar ni do tega nikoli prišlo. Kakorkoli, bil pa je odgovoren za popolno uničenje sovjetske armade v neposrednem okrožju jezera Ladoga. Po uspešni sovjetski protiofenzivni akciji pri Stalingradu, ki se je rezultirala v delni obkolitvi nemške skupine armad B (znotraj Stalingrada je bila popolnoma ujeta predvsem 6. nemška armada, deloma pa tudi 4.), je Manstein prevzel vrhovno poveljstvo nad novoustanovljeno armadno skupino Don (kasneje se je ta pripojila v skupino armad Jug), katere glavna naloga je bilo razbitje sovjetskega obkolitvenega obroča okrog nemških položajev znotraj in v okrožju Stalingrada ter izpeljava reševalne akcije 6. nemške armade. To mu ni uspelo, je pa z zelo težkimi boji rešil južno krilo nemške vojske na vzhodni fronti in še z enim izvrstno izpeljanim briljantnim protiofenzivnim manevrom dosegel pomembno zmago v marcu 1943 pri Harkovu (»tretja bitka za Harkov«). S tem je zaustavil veliko sovjetsko protiofenzivo, ki je trajala od protinapada pri Stalingradu, in ki je posledično docela uničila armado Friedricha von Paulusa. Mansteinova uspešna protiofenziva pri Harkovu se je izkazala, da je šlo v bistvu za zadnji velik uspeh Nemcev na vzhodni fronti, saj je za kratek čas, vendar zadnjič na omenjeni fronti, z zmago pri Harkovu predal vojaškemu stroju nacistične Nemčije ponovno vojaško pobudo v borbi z Rdečo armado. Za velik uspeh v harkovski protiofenzivi je bil nagrajen s hrastovimi listi. V poletju leta 1943 je bil eden izmed glavnih poveljnikov, ki je nosil ključno odgovornost v zadnji veliki nemški ofenzivi na vzhodu – največji tankovski bitki pri Kursku (operacija Trdnjava), kjer so se Nemci trudili in fanatično borili, da bi z dvema ofenzivnima sunkoma (eden v smeri iz severa proti jugu, drugi pa v smeri iz juga proti severu) zaprli veliko vboklino, ki se je na nemški strani fronte zajedala globoko v razpored sil Vermahta. Če bi jim uspelo, bi lahko obkolili in ujeli ogromno število sovjetskih divizij, orožja, opreme in ostalega vojaškega materiala. Ravno na sredini omenjene vbokline se je nahajalo sovjetsko mesto Kursk, ki bi ga morali Nemci osvojiti z dvema ofenzivnima sunkoma. Ko je vrhovni poveljnik nemških oboroženih sil na vrhuncu največje tankovske ofenzive v zgodovini vseh vojaških konfliktov prekinil ofenzivne operacije za zajetje Kurska, je bila vojna za Nemce tako rekoč dokončno izgubljena. Erich von Manstein

se je zatem kot poveljnik armadne skupine Jug še enkrat več izkazal za izredno nadarjenega vojaškega generala, saj se je s svojo skupino armad ob pomikanju nazaj proti zahodu uspešno izogibal sovjetskim obkolitvam, pri tem pa organiziral številne težke defenzivne bitke (vključujoč umik nemških čet za reko Dnjeper). Izmed vseh nemških armadnih skupin, ki so se nahajale na tedanji vzhodni fronti, je bila njegova bojna skupina, zahvaljujoč Mansteinovi spretnosti, edina formacija, ki se je uspešno izogibala sovjetskim obkolitvam. Ob koncu marca 1944, ko so bile nemške armade potisnjene do poljskih meja, je Hitler odpustil svojega najsposobnejšega generala. Že dolgo časa se nista mogla sporazumeti glede pravilne operativne taktike na vzhodnem bojišču. Čeprav ga je Hitler za ves njegov trud in pomembne vojaške zmage ob odstavitvi nagradil še z »meči na njegov že obstoječi viteški križec s hrastovimi listi« in obljubo, da ga bo iz »Führerjeve rezerve« še zagotovo vpoklical nazaj, se to ni več zgodilo. Do konca vojne je ostal v prisilnem pokoju. Na povojnih sodnih procesih v Nürnbergu je pripravil 132 strani obsežno dokumentno gradivo za obrambo nemškega generalštaba kopenske vojske in vrhovno poveljstvo Vermahta. S tem je želel potegniti ločno mejo med kriminalnimi organizacijami nacistov (SS, SD, Gestapo itn.) in profesionalnim Vermahtom. Manstein je s pripravo tega gradiva oblikoval »mit o čistosti Vermahta,« ki po njegovem mnenju ni bil kriv za dogodke v povezavi s holokavstom. Tako je ločil grozodejstva, ki so jih počenjale vojaške organizacije nacistične stranke od profesionalnosti in »čistosti« vojakov znotraj strukture oboroženih sil Nemčije. Po odsluženju nekajletne zaporne kazni je bil Manstein 7. maja 1953 izpuščen. Kmalu zatem mu je obrambno ministrstvo Zahodne Nemčije ponudilo novo službo: pripravil naj bi načrte za ponovno ustanovitev nemške vojske. Pri oblikovanju Bundeswehra (redne profesionalne povojne vojske) je kot vojaški svetovalec zahodni nemški vladi pomembno pomagal s svojimi nasveti, analizami in številnimi mnenji. Po izidu njegovih spominov je postal osrednja osebnost »vojaškega kulta,« ki ga je častil ne samo kot enega izmed nemških najboljših generalov, temveč tudi kot enega izmed največjih v vsej zgodovini. Žena mu je umrla leta 1966, Erich von Manstein pa je nesrečno umrl zaradi kapi v noči na 9. junij 1973 v Münchnu pri starosti 85 let. Kot predzadnji najdlje živeči nemški generalfeldmaršal iz časa druge svetovne vojne je bil pokopan z vsemi vojaškimi častmi, njegovega pogreba pa se je udeležilo na stotine veteranov iz 2. svetovne vojne z najrazličnejšimi čini.⁶⁸

⁶⁸ Robert Adam Mungo Simpson Melvin, *Manstein: Hitler's Greatest General*, (London, 2010), str. 10, 13-21 in 432, (dalje: Melvin, *Manstein*, str. 10, 13-21 in 432); Benoît Lemay, *Erich von Manstein: Hitler's Master Strategist*, (Philadelphia & Newbury, 2010), str. 12-14, (dalje: Lemay, *Erich von Manstein*, str. 12-14); Field Marshal Erich von Manstein, *Lost Victories: The War Memoirs of Hitler's Most Brilliant General*, (London, 1958), str. 564-565, (dalje: Manstein, *Lost Victories*, str. 564-565); Bob Carruthers in John Erickson, *The Russian front: 1941-1945*, (London, 1999), str. 130-135, (dalje: Carruthers in Erickson, *The Russian front*, str. 130-135).

5.2 Upravičeni dvomi nad dosedanjimi primeri invazijskih načrtov

Mnogi Hitlerjevi najpomembnejši poveljniki so po izdanih direktivah za napad na Zahod pričeli upravičeno dvomiti v firerjeve operativne koncepte. Najizraziteje in najvidneje se je dotlej predloženim načrtom za ofenzivo zoperstavila armadna skupina A na čelu z njenim armadnim štabom in štabnim načelnikom Erichom von Mansteinom. Ta je veljal za neverjetno sposobnega in nadarjenega vojaškega stratega z genialnim občutkom za izpeljavo obkolutvenih manevrov.⁶⁹ Ko je omenjeni šef štaba skupine armad A prejel v roke obe verziji operacijskega načrta za izvedbo operacije »Fall Gelb,« je bil naravnost zgrožen in šokiran. Nameni OKH so ga namreč izjemno negativno presenetili, saj so bili na prvi pogled⁷⁰ dobredna kopija zelo prepoznavnega von Schlieffenovega vojaškega načrta iz leta 1914. Mansteinu⁷¹ se je zdelo sramotno, da tedanja generacija nemških generalov in najvišjih poveljnikov ni bila sposobna razviti ničesar boljšega in kvalitetnejšega od omenjenega »starega recepta.«⁷² Svoje šokantno začudenje je predstavil z naslednjim opisom:

»Kaj bi bilo pravzaprav še sploh mogoče doseči s ponovitvijo že znane in preizkušene vojaške taktike, ki so jo naši sovražniki z nami na lastni koži že »povadili« in se bodo posledično nanjo pripravili še učinkoviteje kot v letu 1914 - tokrat s še večjo previdnostjo in varnostnimi ukrepi?«⁷³

Manstein je verjel, da so načrti, predvsem kar se tiče Hitlerjevih glavnih ciljev (vojaški nadzor nad Severnim morjem in okupacija obal Rokavskega preliva) preveč omejeni in kratkoročni, česar posledica bi bila, da bi ostal velik del francoskih in ostalih zavezniških armad nepoškodovan. Predvsem pa bi bil prodor čez države Beneluksa, ki je v nekaterih pogledih spominjal na von Schlieffenov načrt, preveč očiten.⁷⁴ Zato se je preprosto odločil, da s podporo svojih nadrejenih znotraj najvišje poveljniške strukture skupine armad A (predvsem poveljnika

⁶⁹ Carruthers in Erickson, *The Russian front*, str. 130-135.

⁷⁰ Manstein v svojih spominih obrazloži, da je nemški ofenzivni načrt iz leta 1939 spominjal na von Schlieffenov načrt le na prvi pogled. Pravzaprav je bilo daleč od tega, da je šlo za kopijo načrta iz leta 1914. Erich obrazloži, da sta si bila oba načrta enaka v samo dveh lastnostih, vse ostalo pa je bilo precej različno. Manstein, *Lost Victories*, str. 98-99.

⁷¹ Bil je namreč eden tistih generalov, ki se morda ob začetku druge svetovne vojne ni uvrščal v popolnoma najvišji vrh nemških poveljnikov, a se je z leti, ko je vojna napredovala, hitro povzpел do najpomembnejših poveljništev in si posledično priboril najvišja vojaška odlikovanja. Kljub temu pa je bil že na začetku vojne, ko so se načrti za zahodno invazijo šele razvijali, resno ogorčen in zaskrbljen nad nedomiselnostjo taktiko vrhovnega poveljstva vojske. Kershaw, *Hitler*, str. 521.

⁷² Manstein, *Lost Victories*, str. 98.

⁷³ Prav tam.

⁷⁴ Messenger, *The Second World War in the West*, str. 48-50.

armadne skupine A, tj. Gerda von Rundstedta) razreši problem glede pravilne izbire primerne taktike za napad na Zahod. Razvijati je začel novo in predvsem drugačno ofenzivno idejo od vseh predhodnih oblik 'Rumene,' ki se je sčasoma rezultirala v t.i. famoznem 'zamahu s srpom'.⁷⁵

Zanimivo je predvsem to, da naj bi tudi Hitler na določeni stopnji razvijanja operacije Fall Gelb zagovarjal taktiko, po kateri bi bilo pametneje izvesti glavni napad nekoliko južneje, v sektorju okrog Ardenov. To pa bi za Nemce po mnenju vrhovnega vojaškega poveljstva pomenilo preveliko mero tveganja, saj so bili Ardeni zaradi svoje goste poraslosti z gozdovi in ostalo gozdno vegetacijo težko prevozni, kar bi povzročalo velike preglavice nemškim oklepni enotam in tako oviralo uspešno izvedbo tankovskih operacij. Firerjeva razmišljanja so bila še vedno samo v primarnih osnutkih. Česar se Hitler več tednov ni zavedal je bilo to, da je zelo podobne zamisli podrobneje razvijal in pripravljajl tedanji generalpodpolkovnik Erich von Manstein. Ta je imel pri uveljavljanju lastnih idej močno podporo takratnega poveljnika skupine armad A, Gerda von Rundstedta,⁷⁶ vodje operacij in štabnega šefa operacijskega oddelka skupine armad A generalpolkovnika Blumentritta ter generalpodpolkovnika Tresckowa. Vsi trije so se ves čas, že od samih začetkov razvijanja Mansteinovega načrta⁷⁷ strinjali z njegovimi idejami in predlogi.⁷⁸ Kasnejši pruski feldmaršal si je moral še kako oddahnuti, ko ga je v njegovi taktiki podprl tudi Heinz Guderian, ki sprva ni bil pretirano zadovoljen z Mansteinovim konceptom zahodne ofenzive. Po njem je dobil Guderianov 19. oklepni korpus popolnoma novo vlogo.⁷⁹ Prišel je čas za obojestranski posvet. Erich se je enostavno moral sestati z Guderianom in mu pojasniti pomen njegovega strinjanja. Ko mu je Manstein predstavil in konkretno obrazložil svojo genialno domisel ga je Guderian z velikim

⁷⁵ Mosier, *Cross of Iron*, str. 135; Kershaw, *Hitler*, str. 521.

⁷⁶ Von Rundstedt, Mansteinov nadrejeni poveljnik, ga je podprl celo v obliki svojega podpisa na Mansteinov memorandum, ki ga je nato odposlal na sedež vrhovnega poveljstva nemške kopenske vojske. Brez tega podpisa mu ne bi nikoli uspelo prodreti v najvišjo poveljniško strukturo OKH. Manstein, *Lost Victories*, str. 94-95.

⁷⁷ Šele po koncu vojne je postalo bolj znano ozadje načrta, ki je nadomestil prvotni ofenzivni zamisli in postal glavna osnova zahodne ofenzive. Prvi, ki je pričel po vojni razkrivati celotno plat tega »novega načrta« je bil najverjetneje Liddel Hart (glej: *The Other Side of the Hill, Cassell, 1948*), ki je povezal Mansteinovo ime z načrtom za preboj armadne skupine A skozi Ardene čez Sedan preko reke Meuse. To pa je bila posledica pogovora med Hartom in feldmaršalom von Rundstedtom ter generalom Blumentrittom. Manstein pa je bil dejansko tisti, ki je bil spoznan za vodilno gibalno tega »revolucionarnega« načrta. Ideje so bile njegove, on je bil tista oseba, ki je v obliki številnih odposlanih memorandumov predstavil celotno zadevo generalštabu in navsezadnje je bil tudi on tisti, ki je - ko je bil že zamenjan na položaju armadnega načelnika glavnega štaba skupine armad A - imel priložnost Hitlerju osebno predstaviti njihove ideje. Ideje, za katere so se vodilni štabni poveljniki skupine armad A vključno s svojim nadrejenim poveljnikom toliko časa trudili in bili ob tem neuspešni, saj jih je OKH dalj časa namerno zavračal. Manstein, *Lost Victories*, str. 94.

⁷⁸ Prav tam, str. 94-95, 111; Kershaw, *Hitler*, str. 521.

⁷⁹ Tako je prišlo do »razpršitve« nemškega oklepnega orožja, s čimer pa Guderian nikakor ni bil zadovoljen. Vedno se je zavzemal za obliko taktike, v okviru katere se morajo tankovske sile uporabiti v takem slogu, da »udarijo močno« samo na eni lokaciji ob istem času. Manstein, *Lost Victories*, str. 109.

navdušenjem podprl in sprejel. Erichu je ogromno pomenilo predvsem to, da se je tudi mojstru za nemško tankovsko taktiko in enemu izmed izumiteljev bliskovite vojne zdela von Mansteinovega ideja izvedljiva. Po pogovorih z Guderianom je zadevo zaključil s sklepom, da Ardeni niso nemogoča in nepremostljiva ovira za tankovske operacije. Pruski general pa v tistem obdobju še vendarle ni uspel odpraviti svoje glavne ovire, ki je preprečevala izpeljavo njegovega načrta. Najprej je moral v to prepričati vrhovno poveljstvo kopenske vojske.⁸⁰

5.3 Boj za sprejetje in uveljavitev Mansteinove strategije

Glavni štab skupine armad A se je v zimskih mesecih 1939–1940, ki so bili še posebej hladni, vztrajno trudil in poskušal, da bi najvišje poveljstvo kopenske vojske prepričal v sprejetje njihovega lastnega operacijskega načrta za vojaško invazijo na Zahod. Držali so se mnenja, da je bila njihova oblika 'primera rumena' edino zagotovilo za hitro in odločilno zmago na Zahodu. Pravzaprav je kar neverjetno, kako sta Walther von Brauchitsch⁸¹ in deloma tudi njegov štabni načelnik, Franz Halder,⁸² venomer ponavljajoče odklanjala in celo ignorirala Mansteinove operativne predloge.⁸³

Manstein je pri oblikovanju svojega načrta izdelal serijo vojaških predlogov, ki jih je v obliki številnih memorandumov⁸⁴ naslovil na vrhovno vodstvo nemške kopenske vojske. V teh odposlanih dokumentih je zapisal in svetoval, kako bi se morala po mnenju štabnega poveljništva armadne skupine A in njenega glavnega poveljnika odviti ofenziva proti zahodu. Potrebno je poudariti, da je šlo tukaj za nič kolikokrat ponavljajoče predloge in obrazložitve, ki so bili »stisnjeni« med ostalo vsebino Mansteinovih memorandumov.⁸⁵

Povsem razumno je, da avtor tako genialne zamisli v oktobru 1939 ni kar takoj izstrelil in oblikoval v popolnoma oblikovano in izpiljeno vojaško strategijo. Res pa je, da so že prvi odposlani predlogi armadne skupine A vsebovali osnovne temelje oz. elemente načrta, za katerega so si tako močno prizadevali. Kronologija odpošiljanj se je pričela že 31. oktobra 1939.

⁸⁰ Kershaw, *Hitler*, str. 521; Manstein, *Lost Victories*, str. 109.

⁸¹ Brauchitsch je denimo odločno nasprotoval vsakršni spremembi že sprejetega načrta in ni bil pripravljen niti za hip pomisliti na sprejetje "revolucionarne" Mansteinove taktike. Kershaw, *Hitler*, str. 521.

⁸² Halder je bil v kopici Mansteinovih odposlanih memorandumov na sedež štaba OKH, kjer je pozival k spremembi ofenzivne strategije, vsaj nekoliko bolj naklonjen k upoštevanju operativnih predlogov. Februarja, ko se je pričela »Hitlerjeva tehtnica« vse očitneje nagibati k ideji von Mansteina, je bil za slednjo tudi Halder mnogo bolj odprt. Kershaw, *Hitler*, str. 521.

⁸³ Manstein, *Lost Victories*, str. 70.

⁸⁴ Odpošiljanje memorandumov z Mansteinovimi ofenzivnimi koncepti se začne 31. oktobra 1939 in konča 12. januarja 1940. Vmes so bili še štirje, in sicer: 6. in 30. novembra ter 6. in 18. decembra. Manstein, *Lost Victories*, str. 110.

⁸⁵ Manstein, *Lost Victories*, str. 103.

Posredovani predlogi, datirani na omenjeni dan, so v bistvu zajemali dva dokumenta.⁸⁶ Za nadaljnji razvoj Mansteinovega načrta je bil pomemben predvsem drugi dokument.⁸⁷ Ta je izražal naslednje nujnosti:⁸⁸

»(a): premik glavnine celotne operacije na južno krilo;

(b): razporeditev močnih motoriziranih enot v takšni postavitvi, da bodo sposobne prodreti z juga v zadnji (hrbtne) del zavezniških čet v severni Belgiji;

(c): dobava dodatne armade odgovorne za - s pomočjo ofenzivne akcije - za zaščito pred kakršnikoli velikopoteznim protinapadom na nemški južni bok.«⁸⁹

Po mnogih srečanjih med Halderjem in Brauchitschem na eni strani ter vodilnim poveljnikom skupine armad A na drugi, je vsem zelo hitro postalo kristalno jasno, da se von Brauchitsch ni nikakor strinjal z ofenzivnimi pogledi armadne skupine A in da posledično zavrača⁹⁰ njena stališča. Tako Halder kot tudi Brauchitsch sta prav tako podala več kot dovolj jasno sliko o tem, da imata glede izvedbe zahodne invazije zelo močne zadržke. Še posebej pesimistična pa sta bila o potencialnih možnostih za doseg odločilne zmage na Zahodu.⁹¹

Kershaw v svoji najnovejši biografiji o Hitlerju navaja, da so nekje v drugi polovici decembra do Führerja vendarle pricurljali osnutki Mansteinovega načrta.⁹² Obstaja resnično velika verjetnost, da je Hitler v času svojih neprespanih noči ogromno razmišljal o taktiki za zahodno ofenzivo in sklepal neverjetno podobno kot Manstein. S tem, da se tega v jeseni 1939 še nista zavedala. Kot se je kasneje izkazalo je razmišljanje amaterja po naključju sovpadlo z

⁸⁶ V prvem dokumentu je bilo pismo glavnega poveljnika armadne skupine, ki je bilo naslovljeno na von Brauchitscha. V glavnem je šlo za problematiko okoli izvedbe zahodne ofenzive. Von Rundstedt je v tem pismu začel pojasnjevati, da ofenziva, ki je bila določena na podlagi operacijskih načrtov z dne 19. in 29. oktobra, ne bi imela odločilnega efekta v »zahodni vojni«. Moč nemških sil v primerjavi s sovražnikovimi naj ne bi ponujala nobene trdne osnove za udarno in hitro zmago. Operacija, ki je z značajskega vidika delovala povsem frontalno ni niti zajemala nobene strategije obhoda in posledične obkolutve sovražnikovega boka ter napada iz njegovega ozadja v hrbet. Rezultat bi bila najbrž frontalna bitka na reki Sommi. Rundstedt je opozoril tudi na oteženo uporabo tankov in letalstva (dveh glavnih adutov nacistične Nemčije) v času jeseni in zime. Njegovo pismo k priloženemu memorandumu je pravzaprav klicalo tudi k opozorilu, naj se ofenziva na Zahod ne sproži prezgodaj, s čimer je mislil na obdobje jeseni in zime 1939–1940. Samo v tem pogledu se je OKH strinjal z vodilnim osebjem armadne skupine A. Njihovo skupno strinjanje pa se je končalo pri vprašanju, kako izvesti napad. Manstein, *Lost Victories*, str. 105–107.

⁸⁷ Drugi dokument datiran 31. oktobra 1939 je predstavljal pismo štabnega osebja skupine armad A, v katerem so bili zapisani odločni predlogi o tem, kako so štabni poveljniki na čelu z glavnim poveljnikom armadne skupine menili, da bi se morala izvesti nemška ofenziva na države Beneluksa in Francije. Manstein, *Lost Victories*, str. 107.

⁸⁸ Prav tam, str. 105–107.

⁸⁹ Prav tam, str. 107.

⁹⁰ Walther von Brauchitsch še celo januarja 1940 ni želel odnesti Mansteinovega operativnega osnutka Hitlerju, vztrajnega generala pa je premestil na nov poveljniški položaj v Stettin, globoko v notranjost Nemčije in daleč stran od zahodne fronte. S tem ga je poskušal "izolirati" in uničiti njegova neutrudna prizadevanja po velikih in odločilnih spremembah v operativnih zadevah 'primera rumeno'. Kershaw, *Hitler*, str. 521.

⁹¹ Manstein, *Lost Victories*, str. 107.

⁹² Kershaw, *Hitler*, str. 521.

načrtovanjem profesionalnega vojaškega stratega. Hitler je torej tudi sam razmišljal v podobni smeri kot njegov »pametni general«. ⁹³ Sicer pa obstajajo precejšnje polemike glede tega, do kakšne mere si je Führer v svoji glavi oblikoval podobno različico načrta za napad na Zahod, ki naj bi bil vzporeden z operativnim osnutkom njegovega korpusnega generala. Manstein zagovarja možnost, da je Hitler ob istem času kot on sam razvijal zelo podobno operativno idejo. Hitler seveda na principu vojaškega amaterja, medtem ko Manstein z vidika profesionalnega vojaškega taktika. A dejstvo je, da so si bili osnovni parametri vzporedni. Ključno vprašanje pa je, če je Hitler enostavno »prekopiral« Mansteinove operativne zamisli in osnutke, ali pa je do podobnih operativnih stališč resnično prišel na podlagi lastnega sklepanja. Kakorkoli, na dan, ko bi se morala začeti velika nemška ofenziva, tj. 12. novembra 1939, je štab armadne skupine A na veliko začudenje vseh njenih poveljnikov prejel presenetljivo sporočilo. Vsebina prejetega sporočila ⁹⁴ bi lahko deloma ovrгла Mansteinove domneve. Erich pa vendarle pušča možnost tudi temu, da je Hitler prišel do te odločitve popolnoma sam. Po njegovem mnenju naj bi imel ostro oko za taktične manevre, saj je veliko časa preživljal za vojaškimi zemljevidi, načrti in skicami. Tako bi lahko spoznal, da bi bilo najlažje prečkati reko Meuso pri Sedanu, saj bi bilo oklepnikom 4. nemške armade prečkati Meuso nekje severneje precej težje. Po vsej verjetnosti je prepoznal prečkanje reke pri Sedanu kot zelo ugodno izhodiščno točko za južno krilo armadne skupine A. ⁹⁵ Hitler naj bi po poročanju Greinerja okrog 20. novembra 1939 poslal vrhovnemu kopenskemu poveljstvu nemške vojske navodilo, naj v primeru ugotovitve, da bi armadna skupina A dosegla hitrejšo in daljnosežnejšo rezultate od armadne skupine B, izdelala poskusni načrt, na podlagi katerega bi prišlo do hitre zamenjave glavne teže ofenzivnega sunka ⁹⁶ z armadne skupine B na skupino armad A. Greiner je

⁹³ Overy, *Tretji rajh*, str. 216; Kershaw, *Hitler*, str. 521.

⁹⁴ V tem sporočilo je bilo zapisano, da se bo Guderianov 19. armadni korpus (izrecno na Hitlerjev ukaz) dodelil armadni skupini A, s čimer se Guderian na začetku, še pred pogovorom z Mansteinom, nikakor ni strinjal in je bil sprva zelo nezadovoljen. Kar je spominjalo na Mansteinovo različico je bilo tudi to, da je firer v omenjenem sporočilu ukazal, naj si pribori nemška vojska jugovzhodno od Sedana na levem (zahodnem) bregu reke Meuse teritorij in močno prisotnost za uspešno nadaljevanje nadaljnjih operacij. Manstein meni, da je Hitler morda prevzel to idejo na podlagi nedavnega pogovora med njim in glavnim poveljnikom 16. armade, generalom Buschom. Ta je bil namreč seznanjen z Mansteinovimi pogledi in je morda prenesel Hitlerju želje štabnih poveljnikov skupine armad A po večjem številu močnejših oklepnih sil, s katerimi bi lahko bil dosežen hiter preboj čez Ardene. Manstein, *Lost Victories*, str. 108-109.

⁹⁵ Manstein, *Lost Victories*, str. 108-109.

⁹⁶ Ni povsem jasno, ali je Hitler sam zasnoval idejo o preusmeritvi ofenzivne glavnine na armadno skupino A ali pa je že bil tedaj seznanjen z operativnimi pogledi skupine armad A. Na srečanju med Hitlerjem, generalpolkovnikom von Rundstedtom in generaloma Buschem ter Guderianom dne 24. novembra 1939 je firer Nemčije pokazal veliko simpatijo do predstavljenega stališča skupine armad A. Manstein še vedno meni, da je precej neverjetno, da bi Rundstedt izrabil ta pogovor za to, da bi predstavil Hitlerju lastni osnutek načrta za zahodno ofenzivo, ki ga je zasnovala skupina armad. Tedanji položaj von Brauchitscha je bil namreč zelo negotov. Greinerjeva trditev, da je Hitler preko svojega vojaškega pribočnika Schmundta slišal za Mansteinovo verzijo ofenzivnega načrta že ob koncu oktobra, se zdi Mansteinu (vsaj, kar se tiče časa) precej dvoumna.

poveljništvu armadne skupine A izdal tudi, da je Hitler nekje v sredini novembra 1939 spraševal OKH ali bi lahko bili (in seveda kako) Guderianovi oklepniki v njegovem korpusu okrepljeni, če bi prišlo do takšne potrebe.⁹⁷ OKH je ob koncu novembra v skladu z omenjenim navodilom premestil 14. motorizirani korpus s položaja vzhodno od Rena na lokacije za zbirnim območjem armadne skupine A.⁹⁸

10. januarja 1940 je prišlo po mnenju mnogih do odločilnega preobrata. Na belgijskem teritoriju je ponesrečeno pristalo Luftwaffino letalo tipa Messerschmitt, na katerem so bili na veliko žalost Nemcev tudi deli načrtov za zahodno ofenzivo. Nemški sovražniki so kljub poskusu uničenja papirjev 'primera rumena' uspeli, da so jih še pravočasno pogasili in iz delno zažganih ostankov najbrž⁹⁹ rekonstruirali zajete načrte. Posledica tega nesrečnega pristanka je Hitlerja 6 dni kasneje privedla do odločitve, da prestavi invazijo na pomlad. Mansteinu pa se je tako ponudila še ena priložnost, da s svojo genialno taktično idejo dokončno vpliva na Hitlerja in OKH.¹⁰⁰ Vrhovno štabno poveljstvo kopenske vojske je bilo očitno tako neuspešno v pravilnem kovanju operativnega načrta 'primera rumena', da je bil v sredini februarja še vedno neuskkljen. Hitler pa je zaradi tega opisoval obstoječe načrte vrhovnega poveljstva vojske kot ideje vojaškega kadeta. Še vedno pa jih ni popolnoma nič nadomestilo.¹⁰¹

12. januarja 1940 so se najvišji poveljniki armadne skupine A odločili, da pošljejo vrhovnemu kopenskemu poveljstvu še en memorandum z naslovom »Zahodna ofenziva«. Prav tako so se odločili, da je najprej potrebno »odstraniti zid,«¹⁰² ki je že ves čas vztrajno preprečeval, da niso odposlani memorandumi nikoli prišli v roke Hitlerja ali operacijskega štaba Vermahta. V skladu s tem je generalpolkovnik von Rundstedt na predlog von Mansteina opremil odposlani memorandum z lastnim pismom, ki se je končal s stavkom:¹⁰³

»Zdaj, ko je bila armadna skupina obveščena o tem, da si je Führer kot vrhovni poveljnik nemških oboroženih sil pridržal pravico do odločanja, kje bo izvedena glavnina nemških zahodnih operacij, s čimer si je tudi pridobil skupni nadzor nad

⁹⁷ Manstein, *Lost Victories*, str. 110.

⁹⁸ Prav tam.

⁹⁹ Belgijci, ki so ujeli tako potnika kot tudi pilota, so ju nato v seriji pogovorov poskušali prepričati, da ni bilo mogoče iz zažganih najdb ničesar več obnoviti. Zatem so jim dovolili, da so opravili telefonski pogovor z generalštabnim osebjem nemške kopenske vojske, katerim sta dejala, da belgijski sovražniki iz zajetih papirjev niso imeli možnosti ničesar razbrati. Kljub temu je za Nemce obstajala velika verjetnost, da so njihovi nasprotniki razbrali, za kaj se gre, zaradi česar so sklenili, da je načrt za 'primer rumena' odločilno ogrožen. Messenger, *The Second World War in the West*, str. 50.

¹⁰⁰ Messenger, *The Second World War in the West*, str. 50.

¹⁰¹ Kershaw, *Hitler*, str. 521.

¹⁰² V obliki najvišje vodstvene strukture OKH.

¹⁰³ Manstein, *Lost Victories*, str. 116.

*operacijami - zahtevam, da se ta memorandum preda Hitlerju osebno. Podpisani: von Rundstedt.*¹⁰⁴

V priloženem pismu, ki je bilo namenjeno predvsem Halderju¹⁰⁵ in von Brauchitschu je Rundstedt namigoval, da je vrhovno kopensko poveljstvo vojske izgubilo svobodo v podajanju svojih lastnih odločitev. Zgoraj omenjena zahteva, ki je bila izdelana na predlog von Mansteina, in ki jo je bil Rundstedt nemudoma pripravljen ovekovečiti s svojim podpisom, je v določeni meri nasprotovala nemški vojaški tradiciji. Ta je namreč predpisovala, da sta bila lahko samo vrhovni poveljnik nemške kopenske vojske ali pa njegov načelnik kopenskega generalštaba dovolj vplivna za podajo operacijskih predlogov nemškemu firerju. Kakorkoli, če se je OKH resnično strinjal s pogledi skupine armad A, ni bilo potemtakem nobenih ovir, ki bi lahko zaustavile predložitev načrta v Führerjeve roke. Hitler bi se lahko tako postavil za ultimativno avtoriteto nad vsemi vojaškimi zadevami, ki bi bile povezane s kopenskimi operacijami. A odgovor je bil kot že ničkolikokrat negativen. Walther von Brauchitsch¹⁰⁶ enostavno ni želel prenesti memorandumov do Hitlerja. V veljavi je še vedno ostajala prvotna operativna zamisel, kjer so izid bitke v Belgiji še vedno nameravali izvesti s frontalnim ofenzivnim potiskom armadne skupine B. Ta skupina armad je, kar se tiče prve faze napada, še vedno predstavljala glavnino invazijskega sunka.¹⁰⁷

27. januarja 1940 se je Mansteinova usoda nenadoma obrnila. Tega dne je bil namreč obveščen, da je bil imenovan za poveljujočega generala 38. korpusa, katerega glavni sedež je bil

¹⁰⁴ Manstein, *Lost Victories*, str. 116.

¹⁰⁵ Franz Halder se je rodil 30. junija 1884 v kraju Würzburg. Njegov oče je bil general Max Halder. Najbolj znan je po tem, da je bil med letoma 1938 in septembrom 1942 šef oz. armadni načelnik generalštaba nemške kopenske vojske. Na tem položaju je bil eden izmed glavnih v strateškem načrtovanju večine vojaških operacij nacistične Nemčije v zgodnji fazi vojne. V obdobju, ko je zasedal položaj načelnika armadnega generalštaba nemške vojske je pisal dnevnik, ki je postal po vojni pomemben vir za mnoge zgodovinarje in ostale, ki so se ukvarjali s tematikami v povezavi z Adolfom Hitlerjem, drugo svetovno vojno in nacistično partijo ter samim potekom vojnega dogajanja. Na "Halderjev dnevnik" se je med drugimi mnogokrat skliceval tudi William Shirer, predvsem v delu: *The Rise and Fall of the Third Reich*. Franz Halder je ob pomoči ostalih poskušal večkrat umoriti Führerja Nemčije, vendar se ni nikoli dejansko zganil in tega storil. S približevanjem stalingrajske katastrofe in znatnim slabšanjem vojaške situacije na vzhodu se je pričel čedalje siloviteje upirati Hitlerju in odkrito nasprotovati njegovemu načinu vodenja vojne na vzhodni fronti. V enem izmed njunih čedalje pogostejših prerekanj je bil v septembru leta 1942 odstavljen in premaknjen v Führerjevo rezervo. Hitler ga ni nikoli več vpoklical v vojaško službo Tretjega rajha. Najvišji vojaški čin je pridobil 19. julija 1940 na slovesnosti Hitlerja in njegovih najpomembnejših generalov, ko je napredoval v generalpolkovnika. Za razliko od večine ostalih predstavnikov vrhovnega poveljstva nemške vojske ni bil nikoli spoznan za vojnega zločinca. Umrl je 2. aprila 1972 v kraju Aschau im Chiemgau na Bavarskem, v tedanji Zahodni Nemčiji, pri starosti 87 let. *Franz Halder*, <http://www.britannica.com/biography/Franz-Halder>, 15. 8. 2015.

¹⁰⁶ Vrhovni nemški poveljnik kopenske vojske še januarja ni hotel odnesti Mansteinovega operativnega osnutka Hitlerju. Kershaw, *Hitler*, str. 521.

¹⁰⁷ Prav tam, str. 116-117.

postavljen globoko v notranjosti Nemčije.¹⁰⁸ To je bil sila čuden in nenavaden način napredovanja, saj je šlo za premestitev načelnika armadnega štaba skupine armad ravno takrat, ko je bila pred vrati velika ofenziva proti Zahodu. Manstein meni, da ne obstaja dvom v to, da je bila njegova zamenjava zgolj želja OKH, da se znebijo enega izmed glavnih in najpomembnejših tvorcev najnovejšega operacijskega načrta. Kljub temu pa poskus »Mansteinove izolacije« nikakor ni uspel, kajti njegova zvesta sodelavca (polkovnik Blumentritt in podpolkovnik von Tresckow) sta še naprej nadaljevala z mučnim delom štaba skupine armad A. Odhod Mansteina iz poveljniškega štaba armadne skupine A nikakor ni bil razlog, da bi se boj za njihovo operativno idejo kakorkoli prekinil ali končal.¹⁰⁹

Po mnenju Mansteina je bil ravno Tresckow tisti, ki je »pocukal za rokav« svojega prijatelja Schmundta.¹¹⁰ Slednji je nato Mansteinu pripravil priložnost, da se pogovori o tem s Hitlerjem na štiri oči, kako je štabno poveljstvo Rundstedtove armadne skupine menilo, da bi se morala izvesti invazija na Zahod. Zdaj pa je bil na vrsti za potezo Rudolf Schmundt.¹¹¹ Ta je namreč prevzel pobudo v svoje roke in se nato dogovoril s Hitlerjem za skupen sestanek¹¹² z Mansteinom. Jodla so do takrat že obvestili, da se je firer zavzemal za napad motorizirano-oklepnih enot z južnega boka, proti Sedanu, kjer jih bo sovražnik najmanj pričakoval. Dan po sestanku je Hitler govoril o tem, kako ga je dan pred tem prepričal¹¹³ Mansteinov načrt. Vrhovno vojaško vodstvo, ki je vsekakor upoštevalo Hitlerjeve želje in imelo v mislih izid vojnih iger, je spremenilo svoje strateško razmišljanje. Odločitev je padla. Mansteinov načrt, ki ga je še dodatno izpilil OKH, je posredoval Hitlerju natanko to, kar si je venomer želel – ključni moment presenečenja. Načrt je pomenil nepričakovan napad na najbolj nepričakovanem ozemlju, ki je bil genialen, drzen, vendar ne povsem brez tveganja.¹¹⁴ 20. februarja je Hitler izdal ukaz za sprejetje Mansteinovega operativnega načrta (kot najnovejše in hkrati tudi

¹⁰⁸ Vztrajni general je bil premeščen na nov poveljniški položaj v Stettin. Kershaw, *Hitler*, str. 521.

¹⁰⁹ Manstein, *Lost Victories*, str. 119-120.

¹¹⁰ Hitlerjev osebni vojaški pribočnik. Manstein, *Lost Victories*, str. 120.

¹¹¹ Ob koncu novembra 1939 je Blumentritt z Rundstedtovim in von Mansteinovim (čeprav nerade volje) soglasjem poslal polkovniku Schmundtu kopijo Mansteinovega zadnjega memoranduma. Če je bil ta predan Hitlerju ali celo Jodlu se ne ve. Ko je Hitler 17. februarja 1940 poslal po Mansteina, da bi slišal tudi njegovo stališče, mu ni podal niti najmanjšega namiga o tem, da je prejel in prebral katerikoli memorandum. Manstein, *Lost Victories*, str. 111.

¹¹² Do srečanja med Mansteinom in Hitlerjem je prišlo 17. februarja 1940. Tega dne je bil Manstein skupaj z ostalimi novoimenovanimi poveljniki korpusov pozvan na poročanje k Hitlerju v Berlin. Ob počitku po kosilu ga je firer povabil na osebni razgovor, kjer je od Mansteina želel, da izrazi in pojasni svoje poglede ter mnenja o najprimernejšem načinu izvedbe zahodne invazije. Erich navaja, da mu ni jasno, če je Adolfa Hitlerja Schmundt seznanil in informiral o operativni ideji armadne skupine A že pred njunim osebnim pogovorom, in če že - v kakšnih podrobnostih. Manstein, *Lost Victories*, str. 120-121; Kershaw, *Hitler*, str. 521.

¹¹³ Führer se je strinjal popolnoma z vsem, kar mu je Erich pojasnil in predstavil na sestanku. Manstein, *Lost Victories*, str. 121.

¹¹⁴ Manstein, *Lost Victories*, str. 121.

dokončne oblike 'Rumene'), 24. februarja¹¹⁵ pa je bil famozni 'zamah s srpom'¹¹⁶ vključen v novo Hitlerjevo direktivo pod formalnim imenom »Aufmarschanweisung N°4 - Fall Gelb«. ¹¹⁷ Tako je bila sprejeta šele peta različica načrta za napad na Francijo, Belgijo, Luksemburg in Nizozemsko, po kateri se je slaba dva meseca in pol pozneje odvila nemška ofenziva.¹¹⁸ Nova direktiva je v glavnem priskrbela vojaška sredstva in realizirala ostale Mansteinove zahteve, za katere se je tako dolgo boril. Vojaškemu stroju nacistične Nemčije je omogočila naslednje nujnosti:¹¹⁹

»Dva tankovska korpusa (19. korpus pod poveljstvom generala Heinza Guderiana in 14. pod generalom von Wietersheimom) bosta prodrli po liniji na reki Meuse med mestoma Charleville in Sedan. Združena bosta v enotno bojno formacijo - v novoustanovljeno tankovsko skupino pod vodstvom generala von Kleista«. ¹²⁰

»Poveljniški sedež 2. armade, ki je po prejšnjih načrtih spadal k skupini armad B, se bo sedaj pripojil skupini armad A. Tako bo mogoče, da se sile 2. nemške armade aktivno vključijo v ofenzivo takoj, ko se bo za to sprostil prostor. Ta bo nastal na stičnih mejah obeh armadnih skupin, natančneje, ko bo 16. armada zavila proti jugu«. ¹²¹

»4. armada, ki je še pred Mansteinovo revolucionarno zamislijo pripadala skupini armad B, se je sedaj vključila pod poveljniško komando skupine armad A, s čimer bo slednja pri prodiranju proti spodnjemu delu Some pridobila na nujno potrebni manevrski okretnosti. Vodilno štabno osebje armadne skupine A je že od samih začetkov vneto podajalo priporočila, da se vsaj najjužnejši armadni korpusi 4. armade priključijo skupini armad A, saj bi s tem razširili

¹¹⁵ Charles Messenger v svojem delu pravi, da je bil »Fall Sichelschnitt« formalno sprejet 6. marca. Messenger, *The Second World War in the West*, str. 50.

¹¹⁶ Tedaj še ni imel takšnega imena. Njegovo uradno ime je bilo »Aufmarschanweisung N°4 - Fall Gelb«. Mansteinu v čast in spomin pa je prevzel njegovo ime, zato ga imenujemo tudi Mansteinov vojaški načrt. "Sichelschnitt" (zamah s srpom) ni nič drugega kot dobesedni nemški prevod angleških besed "Sickle Cut," ki si jih je izmislil Winston Churchill. Po vojni so ga v svojih poveljnih spominskih delih začeli uporabljati mnogi nemški generali.

¹¹⁷ Kershaw, *Hitler*, str. 521-522; Manstein, *Lost Victories*, str. 122.

¹¹⁸ Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 97.

¹¹⁹ Manstein, *Lost Victories*, str. 123.

¹²⁰ Prav tam.

¹²¹ Manstein, *Lost Victories*, str. 123.

meje lastnega napredovanja. Greiner naj bi se po Mansteinovem mnenju zmotil pri navajanju točnega časa, ko je prišlo do te spremembe. Po zapisih Greinerja se naj bi to zgodilo že v novembru 1939. Manstein prepričano zatrjuje, da je do tega prišlo šele tedaj, ko je bilo izdano novo operativno povelje».¹²²

S temi novimi Hitlerjevimi navodili za nemško ofenzivno kampanjo proti zahodu, ki so bila predstavljena tudi v izdaji firerjeve direktive, je moral OKH sprejeti taktične poglede na situacijo, zamisli in razne ideje ter kompletno vojaško strategijo, katere tvorka je bila skupina armad A in njen štab. Glavnina celotne vojaške operacije je bila v največjem obsegu premeščena na južno krilo nemške vojske. Armadna skupina B je obenem s svojimi tremi armadami kljub temu ostajala v severni Belgiji in na Nizozemskem dovolj močna, da z nadpovprečnim uspehom opravi popolnoma vse naloge in cilje, ki so ji bile zadane. Armadna skupina A pa bo po novem sposobna presenetiti sovražnika s prebojem skozi težko prevozne in prehodne Ardene, od tod naprej pa preko reke Meuse do spodnjega konca Some. Tako bi lahko Nemci preprečili sovražnikovim silam, ki se bodo borile v Belgiji umik za reko Somo. S tega položaja bi se lahko Nemci tudi uspešno in učinkovito spopadali s katerikoli večjimi sovražnikovimi protinapadi na južni bok nemške ofenzive.¹²³

Ofenziva v okviru Mansteinove strategije je bila najprej predvidena v aprilu ali maju. Za datum ofenzive so nato dokončno določili 10. maj.¹²⁴ To je bilo na dan, ko je bojeviti Winston Churchill zamenjal dotedanjšega predsednika britanske vlade, Nevilla Chamberlaina, ki se je v svojih mirovnih vizijah in politiki popuščanja popolnoma izgubil.¹²⁵

¹²² Manstein, *Lost Victories*, str. 123.

¹²³ Prav tam.

¹²⁴ Overy, *Tretji rajh*, str. 216; Kershaw, *Hitler*, str. 522.

¹²⁵ Messenger, *The Second World War in the West*, str. 53.

5.4 Značilnosti vojaškega načrta Ericha von Mansteina

Strategija je bila tako rekoč naravnost briljantna. Povzema plod neutrudnega prepričevanja, vztrajnega dela in borbe za sprejetje, neskončnih ponazoritev in pojasnil ter predvsem rezultat naprednega razmišljanja štabnega načelnika von Mansteina. Ta je Hitlerju priskrbel razrešitev vseh taktičnih težav, s katerimi se je dlje časa ubadalo vrhovno poveljstvo nemške vojske. Vseboval je ravno to, kar si je Hitler venomer želel, ampak mu tega ni nihče znal ponuditi. Po drugi strani pa je bil za razliko od ostalih načrtov drznejši. Nekaj tveganja se seveda ni moglo izpustiti.¹²⁶

V zelo posplošenem smislu si je Manstein zamislil naslednjo idejo: namesto klasičnega prodora preko Belgije na francosko Flandrijsko ravnino, za katerega se je zavzemalo vso ostalo vojaško vodstvo, bi težke oklepne enote Vermahta udarile južneje skozi gozdnate Ardene. Po mnenju zavezniškega vojaškega vodstva so bili ti gozdovi za tankovska in ostala oklepna vozila neprevozna, zato je bila francoska meja v tem obrambnem sektorju zahodne fronte komajda kaj varovana. Nemci bi tako dosegli in izpolnili najpomembnejši temelj svoje strategije – ključni moment presenečenja. Ko bi se več kot 1.000 nemških tankov pognalo skozi domnevno neprevozne Ardene, bi ujeli zahodne zaveznike popolnoma presenečene, zaradi česar bi lahko zavezniško obrambno linijo preklali na dva dela ravno tam, kjer so potekale življenjsko pomembne komunikacijske in preskrbovalne linije z izjemno pomembnimi bojišči v državah Beneluksa. S tem bi se oblikovalo zavezniško severno in južno bojišče, ki bi bila drug od drugega popolnoma izolirana, odsekana in brez medsebojnih povezav.¹²⁷

Mansteinova ideja je bila precej enostavna. Porajali so se dvomi v to, da bodo ostali zavezniki na Zahodu v defenzivi. Kot se je izkazalo maja 1940 so v Belgijo pripeljali pomembno število močnih vojaških sil, ki so priskočile na pomoč enotam lociranim na glavni belgijski obrambni liniji. Ta je na območju doline reke Meuse vključevala precejšnje število obrambnih utrd. Manstein je zato preprosto predlagal nenadni velikopotezni obkolutveni manever, ki je bil v nasprotju z vsemi dotedanjimi zamislimi in operativnimi načrti vrhovnega kopenskega poveljstva. Izvedel bi se namreč z leve (južne) strani nemške linije in ne z desne, kot so to pričakovali zavezniki. Obkolutveni obroč pa se prav tako ne bi zapiral proti zahodu ali jugozahodu, temveč proti severozahodu. Pri vojaškem načrtu pruskega generala Mansteina, ki je določil in opredelil prvo fazo francosko-nemške kampanje, je šlo pravzaprav za klasiko Blitzkriega. Ogromni obkolutveni manever, obkolitev sovražnikovih enot v obroč, čedalje intenzivnejše ofenzivno pritiskanje na ujete sovražnikove sile znotraj obroča in posledično

¹²⁶ Kershaw, *Hitler*, str. 520-521.

¹²⁷ Overy, *Tretji rajh*, str. 216.

zmanjševanje prostora, na katerem je ujet. Temu bi sledila velika, odmevna in odločilna bitka, v kateri bi prišlo do nasprotnikovega uničenja oz. brezpogojne predaje. Podobno, kakor pri Räderjevi kampanji za osvojitve Norveške, je bilo tudi v Mansteinovem konceptu razmišljanja precej drznosti. Zamah s srpom je morda vključeval še celo nekoliko večjo stopnjo tveganja kot pa operacija Weser. Pri razvijanju svojega načrta je stavil popolnoma vse na to, da bo nemško južno oz. levo ofenzivno krilo s svojimi težkimi oklepniki, tankovskimi silami in ostalimi motoriziranimi enotami uspelo prečkati težak in po številnih zavezniških domnevah neprevozen teren v Ardenih in se nato prikrasti za prodirajočimi zavezniškimi armadami, ki bodo prodirale v Belgijo. Obkolitev bi morala biti v celoti izvedena še preden bi lahko ujete zavezniške sile dosegle reko Meuso ali pa se obrnile nazaj proti jugu, s čimer bi se rešile iz pasti.¹²⁸

Glavnina vseh operativnih predlogov, zamisli in obrazložitev, ki so opredeljevali Mansteinov 'zamah s srpom,' je bila pojasnjena v odposlanih memorandumih štabnega poveljstva armadne skupine A. V seriji nasvetov, ki so tvorili operativni osnutek njegovega načrta, je von Manstein načrtal, po kakšnih temeljnih principih bi se morala odviti zahodna ofenziva. Operativno bistvo načrta lahko pojasnimo v štirih točkah.¹²⁹

1. *»Namen zahodne ofenzive mora biti ta, da se vprašanje o zmagovalcu razreši izključno na podlagi kopenske invazije. Nemški adut na kontinentu je bila ofenzivna kapaciteta nemške vojske.«*¹³⁰

2. *»Glavnino nemškega napada mora izvesti armadna skupina A in ne skupina armad B, kot je bilo doslej načrtovano. Napad armadne skupine B bi udaril čakajočega sovražnika bolj ali manj frontalno. Če tudi bi dosegla nekaj začetnega uspeha, bi se lahko kaj hitro zgodilo, da bi se napad končal že na reki Somi. Odgovornost odločilnega uspeha bi morala nositi armadna skupina A, ki bi ga dosegla s sprožitvijo nenadnega in presenetljivega napada skozi težko prevozní ardenski gozd, kjer zahodni zavezniki zaradi terenskih lastnosti zagotovo ne bi pričakovali vdora ogromnih in težkih oklepnikov ter ostalih tankovskih sil. Napad bi se moral nato nadaljevati proti spodnjemu delu Some z namenom, da se »odreže« (loči od ostalih enot) vse nasprotnikove sile, ki so bile poslane v Belgijo. To je bil edini način, ki bi že v Belgiji uničil celotno severno*

¹²⁸ Mosier, *Cross of Iron*, str. 135.

¹²⁹ Manstein, *Lost Victories*, str. 103-105.

¹³⁰ Prav tam, str. 103.

*krilo združenih zaveznikov. Posledično pa bi bile izdelane tudi možnosti za (do)končno zmago v Franciji».*¹³¹

3. *»Zanimivo je tudi to, da je pomenila po eni strani glavna teža napada preko armadne skupine A največje možnosti za zmago nad združenimi zavezniškimi armadami, po drugi strani pa je predstavljala tudi glavno nevarnost za ves preostali potek Primera Rumeno. V primeru, da bi se sovražnik pravilno odzval, bi se skorajda zagotovo želel izmakniti iz neugodnega spopadanja v Belgiji. Manstein domneva, da bi se najbrž umaknil za Sommo. Nato bi zbral vse svoje razpoložljive sile za velikopotezno protiofenzivo na južni bok nemške vojske z namenom, da obkroži in obkoli glavno kopensko komponento Vermahta v Belgiji ali pa celo na območju spodnjega Rena. Četudi je bila možnost, da se bodo Francozi in ostali zavezniki domislili česa takšnega dokaj majhna, se kljub temu verjetnost takšnega scenarija ni smela popolnoma izključiti. V primeru, da bi uspeli zavezniki na spodnjem območju Some ustaviti nemško ofenzivo čez severno Belgijo, bi lahko sovražnik s svojimi preostalimi rezervami uspel vsaj v oblikovanju nezlomljive obrambne fronte, ki bi se lahko začela na severozahodnem koncu Maginotove linije (vzhodno od Sedana) in bi ob upoštevanju terenskih prednosti, ki jih ponujata reki Aisna in Somma potekala vse do obal angleško-francoskega preliva. Ravno zato je bilo za Nemce najpomembneje, da z razbitjem¹³² katerihkoli večjih sovražnikov enot na južnem krilu nemške vojske, preprečijo oblikovanje trdne obrambne črte. Čakati, kako se bodo zahodni zavezniki odzvali na nemško ofenzivo preden bi prišlo do odločitve, kam usmeriti glavni del napada - je bilo enako, kot da bi Nemci izpustili iz svojih rok priložnost za obkolitev sovražnikovih sil v severni Belgiji. Ta obkolitveni manever bi bil izveden z juga».*¹³³

4. *»Skupini armad A, ki mora v operaciji Rumena nositi največje ofenzivno breme (pa čeprav bi bilo sprva zaradi prostorskih razlogov več divizij dodeljenih*

¹³¹ Manstein, *Lost Victories*, str. 104.

¹³² Večje nasprotnikove sile bi lahko uničili tako na obeh straneh reke Meuse kot tudi med Meuso in Oiso. Manstein v svojih spominih pojasnjuje, da bi lahko bili nemški poskusi pri razbitju močnih sovražnikovih rezerv na južnem boku Nemcev, med Meuso in Oiso uspešni zgolj v primeru, ko bi imeli nacisti na jugu zahodne fronte dovolj sil, s katerimi bi lahko obdržali vojaško pobudo. Manstein, *Lost Victories*, str. 104, 113.

¹³³ Prav tam, str. 104.

armadni skupini B), morajo biti na voljo tri armade namesto dveh. Ena armada bi se usmerila čez južno Belgijo in preko reke Meuse, nato pa bi si morala utreti pot proti spodnjemu delu Some. Tako bi lahko napadla sovražnikove enote, ki bi bile locirane nasproti armadne skupine B, iz ozadja v nasprotnikov hrbet. Druga armada bi morala napredovati v jugozahodni smeri z nalogo, da sproži ofenzivno akcijo in razbije kakršnekoli večje sovražnikove čete, ki bi bile zaradi njihove potencialne protiofenzive na nemški južni bok skoncentrirane zahodno od reke Meuse. Tretja armada pa je bila zadolžena za to, da bo ustrezno ščitila globok bok skupne operacije, in sicer severno od Maginotove linije med Sierkom in Mouzonom, tj. vzhodno od Sedana».¹³⁴

V memorandumih so zapisali in poudarili še naslednje zadeve:¹³⁵

»V skladu s premikom glavnine celotne ofenzivne operacije z armadne skupine B na skupino armad A,¹³⁶ pozivamo še k naslednjim rečem:

- i) obvezno nam mora biti že od samega začetka na voljo dodatna armada*
- ii) močne oklepne enote.»¹³⁷*

Mansteinovo razmišljanje je bilo na stopnji najsposobnejših feldmaršalov Nemčije. Ne samo v obdobju druge svetovne vojne, temveč tudi v vseh drugih vojnah, v katere so bili vpleteni Nemci in Prusi. Njegova genialna drznost in izjemno dovršen občutek za ofenzivne in protiofenzivne manevre, ki se je kasneje pogostoma kazala tudi na nemško-sovjetski fronti, je bila po mnenju mnogih pravzaprav naravnost genialna. Skratka, če povzamemo – medtem ko bi se Francozi in ostali zavezniki¹³⁸ pripravljali na docela pričakovan napad Nemcev preko Belgije, bi težki tankovski oklepniki¹³⁹ armadne skupine A udarili precej nižje, v ardenskih

¹³⁴ Manstein, *Lost Victories*, str. 104-105.

¹³⁵ Prav tam, str. 105.

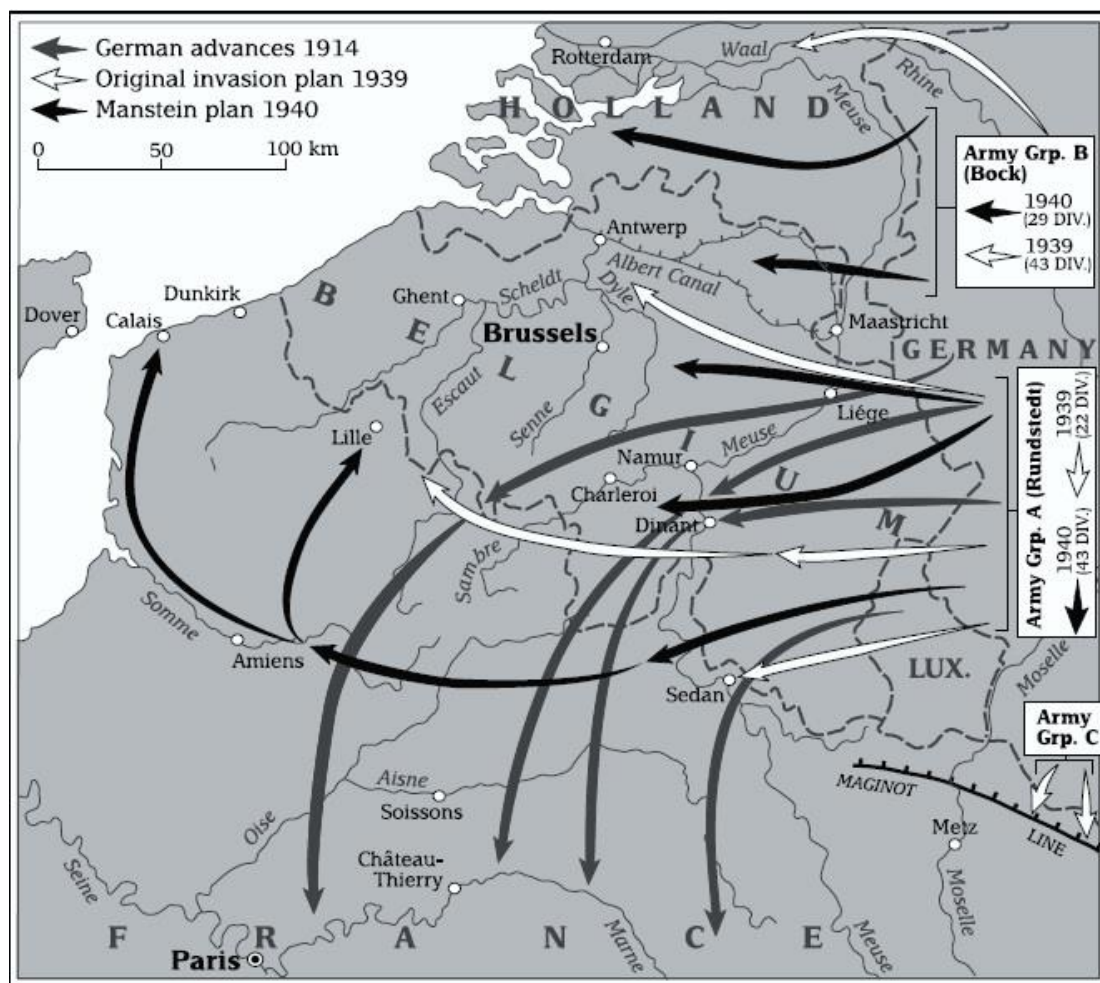
¹³⁶ Operativni načrt skupine armad A je vsekakor temeljil na presenečenju. Sovražnik skorajda zagotovo ni mogel pričakovati, da jim bodo skozi Ardene v hrbet pridrvele močne oklepne sile. Najpomembnejši preboj zahodne fronte bi bil torej napravljen v regiji gozdnatih Ardenov. Ofenzivni potisk nemških oklepnikov čez težko prevozno regijo bi uspel doseči svoj cilj (spodnjo Somo) samo takrat, ko bi bile katerekoli sovražnikove sile v južni Belgiji uspešno uničene. Manstein, *Lost Victories*, str. 113.

¹³⁷ Prav tam, str. 105.

¹³⁸ Med njimi so bili tudi številni Poljaki, ki so se po koncu nemško-poljske vojaške kampanje uspeli izmuzniti nacističnemu ujetništvu in se podati na dolgo ter mučno "evropsko avanturo." Po mesecih krvavega blodenja po celini so vstopili v Francijo, kjer so zahodnim zaveznikom z boji v Belgiji in na Nizozemskem priskočili na pomoč pri obrambi pred ofenzivo Vermahta. Messenger, *The Second World War in the West*, str. 44-45.

¹³⁹ Presenetljiv preboj skozi Ardene in preko reke Meuse pri Sedanu ter naprej proti spodnjemu koncu Some bi izvedla Guderianov 19. tankovski in 14. motorizirani korpus. Manstein, *Lost Victories*, str. 114.

gozdovih, kjer bi v širokem zamahu usodno prebili fronto in nadaljevali s svojim napredovanjem čez Sedan v nižavje južne Francije proti obalam Rokavskega preliva. S tem bi bile zavezniške sile, ki bi se borile v severnem sektorju zahodne fronte, pregažene in obkoljene ter potisnjene na pot skupini armad B. Slednja je napredovala s severa, njena naloga pa je bila uničenje obkoljenih enot.¹⁴⁰ »Fall Sichelschnitt,« kot ga je poimenoval Winston Churchill, je v glavnem temeljil na tem, da bi južno krilo nemške vojske z juga (iz ozadja) s posebnim obkolitvenim manevrom napadlo v zadnji del sovražnikovih sil, nastanjenih v severni Belgiji.¹⁴¹



Zemljevid 1: Grafična ponazoritev razlik med nemškima načrtoma iz leta 1914 in 1939 ter Mansteinovim vojaškim načrtom iz leta 1940.¹⁴²

¹⁴⁰ Kershaw, *Hitler*, str. 522.

¹⁴¹ Manstein, *Lost Victories*, str. 112-114.

¹⁴² Julian Jackson, *The Fall of France: The Nazi Invasion of 1940*, (New York, 2003), str. 31, (dalje: Jackson, *The Fall of France*, str. 31).

6 MAJ 1940: REALIZACIJA NAČRTA IN ŠOK ZAVEZNIKOV

Medtem je za Veliko Nemčijo minil še eden izmed uspešnih vojaških podvigov. Operacija Weser, čeprav s hudimi nemškimi izgubami,¹⁴³ se je izkazala za docela uspešno dejanje. Dejansko pa je vsem, razen vodstvu skupnih oboroženih sil, prikrila resne pomanjkljivosti Hitlerja v vlogi vojaškega poveljnika. Poveljniška kriza se je tokrat končala hitro, Führer pa se je lahko še enkrat več okopal v slavi še enega izmed njegovih že tako ali tako številnih zmagoslavij. Zdaj je prišel čas, ko so se lahko Hitler, njegovi nacistični pajdaši in vsa Nemčija dokončno posvetili dolgo pričakovanemu napadu¹⁴⁴ na Zahod. Nekaj pa je bilo ob tem vsekakor jasno. Obdobje »tihe vojne« se je zagotovo bližalo svojemu koncu.¹⁴⁵

Na zahodni meji Tretjega rajha so se zbrale tri armadne skupine. Osrednja (armadna skupina A), severna (armadna skupina B) in južna (armadna skupina C). Vsaka izmed njih je imela specifično določeno nalogo. Skupina armad C je bila zadolžena, da napade francoske sile, ki so varovale Maginotovo linijo, s čimer bi jim onemogočila morebitno francosko protiofenzivo na južno krilo nemške vojske. Medtem naj bi 44 tankovskih divizij armadne skupine A, ki je bila pod poveljstvom izkušenega stratega in staromodnega kavalirja, generalpolkovnika Gerda von Rundstedta, napredovalo skozi Ardene in pri Sedanu v velikem zamahu preskočilo reko Meuso. Nato pa bi morala še pospešiti ritem napredovanja in prebiti zmedeno obrambo zaveznikov, pohiteti proti obalam angleško-francoskega kanala, zabiti orjaški klin v njihove položaje in jih tako ločiti od preostalih obrambnih sil ter obkoliti Britanski ekspedicijski korpus (v nadaljevanju: BEK) in francosko 1. armadno skupino. Naloga armadne skupine A je bila torej bistvenega pomena za uspešno izvajanje nadaljnjih nemških operacij na Zahodu. Izvesti je morala ogromen obkolitveni manever in v obliki srpa zapreti ter odrezati severni zavezniški sektor od južnega. 29. divizijam, kolikor je sestavljalo armadno bojno grupo B, je bilo ukazano, da preko Nizozemske in Belgije vdrejo v ravninski del severne Francije.¹⁴⁶

Stopnja tajnosti, ki so jo v zadnjih trenutkih pred napadom ohranili celo v Hitlerjevem najožjem spremstvu, je bila naravnost neverjetna. Ko se je njegov posebni oklepni vlak, poimenovan Amerika, 9. maja zvečer odpeljal z majhne in odročne železniške postaje na obrobju Berlina,

¹⁴³ Vojaška cena je bila precejšnja. To se je pokazalo predvsem v nemški površinski floti mornarice, ki je ostala pretežno nefunkcionalna ves preostanek leta 1940. Kershaw, *Hitler*, str. 520.

¹⁴⁴ Hitlerjeva vojna proti Franciji, za katero je menil, da se bo končala po okoli šestih tednih, je bila v bistvu "vojna izsiljevanja," naperjena predvsem proti tedanjemu angleškemu kraljestvu. Kapitulacijo Francije, ki je tedaj veljala za eno izmed držav z najmočnejšo vojaško armado, je predvidel v razponu skopega meseca in pol. Zatem, ko bi bila Francija vojaško poražena, bi se morala Anglija po njegovem mnenju umakniti iz vojne, saj bi lahko z nadaljevanjem borbe tvegala izgubo svojega imperija. To pa bi bila zanjo popolnoma nepredstavljiva reč. Kershaw, *Hitler*, str. 522.

¹⁴⁵ Prav tam, str. 520.

¹⁴⁶ Overy, *Tretji rajh*, str. 216.

njegovi najbližji sodelavci niso imeli niti najmanjše slutnje, kam je bil vlak dejansko namenjen. Smer potovanja se je kmalu razkrila.¹⁴⁷

Tako dolgo pričakovani napad – poln vztrajnega prepiranja in dokazovanja glede najpravilnejše operativne ideje za napad na Zahod – je za Hitlerja končno postal realnost. 9. maja je nagovoril svoje vojaške poveljnike in jim dejal, naj pričakujejo »najslavnejšo zmago v zgodovini«. ¹⁴⁸ Ko se je Adolf Hitler 10. maja 1940 skupaj s svojim vojaškim spremstvom pripeljal na njihovo novo začasno domovanje (v firerjev glavni štab pri Münstereiflu), ki so ga poimenovali Felsenest, ¹⁴⁹ je ob oddaljenem bobnenju nemških topov in granat izpred svojega bunkerja pokazal svojim generalom proti zahodu in dejal: »Gospodje, ofenziva proti zahodu se je ravnokar začela«. ¹⁵⁰

6.1 Vojaška primerjava nemških in zavezniških sil

V zelo grobem pogledu so bile združene zavezniške enote napram nacistom enakovredne. Zaloge nemških surovin so bile sicer v kritičnem stanju, vendar Hitler o tem ni imel vseh podatkov. Naftnih rezerv in olja je bilo samo še za štiri mesece vojskovanja. Tudi zaloge kavčuka so zadoščale zgolj za polovico leta. Zmaga v zahodni kampanji bi dala nacistom plen, ki bi bil bistven za pridobitev materialne baze za nadaljevanje vojne. ¹⁵¹ Najpomembnejših vzrokov, ki bi najlažje pojasnili vprašanje, zakaj je bila tedanja mogočna Francija, velika in slavna zmagovalka iz časa prve svetovne vojne, vojaško tako hitro pregažena, je zagotovo mnogo. Razloge za francoski poraz v letu 1940 moramo v prvi vrsti iskati v pomanjkljivi opremljenosti njene vojske. Francozom so najbolj primanjkovala letala, tanki in protiletalski ¹⁵² ter protitankovski ¹⁵³ topovi. Enega izmed ključnih faktorjev za poraz zahodnih zaveznikov v zahodni kampanji je potrebno iskati tudi v vzpostavitvi nemške premoči v zraku (Nemci so imeli denimo učinkovite bombnike-strmoglavce oz. štuke). Pomemben dejavnik je bila tudi velikost površine, na kateri so bile razpršene francoske vojaške sile. Vsekakor je namreč potrebno upoštevati, da so bile francoske tankovske sile razvlečene vse do severne Afrike in Srednjega vzhoda. ¹⁵⁴ Naslednja podpoglavja bodo služila za lažjo ponazoritev vsestranske

¹⁴⁷ Kershaw, *Hitler*, str. 522.

¹⁴⁸ Overy, *Tretji rajh*, str. 217.

¹⁴⁹ Skalno orlovo gnezdo.

¹⁵⁰ Kershaw, *Hitler*, str. 522; Messenger, *The Second World War in the West*, str. 53.

¹⁵¹ Kershaw, *Hitler*, str. 522.

¹⁵² Takratno stanje s protiletalskim topništvom je odlično povzel general Alphonse Georges z naslednjimi besedami: »V vojno smo stopili brez topništva proti nizko in visoko letečim ciljem in s srednjo močjo proti drugemu orožju.« Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 59.

¹⁵³ Za potrebe uspešne obrambne borbe Belgijcev, Angležev, Francozov in Nizozemcev naj bi Franciji po takratnih domnevah primanjkovalo od 33 do 50% protitankovskega topništva. Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 59.

¹⁵⁴ Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 59.

primerjave med obema vojaškima taboroma. Izstopa predvsem dejstvo, da je bil vojaški stroj nacistične Nemčije mnogo boljše pripravljen na vojno kot pa združene enote držav Beneluksa, Francije in Velike Britanije. Prav tako pa je Nemčija tudi pametneje in varčneje razporejala ter porabljala svoje vojaške sile.

6.1.1 Številčnost enot in njihova moč

Na predvečer velikega spopada, v katerem je nacistična Nemčija med drugim prekršila tudi nevtralnost Belgije in Nizozemske, je razmerje sil govorilo rahlo v prid zahodnih zaveznikov. Podatki o številčnih ocenah se med avtorji nekoliko razlikujejo. Francozi in Britanci so imeli skupaj 144 pehotnih divizij (vključujoč belgijske in nizozemske), Vermaht pa tri manj.¹⁵⁵ Zavezniki so imeli 13.974 topov, medtem ko Nemci le 7.378. Razmerje med francosko in nemško artilerijo je bilo na dan napada 10 proti 7 v korist Francozov. Nemčija je za zahodno ofenzivo namenila 2.445 tankov, Francija in njene ostale zaveznice pa so za obrambo svoje domovine uporabile kar 3.384 tankov.¹⁵⁶ Glavnino svojih motoriziranih in težkih mehaniziranih sil je nacistična Nemčija dodelila armadni skupini A, ki je prav tako nosila glavno breme celotnega operativnega načrta, tj. odločilni preboj skozi Ardene. Ker so nacisti zbrali za napad na Zahod skorajda vso razpoložljivo zračno floto, so imeli Nemci premoč samo v zraku. Francozi in Britanci so svoja letala pustili za obrambno linijo, da bi lahko zavarovali svoje zaledje. Nemčija je v zahodno invazijo poslala natanko 3.254 bombnikov, bombnikov strmoglavcev in lovcev, zavezniki pa 3.562.¹⁵⁷ Razlika je bila v tem, da je Luftwaffe poslala v

¹⁵⁵ Poglejmo si številčne primerjave med naslednjima avtorjema. Charles Messenger navaja skoraj popolnoma enake podatke. Britanske ekspedicijske sile (v nadaljevanju: BES) so v prvi polovici maja 1940 štejele natanko 10 divizij. Francozi so mobilizirali nič manj kot 104 divizije. Nizozemci so za obrambo pred nacističnim vdorom v boj poslali - enako kot Britanski ekspedicijski korpus - 10 divizij. Belgijska vojska je bila z 22 divizijami močnejša in številčnejša od nizozemske. Po Messengerjevih podatkih so imeli torej zahodni zavezniki skupaj 146 divizij (po ocenah Richarda Jamesa Overya pa dve diviziji manj, tj. 144 pehotnih divizij). Nasproti so jim stali tehnično, organizacijsko, vojaško in logistično mnogo močnejši Nemci, ki so po Messengerjevih trditvah v svoje elitne napadalne vrste namestili približno 135 divizij (Overy navaja, da so imeli Nemci na zahodni fronti 6 divizij več, torej 141 divizij). Messenger, *The Second World War in the West*, str. 53.

¹⁵⁶ Nizozemci niso imeli svojih lastnih oklepnih sil. Belgijci so v svojih oklepnih vrstah posedovali zgolj 10 tankov, medtem ko so imeli Francozi in Britanci skupaj 3.370 razpoložljivih tankovskih sil. Britanci so k temu številu prispevali zgolj 310 tankov, ki so povečini predstavljali lahek in izvidniški tip oklepnikov. Če k skupnemu številu francoskih in britanskih tankov prištejemo še 10 belgijskih, dobimo zelo podobno oceno kot jo navaja Richard James Overy v svojem delu *Tretji Rajh: Kronika*, v katerem ocenjuje, da so imeli zavezniki na zahodni fronti skupno 3.384 tankov. Neujemanje je zgolj v štirih tankih. Ocene v številu nemških oklepnikov so med Messengerjem in Overyem popolnoma identične. Messenger, *The Second World War in the West*, str. 54; Overy, *Tretji rajh*, str. 217.

¹⁵⁷ Charles Messenger v svojem delu navaja, da je bila nemška stran, kar se tiče števila letal, dokaj močnejša od nasprotnikove. Luftwaffe naj bi imela po njegovih navedbah približno 4.000 razpoložljivih letal, katerih večina je bila modernega in na bojišču že preizkušene tipa. Celotna zavezniška zračna flota naj bi posedovala nekaj več kot 3.000 letal, vendar so bili številni izmed teh popolnoma zastareli in posledično neuporabni. Messenger, *The Second World War in the West*, str. 55.

boj skoraj vsa svoja letala naenkrat, zahodne države pa zgolj 1.800 (pa še ta postopoma). Zelo pomembno je bilo namreč, da se je letalska moč razporejala pametno in varčno.¹⁵⁸

6.1.2 Kvaliteta, opremljenost in tehnične pomanjkljivosti zavezniških enot

Nizozemska vojska je bila slabo opremljena in prepojena s pacifizmom, kar je bila posledica več kot 100 let trajajoče stroge nevtralnosti. Belgijcem je primanjkovalo modernega orožja, še posebej protiletalskega topništva. Ekspedicijski korpus Velike Britanije¹⁵⁹ je bila edina vojska, ki je v celoti nadomestila konje z motoriziranim transportom.¹⁶⁰ Britanske oklepnike je sestavljalo zgolj 7 konjeniških polkov, okrepljenih z lahkimi tanki, en polk¹⁶¹ zastarelih oklepnih vozil in dva bataljona pehotnih tankov. 310 tankov, kolikor jih je namenila Velika Britanija za obrambo Francije, je bilo povečini lahkega tipa s pretežno izvidniškimi nalogami, ki so bili razporejeni med pehotne divizije. Vsepovsod je tudi močno primanjkovalo topništva in streliva vseh kalibrov. Največji problem korpusa je bil, da so bile nekatere divizije, ki so prispele na celino, le delno opremljene in pomanjkljivo oz. nezadostno usposobljene. Za boj proti Nemcem so bile načeloma slabo opremljene.¹⁶² Francoske armade so bile na skrajnem severu v splošnem pogledu dobrih kvalitet, medtem ko so bile bojne enote v osrednjem sektorju zahodne fronte sestavljene iz nižjerazrednih formacij, ki so bile na vojaškem usposabljanju zgolj za leto dni. Četudi so imeli Francozi več artilerijskega orožja so bila številna izmed teh še iz časa prve svetovne vojne. Prenos omenjenega orožja je pogostoma potekal s pomočjo konjske moči. Čeprav so francoski oklepniki tipa Char Bs (težak tank) in Somua (hiter tank) dajali podobo impresivnega in dostojnega nasprotnika, so imele oklepne sile francoske armade veliko pomanjkljivost, zaradi česar niso imele - kot denimo nemške tankovske divizije - potrebne fleksibilnosti. Tanki Francozov namreč niso imeli vgrajenih radijskih sprejemnikov. Večji del njihovih oklepnikov je bil namenjen podpori pehote, kar je posledično vplivalo na njegovo razpršenost, s čimer so bile tankovske enote Francozov že od samega začetka v docela oslabljenem stanju. Francija je že 1. septembra 1939 izvedla splošno mobilizacijo¹⁶³ in

¹⁵⁸ Overy, *Tretji rajh*, str. 217.

¹⁵⁹ Britansko trgovsko ladjevje je do 27. septembra 1939 v Francijo pripeljalo že 152.031 vojakov kopenske vojske, 9.329 mož zračnih sil, 21.424 vojaških vozil, 2.470 letal, 36.000 ton streliva, 25.000 ton goriva, 60.000 ton zamrznjenega mesa in ogromne količine drugega materiala. 33 dni po končani splošni francoski mobilizaciji so 4 posebne britanske divizije s svojimi spremljevalnimi podpornimi četami stale na francoskih tleh. V aprilu leta 1940 je BEK štel natanko 394.165 vojakov. Od tega je 237.319 mož pripadalo operativnim silam. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 58.

¹⁶⁰ Messenger, *The Second World War in the West*, str. 53.

¹⁶¹ Natančneje 66 oklepnih avtomobilov. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 59.

¹⁶² Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 58; Messenger, *The Second World War in the West*, str. 53-54.

¹⁶³ Del Francozov je bilo mobiliziranih že proti koncu avgusta leta 1939, in sicer od 21. avgusta naprej, ko se je dejansko pričela izvajati prva mobilizacija. Za sicer popolno mobilizacijo in usposobitev svojih enot je Francija potrebovala 17 dni, kar pomeni, da je bil vpoklic v francosko armado dokončno zaključen nekje po 15. septembru.

razglasila izredno stanje. Do dokončnega zloma njene zaveznice Poljske, ki je kot prva utrpela uničujoče učinke nemške bliskovite vojne, je že mobilizirala vse svoje sile. Tem pa je močno primanjkovalo sodobnega orožja in opreme. Samo Maginotova linija,¹⁶⁴ kjer so bile najsposobnejše in najelitnejše francoske čete, je bila pripravljena na nemško invazijo. Zaskrbljujoče dejstvo za Francoze je bilo tudi to, da so imeli v svojem organizacijskem sestavu skupaj kar 32 rezervnih divizij in določeno število posebej izurjenih posadk na območju obrambnih utrd, a so jih lahko zaradi slabe in neučinkovite razporejenosti proti nemškemu sovražniku poslali kar se da hitro le 8. Zgolj toliko rezervnih divizij je bilo dejansko pripravljenih, da so se lahko takoj vključile v severovzhodno fronto.¹⁶⁵

Medtem ko se je Vermaht marsikaj naučil iz svoje »vaje na vzhodu,«¹⁶⁶ se združeni zavezniki še vedno niso zavedali pomena usklajenega sodelovanja in medsebojne podpore med zračnimi ter kopenskimi silami. Po mnenju Charlesa Messengerja je bila največja in obenem tudi najusodnejša zavezniška napaka ta, da so bile njihove enote organizirane in postavljene tako, da so se borile v negibljevih oz. »vkopanih« obrambnih položajih, kar je bilo še posebej izrazito v kritičnem severnem sektorju Francije. Maurice Gamelin, vrhovni poveljnik francoskih kopenskih sil, je bil za potrebe komuniciranja med različnimi štabnimi oddelki in drugimi enotami popolnoma odvisen od civilnega telefonskega sistema. V verigi zavezniških poveljništev so bili prisotni tudi številni spori¹⁶⁷ in osebna nestrinjanja.¹⁶⁸

Nemci so ob zavzetju Pariza našli papirje, ki so dokazovali, da je bila francoska mobilizacija deloma zaključena že 4. septembra. 10. septembra naj bi v glavnem že končali z mobilizacijo. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 61-62.

¹⁶⁴ Kar 62 zavezniških divizij je bilo razmeščenih na položajih Maginotove linije, s čimer so bile obsojene na neaktivnost. Francoska usoda pa se je medtem odločala severneje. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 57.

¹⁶⁵ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 54-57; Messenger, *The Second World War in the West*, str. 53-54.

¹⁶⁶ »Operacija Bela« - nemški napad na Poljsko.

¹⁶⁷ Izrazit primer tega je denimo osebno nestrinjanje med Gamelinom in Alphonsom Georgesom, glavnim poveljnikom severovzhodne fronte. Ni bilo posebej težko uvideti, da se ta dva med seboj nista ravno najbolje razumela. General Georges je imel pod svojim poveljstvom dve francoski armadni skupini, prav tako pa tudi BEK, čigar poveljnik, Lord Gort, je imel pravico do pritožbe, ki jo je lahko naslovil neposredno na britansko vlado. Medtem ko je Gamelin poveljeval vsem kopenskimi silam, pa ni imel neposrednega vpliva in nadzora nad francoskimi zračnimi silami. Te so imele dva glavna poveljniška sedeža, čigar ukazi so občasno vodili v številne konflikte. Messenger, *The Second World War in the West*, str. 55-58.

¹⁶⁸ Prav tam, str. 53-54.

7 VOJAŠKI STROJ NACISTIČNE NEMČIJE KONČA 'TIHO VOJNO'

Obdobje »čudne oz. tihe vojne«¹⁶⁹ se je začelo takoj po tem, ko je Hitler pognal svojo elitno vojsko proti poljskemu ozemlju. Najbrž ni potrebno posebej izrazito poudarjati, da je šlo pri vsem tem za verižno reakcijo. Francozi in Britanci so bili Poljakom zavezani s pogodbo o prijateljstvu, vzajemni vojaški in materialni pomoči ter vojaškemu posredovanju v primeru napada na katerokoli izmed skupnih zaveznic. Po 1. septembru 1939, ko je Nemčija vojaško napadla Poljsko, je sledila splošna francoska mobilizacija, razglasitev francosko-britanske vojne napovedi in pričetek zbiranja francoskih vojakov ob njihovi najpomembnejši obrambni črti (Maginotovi liniji). Začelo se je »cepetanje« Nemcev in Francozov vzdolž meja Nizozemske, Belgije, Luksemburga, Francije in Švice. Bojna neaktivnost, ki je šla na fronti celo do te mere, da so si pričeli vojaki ponekod urejati vrtničke in v njih pridelovati zelenjavo, vzrejati kokoši in prašiče ter molzti krave, je bila 10. maja 1940 na okrutni način krvavo presekana. Še istega dne se je frontna linija – ki je bila še nekoliko poprej posebna znamenitost, saj so jo obiskovali tudi nevtralni opazovalci, časnikarji in celo turisti na izletniških ladjicah, s katerimi so pluli po Renu in z navdušenim mahanjem rok pozdravljali vojake v njihovih bunkerjih – spremenila v krvavo bojišče in žalostno usodo večine zahodnih narodov.¹⁷⁰ Dan po napadu je časnik Slovenec zapisal poglavje s podnaslovom: »*Napadene države so Anglijo in Francijo poklicale na pomoč,*« kjer je govora o nemških razlogih za pričetek napada, političnih in vojaških odzivih nizozemsko-belgijske vlade ter prvih zračnih spopadov.¹⁷¹

¹⁶⁹ Avtor omenjenega poimenovanja je bil Francoz Roland Dorgelès, ki je v oktobru leta 1939 kot vojaški dopisnik obiskal enote na zahodni fronti. Kmalu zatem je spisal članek o položajih v Loreni, katerega naslov se je glasil "Drôle de guerre," kar v prevodu pomeni čudna vojna. Ta naslov iz časopisja je postal simbol za začasno bojno neaktivnost na zahodni fronti. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 61.

¹⁷⁰ Prav tam, str. 60-63.

¹⁷¹ "Brez vojne napovedi je Nemčija napadla Nizozemsko, Belgijo in Luksemburško," *Slovenec*, 11. maj 1940, št. 106, str. 1.

8 VOJAŠKE OPERACIJE NA ZAHODU

Velika invazija Vermahta, ki se je pričela ob zori, je z izjemo Nizozemcev presenetila in šokirala ves zahodni svet.¹⁷² Uvodni del ofenzive je odprla Luftwaffe, ki je želela s silovitimi zračnimi napadi že v zaledju fronte pretrgati zavezniške oskrbovalne in komunikacijske povezave, ujeti oz. uničiti njihova letališča in pomagati svojim kopenskimi silam pri pridobitvi nadzora nad pomembnejšimi mostišči, letališči ter prometnimi vozlišči.¹⁷³

8.1 Potek operacij na Nizozemskem

Poglejmo si po frontnih sektorjih, kako so se odvijale nemške invazijske operacije. Severnemu krilu, ki ga je predstavljala armadna skupina B,¹⁷⁴ je poleg 6. pripadala tudi 18. armada generala Georga von Kuchlerja. Ta je bila ozemeljsko postavljena tako, da je zaobjemala več kot dve tretjini Nizozemske, zato je bila njena glavna naloga po čim hitrejšem postopku osvojiti Nizozemsko.¹⁷⁵ Tako bi lahko preprečili možnost bočnega napada, hkrati pa zaveznikom onemogočili, da bi sami okupirali to državo. V skladu s tem so nacisti pri Moerdijku, Valkenburgu, Ockenburgu in Haagu že 10. maja izvedli kombinirani letalsko-padalski zračni desant, ki se je rezultiral v bitki za Haag.¹⁷⁶ Naloga nemških padalcev, preoblečenih oz.

¹⁷² Mosier, *Cross of Iron*, str. 137; Overy, *Tretji rajh*, str. 217.

¹⁷³ Messenger, *The Second World War in the West*, str. 58.

¹⁷⁴ Glavni poveljnik skupine armad B, ki sta jo tvorili nemška 6. in 18. armada, je bil generalpolkovnik Fedor von Bock. Armadno skupino B je vojaško podpiralo 2. zračno ladjevje, ki mu je poveljeval generalpolkovnik Albert Kesselring. Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 58.

¹⁷⁵ *Slovenec* je 11. maja poročal o vojaški situaciji s prejšnjega dne: »Holandsko vrhovno poveljstvo sporoča: Zjutraj ob treh so nemške čete prestopile nizozemsko mejo. Na več krajih so nemška letala izvedla napad. Do sedaj je bilo zbitih 6 nemških letal. Radio sporoča, da so se Nemci izkrkali v Valhavenu. Nemške čete še nikjer na Nizozemskem niso vdrle globlje kot 16 km na nizozemsko ozemlje. "Vojna na Nizozemskem - Nizozemska uradna vojna poročila," *Slovenec*, 11. maj 1940, št. 106, str. 2.

¹⁷⁶ Bitka za Haag se je začela že na prvi dan operacije 'Rumena.' V vsej zgodovini predstavlja tudi prvi letalski padalski desant, kateremu so se obrambne sile Nizozemcev vojaško uspešno zoperstavile in ga učinkovito odbile. Nacistični padalci so se spustili v bližnjih okrožjih Haaga z namenom, da bi zasedli pomembna nizozemska letališča, mostišča in samo mesto Haag. Do prihoda kopenskih sil bi okrepitev dovažali preko nizozemskega zračnega prostora. Načrt izkušenih padalcev je bil sila preprost. Po zavzetju mesta bi morali prisiliti nizozemsko kraljico, Viljemino Heleno Paulino Marijo, v predajo in tako poraziti nizozemsko kraljevino v enem samem dnevu. Nemcem pri tem spodletelo, saj je kraljica uspešno pobegnila. Kmalu zatem so sledili še siloviti nizozemski protinapadi, zaradi česar so bile nacistične sile neuspešne tudi pri tem, da bi zadržale na kratko osvojena letališča v bližini haaškega območja. Glavnina preživelih desantnih čet, ki jim je takrat poveljeval Hans Emil Otto Graf von Sponeck, se je bila prisiljena umakniti. Nizozemska vojska pa jih je pri tem agresivno zasledovala in napadala ter jim povzročala silne žrtve vse do nizozemske kapitulacije, ki je bila sklenjena pet dni kasneje. Slovenski politični časnik *Slovenec* je bitko za Haag povzel s sledečimi stavki: »V dva dni trajajočih borbah se je Nizozemcem posrečilo, da so z velikimi izgubami očistili vsa letališča, ki so jih Nemci zasedli. Najhujše in najbolj krvave borbe so bile za letališča v Rotterdamu, v Haagu in Dordrechtu. Haaško letališče je bilo trikrat zavzeto od Nizozemcev in trikrat spet od Nemcev vzeto nazaj. Končno so Nizozemci premagali odpor in se letališča polastili. Nasprotnik je bil uničen. Toda v teku popoldneva 11. maja javljajo nova izkrcavanja iz letal. Oblasti računajo, da je danes popoldne padlo na Nizozemsko spet okrog 1.200 letalskih padalcev«. Edward R. Hooton, *Luftwaffe at War: Blitzkrieg in the West 1939-1940, Volume 2*, (London, 2007), str. 50, (dalje: Hooton, *Luftwaffe at War*, str. 50);

zakamufliranih v nizozemske uniforme, je bila, da zavarujejo najpomembnejše mostove čez reki Maas (nizozemski prevod za reko Meuse)¹⁷⁷ in Waal ter jih zadržijo do prihoda kopenskih sil. Poskušali so zajeti tudi nizozemsko vlado, a jim to ni uspelo. Uspeli pa so osvojiti mostove pri Rotterdamu in Moerdijku, kar je bilo dovolj, da so do prihoda 9. oklepne divizije ob teh mostovih uspešno odbijali¹⁷⁸ vse zavezniške protinapade.¹⁷⁹ Četudi je padalsko-desantna akcija uspela je Nemcem povzročila precejšnje število žrtev in materialne škode.¹⁸⁰ Nizozemske pristajalne steze so bile dobesedno preplavljene z nemškimi transportnimi letali tipa Junkers-52, zaradi česar je nemško vojno letalstvo v tistih nekaj dneh izgubilo velik del¹⁸¹ svoje zračne transportne kapacitete. Nizozemsko letalstvo je bilo v primerjavi z nemškim resnično majhno, vendar to ni bil dovolj zadosten razlog, da niso poslali v zrak vse, kar so imeli, da bi zaustavili silovito nemško napredovanje. Ob obupnem poskušanju upiranja Luftwaffe so bile nizozemske zračne sile¹⁸² resda uničene, vendar so imeli tudi Nemci velike izgube (nekaj več kot eno tretjino vseh letalskih izgub izmed več kot 900 letal namenjenih operacijam na Nizozemskem).¹⁸³ *Slovenec* je 11. maja poročal o tem, kako so bile nizozemske sile poslane v bližino letališča Sipol, kjer so se nacisti spustili s padali. Nizozemci so med drugim spustili tudi vodo iz obmejnih prekopov, da bi zaustavili napredovanje Vermahta. Govora pa je tudi o veliki letalski

"Strašni letalski boji na vsem Nizozemskem: Nizozemci trdijo, da so vsa letališča v njihovih rokah - Haag," *Slovenec*, 12. maj 1940, št. 107, str. 1.

¹⁷⁷ *Slovenec* je ob povzemanju poročila nizozemskega vrhovnega poveljstva, ki je bilo izdano ponoči ob 1.15, objavil, da so napadalci 13. maja prekoračili reki Ijsel in Maas. "Nezmanjšani pritisk na Nizozemsko: Pri reki Ijsel so se Nizozemci umaknili - Na Suhem," *Slovenec*, 14. maj 1940, št. 108a, str. 1.

¹⁷⁸ Zanimiva je tudi zavezniška reakcija v sektorju fronte, kjer je bil napad dejansko pričakovan. Tako se tudi v Belgiji in na Nizozemskem zaveznikom ni izšlo v skladu z njihovimi načrti. 7. armada, ki jo je vodil francoski general Henri Giraud, je morala resnično pohiteti, saj so njene predhodnice dosegle Bredo že 11. maja. Toda padalsko-desantne enote nacistov so medtem že zasegle mostišče pri Moerdijku (na estuariju reke Meuse), s čimer je bila Nizozemska razrezana na dva dela. Nizozemci pa so posledično zbežali proti severu (proti Amsterdamu in Rotterdamu). Giraudovim enotam je bilo tako dokončno onemogočeno, da uresničijo "operacijo Breda" (povezava 7. armade z nizozemsko vojsko). Poveljnik omenjene armade je 12. maja popoldan prejel ukaz, naj pozabi na "načrt Breda" in okrepi svoje sile južneje (v smeri proti Antwerpu). Tako francoske kot tudi nizozemske sile niso več vzdržale dolgo časa. Jackson, *The Fall of France*, str. 37.

¹⁷⁹ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 119; Mosier, *Cross of Iron*, str. 137; "Luksemburška vlada zbežala," *Slovenec*, št. 106, str. 3.

¹⁸⁰ *Slovenec* v povezavi s 'peto kolono' poroča: »Oblasti računajo, da so Nemci v teh dveh dneh s pomočjo padal spustili na Nizozemskem okrog 2.000 četnikov v polni bojni opremi. Samo v Rotterdamu jih je padlo nad 400. Njim so se pridružile še čete, ki so se v Rotterdamu izkrcale iz motornih čolnov ali ki so jih prinesla s seboj ogromna transportna letala (po 50 naenkrat). Nizozemci so večinoma vse padalce onesposobili za nadaljnjo borbo«. "Borbe z nemško peto kolono: Pet tisoč nemških mož je s padali poskušalo zasesti zaledje," *Slovenec*, 12. maj 1940, št. 107, str. 1.

¹⁸¹ Izmed 430 transportnih letal jih je bilo uničenih kar 280. Mosier, *Cross of Iron*, str. 137. Povzeto po: Frans S.A. Beekman in Franz Kurowski, *Der Kampf um die Festung Holland*, Herford: Mittler und Sohn, 1981, str. 212-213. Avtorja ocenjujeta, da se delež nemških letalskih žrtev giblje v bližini 38%. Ta podatek sicer ni popolnoma relevanten, saj so bili možje, ki so jih ujeli Nizozemci po padcu in predaji Nizozemske ponovno vrnjeni v nemške vojaške vrste. Tako slednje dejstvo zakriva tisto pravo oceno žrtev med piloti in ostalimi udeleženci v zraku.

¹⁸² Po podatkih Mosierja naj bi imeli Nizozemci ob začetku nemškega napada 123 letal. Od tega so jih kar 88 izgubili, ko so se zoperstavili nemškemu letalstvu. Mosier, *Cross of Iron*, str. 137.

¹⁸³ Mosier, *Cross of Iron*, str. 137.

škodi nemške Luftwaffe in bombardiranju letališč v Rotterdamu, Haagu in Amsterdamu ter ostalih bližnjih letališč.¹⁸⁴ Še 12. maja je isti politični list omenjal, da splošni položaj zaveznikov 11. maja še ni bil nikjer skrb vzbujajoč. Ob tem je bilo še pripisano, da bi lahko situacija na Nizozemskem postala kritična, če zavezniki ne bodo pohiteli in v čim krajšem času postavili svoje močne divizije na drugo stran Albertovega kanala. Časnik je namreč zapisal, »*da nizozemska armada nima tiste udarnosti, kakor belgijska*«. ¹⁸⁵

Küchlerjeva armada se ni ustavljala. Z odločnim ofenzivnim potiskom je prebila obrambni položaj Peel, zaradi česar je 9. divizija že 12. maja opoldne dosegla padalce pri mostu v Moerdijku. Proti večeru je bila nizozemska armada zaradi preboja 18. armade obkoljena na področju pasu Holland.¹⁸⁶ Dobro zavarovana in utrjena obrambna linija Grebbe je še naprej ostajala v rokah Nizozemcev. 13. maja¹⁸⁷ ob 18.00 so Nemci ob pomoči padalcev zavzeli južne četrti Rotterdama. Linija Grebbe je kljub trdovratnim naporom in celo ob močni podpori nemških zračnih sil še naprej ostajala pod nadzorom Nizozemcev. Ta je padla šele 14. maja zgodaj zjutraj, ko je večji del nizozemske vojske zapustil obrambne položaje. Pozitivni učinki in vsi napor, ki ga je v zadržanje nacistične ofenzive vlagalo nizozemsko letalstvo, so bili več kot opazni. Ker so želeli nacisti Utrecht zbombardirati je mesto 14. maja pozno popoldan kapituliralo. Konec Nizozemske je bil s tem že zelo blizu.¹⁸⁸ V *Slovencu* objavljeno nemško vojno poročilo za 14. maj pravi: »*Na Nizozemskem so naše čete razširile vdorno razpoko jugovzhodno od Amersferta in so napredovale v smeri proti Utrechtu. Čete so pri Dredrechtu napredovale do Rotterdama. Na jugu so napredovale mimo mesta Breda v smeri proti mestu Roosendal, ki so ga zasedle*«. ¹⁸⁹

Žalostna usoda Nizozemske je bila dokončno zapečatenena s tragičnim bombardiranjem Rotterdama. Nemški bombniki temu nizozemskemu pristanišču niso prizanesli. Obstaja tehtno pojasnilo zakaj je do tega sploh prišlo. Nemško vojno letalstvo namreč zaradi napake na

¹⁸⁴ "Vojna na Nizozemskem: Nizozemci so poplavili obsežna ozemlja in se postavili v bran za 'vodno cesto'," *Slovenec*, št. 106, str. 2.

¹⁸⁵ "Zahodna fronta vzplamtela v znamenju letalskih bomb: Nizozemci in Belgijci zadržujejo Nemce ob utrjeni črti - Liege strahovito oblegan s topovi in bombniki - številna bombardiranja nezavarovanih mest," *Slovenec*, 12. maj 1940, št. 107, str. 1.

¹⁸⁶ Napadi proti temu utrjenemu območju so se pričeli 13. maja z juga in vzhoda. Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 119.

¹⁸⁷ Za isti dan je *Slovenec* zapisal, da »*do pravega spopada na nizozemskih tleh še ni prišlo*«. "Na vsej zahodni fronti se razvija boj za življenje in smrt," *Slovenec*, 14. maj 1940, št. 108a, str. 1.

¹⁸⁸ Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 119.

¹⁸⁹ "Nemška vojna poročila: Na Nizozemskem pri morju," *Slovenec*, 15. maj 1940, št. 109a, str. 1.

komunikacijskih zvezah¹⁹⁰ ni bilo pravočasno obveščeno, da se želi Rotterdam »mirno«¹⁹¹ predati. Nemško vojno letalstvo je s hudim bombardiranjem posledično začela sejati smrt in vsesplošno uničenje nad pristaniškim mestom, ki je bilo naravnost zasuto s težkimi bombami. Številčna ocena žrtev kot neposredna posledica rotterdamskega bombardiranja je majhna. V literaturi se najpogosteje pojavlja podatek, ki razkriva, da je umrlo manj kot 1.000 ljudi, kar 85.000 prebivalcev pa je zaradi izgube svojih domov postalo brezdomcev. Situacija napadene države je bila sedaj jasna. Bombardiranje Rotterdama je popeljalo Nizozemsko do dokončnega razsula, zmede in vojaške kapitulacije.¹⁹² Po uničenju Rotterdama je nizozemska vlada izobesila belo zastavo in skupaj s kraljico pobegnila v Anglijo v izgnanstvo.¹⁹³ V povezavi s tem je časnik *Slovenec* 15. maja za prejšnji dan objavil sledeče: »Prav tako je tudi nizozemska vlada zapustila Haag, kjer njeno delovanje ovirajo nemški letalski napadi. Vlada je šla v London, kjer se nahaja

¹⁹⁰ Do strašanskega bombardiranja starega mestnega jedra Rotterdama je v bistvu prišlo zaradi grozovite nesreče, ki je nastala kot posledica napak na zvezah oz. slabih komunikacijskih linijah med Nizozemci in Nemci (predvsem med nemškimi kontrolorji in piloti). Posledično so bili piloti Luftwaffe prepozno obveščeni, da je Rotterdam izobesil belo zastavo. Mosier, *Cross of Iron*, str. 138.

¹⁹¹ Vprašanje je na kako miren način se je želel Rotterdam dejansko predati. Iskanje vzrokov za bombardiranje Rotterdama v slabih komunikacijah so le del celotne zgodbe. Z namenom, da se omogoči objektivna celovitost vpogleda v vso situacijo, je vsekakor potrebno, da se razkrijejo tudi nekatera preostala dejstva. 13. maja 1940 je bila situacija v Rotterdamu za Nemce vse prej kot rožnata. Severni breg reke Nieuwe Maas (v prevodu: Nove Meuse), ki teče skozi mesto, in ki je preprečevala nacistom njihovo prečkanje, je bil še vedno pod nadzorom nizozemskih garnizije. Omenjenim nizozemskim četam v Rotterdamu je poveljeval polkovnik Pieter Wilhelmus Scharroo. Nemške enote, ki so bile tedaj v neposredni bližini Rotterdama, so vključevale pristajalne (padalske desantne enote) in letalske sile generala Kurta Studenta ter sveže kopenske sile v obliki 9. tankovske divizije in motoriziranega SS polka ("Leibstandarte Adolf Hitler"). Omenjenima divizijama in polku je poveljeval general Rudolf Schmidt. Njegova strategija je bila, da 14. maja proti mestu sproži kombinirani napad, ki bi ga podprle tankovske enote 9. oklepne divizije, SS enote, metalci ognja in inženirji. Ob tem je vojaškemu poveljniku Rotterdama, polkovniku Scharrooju, grozil, da bo uničil mesto z obsežnimi bombardiranjmi. S podobnimi grožnjami je rotterdamskega poveljnika poskušal prisiliti v predajo oz. kapitulacijo samega mesta. Potem pa je Scharroo storil nekaj neobičajnega – grožnje je brezkompromisno zavrnil in časovno razvlekel pogajanja. Rotterdamu, največji industrijski tarči na Nizozemskem z ogromno strateško pomembnostjo za Nemce, je sledilo povsem namensko bombardiranje. Začetek zračnega bombardiranja je bil določen ob 13.20. Schmidt je odložil drugi ultimatum na 16.20. Kmalu zatem pa se je pripetila tista (za Nizozemce) skrajno nesrečna situacija. Ravno, ko je uradni pogajalec Nizozemske prečkal Willemsbrug, da bi prenesel pridobljeno informacijo o časovni odložitvi drugega ultimata, se je iznenada zaslilo brnenje nemških težkih bombnikov. Nad Rotterdam je bil poslan prvi val približno 90 bombnikov. Vrhovni poveljnik nemških letalsko-padalskih zračnih desantnih enot je po radiu sporočil, naj prekinejo z bombardiranjem. Poziv Studenta je bil le delno uspešen. Nekatera nemška letala so že odložila svoj bombni tovor. Stvar kontroverznosti je predvsem odgovor na naslednje vprašanje: zakaj niso nekatere letalske formacije Nemčije že prej prejele ukaze o takojšnji prekinitvi bombardiranja. Skupaj je bilo na mesto odvrženih kar 1.150 bomb z maso 50 kilogramov in 158 250-kilogramskih bomb. V glavnem sta ta dva tipa bomb padla na Kralingen – območje prebivalstvene zgotovitve in srednjeveškega mestnega središča. Med drugim je bilo 2,6 kvadratnega kilometra Rotterdama skoraj povsem zravnane; prav tako je bilo tudi 24.978 domov, 24 cerkva, 2.320 trgovin, 775 skladišč in 62 šol povsem uničenih. Messenger, *The Second World War in the West*, str. 58; Hermann Götzl, *Generaloberst Kurt Student und seine Fallschirm*, (Friedberg, 1980), str. 145-151, (dalje: Götzl, *Generaloberst Kurt Student und seine Fallschirm*, str. 145-151); Edward R. Hooton, *Phoenix Triumphant: The Rise and Rise of the Luftwaffe*, (London, 1994), str. 249, (dalje: Hooton, *The Rise and Rise of the Luftwaffe*, str. 249).

¹⁹² Messenger, *The Second World War in the West*, str. 58; Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 119; Overy, *Tretji rajh*, str. 217.

¹⁹³ Kershaw, *Hitler*, str. 523; Overy, *Tretji rajh*, str. 217.

tudi kraljica Viljelmína.«¹⁹⁴ Še istega dne je omenjena kraljica izdala oklic, v katerem je svojemu narodu sporočila, da se nizozemska vlada odslej nahaja v Londonu, in da ne namerava prenehati s svojim delovanjem. Holandskemu ljudstvu je še sporočila, da so se »težave, ki smo jih preživeli v starih časih, zopet ponovile, toda naša domovina bo vstala spet k svobodi«. ¹⁹⁵ Viljelmína v nadaljevanju še sporoči, da bo nizozemska vlada v izgnanstvu nadaljevala z upravo nad svojo državo in kolonialnimi posestmi.¹⁹⁶

V takšnem brezizhodnem položaju generalu Henriju Winkelmanu, vrhovnemu vojaškemu poveljniku oboroženih sil Nizozemske, ni preostalo drugega, kot da po radiu zaprosi za prekinitev ognja. Nizozemska armada¹⁹⁷ se je tako vdala¹⁹⁸ dan kasneje, natančneje 15. maja ob 11.15 (zgolj pet dni po začetku zahodne kampanje), ko je bila podpisana kapitulacija.¹⁹⁹ Politični časnik *Slovenec* je 16. maja na to temo objavil novico, v kateri je bilo izpostavljeno, da se je Nizozemska predala. Edine aktivne čete nizozemske vojske, ki so se še vedno bojevale in niso položile svojega orožja, so bile enote v pokrajini Zeeland, kjer so se vojaški spopadi nadaljevali. *Slovenec* je pri tem pojasnil, da gre za otočje, ki se nahaja v ustju velikih rek Rena in Meuse. Nemci naj bi še istega dne vkorakali v Haag.²⁰⁰ General Winkelman je zaustavil branjenje svoje domovine zgolj na kopnem, medtem ko se njegovo povelje in podpis kapitulacijskih papirjev ne nanašata na nizozemske pomorske enote in pokrajino Zeeland. Nizozemska mornarica in omenjena pokrajina sta v borbi z Nemci še naprej ostali vojaško aktivni. Temu je sledil umik nizozemskih vojaških ladij v zavezniška pristanišča. Vojno ladjevje, ki je bilo stacionirano na obalah Nizozemske, se je preko Severnega morja zateklo v angleška pristanišča.²⁰¹

Po tem dogodku je postalo nekaj zelo očitno. Vsi tisti, ki so vneto zagovarjali strateško bombardiranje mest, so sedaj dobili prepričljiv dokaz o tem, kako učinkovito je lahko takšno

¹⁹⁴ "Nizozemska in belgijska vlada sta se že preselili: Nizozemski dvor in vlada sta že v Londonu," *Slovenec*, 15. maj 1940, št. 109a, str. 2.

¹⁹⁵ "Oklic nizozemske kraljice," *Slovenec*, 15. maj 1940, št. 109a, str. 2.

¹⁹⁶ Prav tam.

¹⁹⁷ 10. maja 1940, ko se je začela nemška ofenziva vzdolž zahodne fronte, je imela Nizozemska pod orožjem 400.000 mož. Četrtnina jih je padla. Grenadirski polk kraljeve garde je denimo izgubil 80% svoje prvotne moči. "Nizozemski zunanji minister o nizozemskem zlomu," *Slovenec*, 16. maj 1940, št. 110a, str. 2.

¹⁹⁸ John Mosier v svojem delu *Cross of Iron: The Rise and Fall of the German War Machine, 1918-1945* trdi, da je bila odločitev nizozemske vlade, da prekine z ognjem in izstopi iz zavezniškega odpora proti nacistom ne glede na mnoge človeške žrtve, vojaško nepremišljena in napačna. V nadaljnji obrazložitvi trdi, da se je nizozemska vojska počutila, da lahko sama vzdrži pred čedalje intenzivnejšim pritiskom Vermahta. Nizozemski vojaki naj bi bili kljub porazom še naprej trdno odločeni, da nadaljujejo z bojem proti Nemcem. Po Mosierjevem mnenju se naj bi ravno v hitri in prezgodnji predaji Nizozemcev skrival pravi vzrok za skupni poraz zaveznikov. Mosier, *Cross of Iron*, str. 138. S trditvijo avtorja se osebno ne bi strinjal, še posebej zaradi dejstva, da je med tem časom Rundstedtovi armadni skupini A in Guderianovim oklepnikom pri Sedanu že uspelo odločilno prebiti zahodno fronto, s čimer se je vsekakor začela prva oblika cepitve in izolacije severnega zavezniškega bojišča od južnega.

¹⁹⁹ Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 119; Overy, *Tretji rajh*, str. 217.

²⁰⁰ "Nizozemska se je vdala: General Winkelman je položil orožje, da reši armado in ljudstvo uničenja," *Slovenec*, 16. maj 1940, št. 110a, str. 1.

²⁰¹ "Nizozemska se je vdala: Vojno brodovje se bo borilo dalje," *Slovenec*, 16. maj 1940, št. 110a, str. 1.

barbarstvo, ki prinese s seboj tako veliko opustošenje. Uničevanje mest s težkimi rušilnimi in zažigalnimi bombami je postalo znamenje modernega načina bojevanja. Vse skupaj se je začelo z Varšavo, nato se je takšna oblika vojne premaknila na Zahod, kmalu zatem pa se je lotila še številnih britanskih in sovjetskih mest. V poznejših fazah vojne pa so bili tej uničujoči zračni grozi izpostavljeni tudi sami prebivalci Rajha. Lahko bi dejali, da je Rotterdam postavil kontinuirani vzorec velikih in brutalnih zračnih napadov, ki se je po dogodkih v nizozemskem pristaniškem mestu pojavljal na vseh pomembnejših bojiščih druge svetovne vojne.²⁰²

Ofenziva nemškega vojaškega stroja je potekala z zastrašujočim tempom, ki je šokiral ves tedaj še svoboden in neokupirani del sveta. Zahodna invazija je stekla tako uspešno, da si tudi Führer in njegovi najvišji poveljniki niso upali niti pomisliti na tako hiter uspeh.²⁰³

8.2 Pregled operacij v Belgiji

Nemška invazija se je pričela 10. maja 1940 ob 4.35 zjutraj po francoskem času. Že zdavnaj zatem, ko je nemška kopenska vojska prečkala svoje meje z Luksemburgom, ki ga je zavzela v zgolj enem dnevu in Belgijo, so Gamelina le prebudili. To je bilo ob 6.30 zjutraj – dve uri po začetku ofenzive in več kot pet ur zatem, ko so bile prejete prve resne informacije o nemškem vdoru. Kaos in panika sta bila prisotna v vseh družbenih in vojaških porah zahodnih zaveznikov. Belgijska vlada je Gamelina prestrašeno moledovala, naj jim Francozi priskočijo na pomoč, vrhovni vojaški poveljnik francoske vojske pa se je nemudoma odzval in izdal ukaz za aktiviranje načrta Dyle.²⁰⁴ *Slovenec* je 11. maja leta 1940 povzel sporočilo belgijske vlade, ki je bilo namenjeno njeni francoski in britanski zaveznic: */.../ »in poziva francosko vlado, naj pride takoj na pomoč, kakor to predvidevajo pogodbe, ki so bile podpisane. Pomoč naj pride v najkrajšem času. Belgijska vlada izraža polno zaupanje, da bo odgovor francoske vlade pritrdilen in da bo Francija raztegnila svojo pomoč tudi na belgijske kolonije«.*²⁰⁵

Ob istem času, ko je Kūchlerjeva 18. armada drobila Nizozemsko, so uspešno potekale tudi operacije v osrednji Belgiji.²⁰⁶ Za kršenje belgijske nevtralnosti, ki je bila poleg nizozemske v

²⁰² Kershaw, *Hitler*, str. 523; Mosier, *Cross of Iron*, str. 138.

²⁰³ Kershaw, *Hitler*, str. 523.

²⁰⁴ Britanski zgodovinar Julian Jackson, avtor dela *The Fall of France: The Nazi invasion of 1940*, se poslužuje mnenja, da je bil "Gamelinov (Dyle) načrt" temeljna slabost v obrambni strategiji zaveznikov in eden izmed odločilnih faktorjev, ki je doprinesel k porazu zaveznikov v njihovi skupni bitki za Francijo. Pošiljanje dela francoskih strateških rezerv, tj. 7. armade, daleč stran od glavnine nemškega napada, zaradi česar 7. armada ni bila sposobna pomagati pri ustavitvi preboja nemških tankovskih in oklepnih sil pri Sedanu preko reke Meuse, je bila katastrofalna odločitev. Jackson, *The Fall of France*, str. 39-40.

²⁰⁵ "Belgija in Nizozemska odgovarjata: Ne sprejememo – Belgija prosi Anglijo in Francijo za pomoč," *Slovenec*, 11. maj 1940, št. 106, str. 2.

²⁰⁶ Nemškim operacijam v Belgiji namerno posvečam več pozornosti, saj se je bitka za Francijo odločala na belgijskem teritoriju. Vdor Vermahta na "francoske ravnice" in zavzetje Pariza sta bili samo še formalnosti.

zadnjih tridesetih letih prekršena že drugič, je poskrbela 6. nemška armada pod poveljstvom generalpolkovnika Waltherja von Reichenaua. Druga zračna flota (v nemškem izvorniku: »Luftflotte 2«) je nudila podporo celotni skupini armad B, ki je imela pod svojim zaščitnim okriljem Küchlerjevo in Reichenauovo armado. Slednja je potrebovala zelo hiter preboj, saj so morali Nemci pravočasno zavzeti pomembnejša mostišča, prekope, reke, utrdbe in druge ovire, s katerimi bi se lahko Belgijci zoperstavili napadalcem. Nemci so tudi tukaj uporabili padalce in druge posebne enote.²⁰⁷ Časnik *Slovenec* je na dan pričetka invazije poročal, da so se nacistične desantne enote spustile v Nivelu, 30 km južno od Bruslja in St. Trondu, 55 km vzhodno od Bruslja.²⁰⁸ Zanimiva je bila tudi premetena taktika nemških padalcev, ki so ob začetku napada, tako kot na Nizozemskem, pri svojem spuščanju uporabili belgijske uniforme. Že prej omenjeni časnik je na to temo zapisal: »Bruseljski listi so danes še izšli v velikih posebnih izdajah, kjer opozarjajo ljudi na to, da se nemški vojaki v belgijskih uniformah spuščajo s padali na belgijsko ozemlje v ozadju za belgijskimi četami. Vsi naj bodo posebno pozorni na ta način napadov za hrbtom«.²⁰⁹

Poglejmo, kako je vse skupaj potekalo. Bitka za Belgijo, poimenovana tudi kot »18-dnevna kampanja,« se je pričela 10. in končala 28. maja 1940. Sicer bo slednje vidno v nekoliko kasnejšem opisu, a dejstvo je, da so se sredstva za vojaški poraz in kapitulacijo Francije, odločala že na Nizozemskem in predvsem v Belgiji. Vrhovno zavezniško poveljstvo je namreč želelo, da se prodor nemških armad, ki so želele prodreti v notranjost Francije, zaustavi že v osrednji Belgiji.²¹⁰ Razlog za to je bilo zavezniško prepričanje, da bo Vermaht preko svoje armadne skupine B²¹¹ usmeril glavni ofenzivni sunek proti Parizu čez nevtralno Belgijo,²¹² zato

²⁰⁷ Kershaw, *Hitler*, str. 523; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 58, 119.

²⁰⁸ "Vojna v Belgiji: Jate nemških letal nad belgijskim ozemljem – Belgijci držijo nemške čete na utrjeni črti," *Slovenec*, 11. maj 1940, št. 106, str. 3.

²⁰⁹ Prav tam.

²¹⁰ Ta strategija se je imenovala "D (Dyle) načrt." Gre za najpomembnejši vojaški načrt francoske vojske, ki ga je sprejel vrhovni poveljnik francoske vojske, Maurice Gamelin, v letu 1940. Njegov glavni namen je bil že v osrednji Belgiji zaustaviti pričakovan napad nacistov oz. natančneje armadno skupino B. Načrt je bil poimenovan po reki Dyle, ki teče iz južne Belgije proti Antwerpu. Sprejetje tega načrta je prav tako ponudilo priložnost 7. francoski armadi, da se preko Brede na Nizozemskem poveže z nizozemskimi silami. Glede na to, da je 7. armada predstavljala del francoskih strateških rezerv, je bila to zelo nevarna igra. Lord Gort, vrhovni poveljnik britanskega ekspedicijskega korpusa, je pričakoval, da bodo imele njegove sile dva ali tri tedne za potrebne priprave preden bodo Nemci prispeli do reke Dyle. Na koncu se je izkazalo, da je Vermaht prodril do linije Dyle v natanko štirih dneh. Več o obrambni črti Dyle nekoliko kasneje. Jackson, *The Fall of France*, str. 28; Ronald Atkin, *Pillar of Fire: Dunkirk 1940*, (Edinburgh, 1990), str. 58-60, (dalje: Atkin, *Pillar of Fire*, str. 58-60).

²¹¹ Zanj so zavezniki napačno domnevali, da je najmočnejša in najštevilčnejša ter posledično podprta z največjim številom oklepnih divizij. Atkin, *Pillar of Fire*, str. 60.

²¹² Četudi se sliši precej neverjetno je bilo takšno mišljenje zahodnih zaveznikov zanje pravzaprav edina možna in logična opcija nacistične invazije. Ne glede na to, da je bila ta strategija pravzaprav preizkušena že v prvi svetovni vojni, je vrhovno zavezniško poveljstvo namenilo svoje najboljše sile ravno za preprečitev preboja zahodne fronte v Belgiji. Razlog za to se skriva predvsem v načinu in razporeditvi gradnje velike francoske obrambne črte - Maginotove linije. Podobna razmišljanja in pričakovanja, ki so napovedovala, da bodo nacisti udarili proti Franciji

so Francozi med 10. in 12. majem postavili najkvalitetnejše in najsposobnejše zavezniške enote ravno na to območje.²¹³ Slednje se je izkazalo za usodno napako združenega zavezniškega poveljstva, kajti tisti pravi in odločilni prebojni sunek fronte je bil - kot se je izkazalo kasneje - izveden nekoliko južneje.²¹⁴ Belgijska bitka je bila nekaj posebnega. Ne le, da je prišlo v spopadu za Belgijo do prve in obenem tudi največje tankovske bitke v zahodni kampanji, temveč je zajela tudi prvo letalsko operacijo, v katero je bila vključena uporaba padalskih desantnih enot (napad na moderno belgijsko utrdbo Eben-Emael v bližini Maastrichta).²¹⁵ Ključnega pomena za poraz Belgijcev, prodor Nemcev v notranjost njihove države in izid nadaljnjih spopadov je bilo zavzetje ter uničenje močne utrdbe Eben-Emael. Ravno napad in posledični padeč zavarovane trdnjave, ki so jo nacisti osvojili z jadralnimi letali, je spravil Belgijce iz ravnotežja.²¹⁶

Na belgijskem teritoriju so obstajale tri oblike obrambnih linij. Prva defenzivna črta se je nahajala na Albertovem kanalu v bližini meje z Rajhom. Zanj seveda ni bilo nikakršnih možnosti, da bi lahko ta obrambni položaj vojaško ustrezno pripravili in opremili. Izjema bi bila, če bi Belgijci precej časa pred napadom nacistov »povabili«²¹⁷ Francoze v svojo državo. Glede na to, da je od leta 1936 veljala stroga belgijska nevtralnost, je bilo to le malo verjetno. Posledično pa sta bili mnogo bolj razpoložljivi ostali dve liniji. Ena izmed teh je predvidevala,

čez osrednjo Belgijo so bila predvsem posledica gradnje zavarovanih utrd ob francosko-nemški meji. Maginotova linija se je pričela graditi leta 1930, konec gradnje pa se je zaključil 7 let kasneje. Raztezala se je od Basla na švicarski meji do kraja Longwy na tromeji med Luksemburgom, Belgijo in Francijo oz. Longuyon v bližini luksemburško-francoske meje. Nekateri so celo predlagali, da se izgradijo utrjene trdnjave po vsej belgijsko-francoski meji vse do Kanala. Z vodo močno prepojen teren na severovzhodu Francije se je izkazal za dejavnik, ki je bil finančno zelo drag, tehnično pa zelo zapleten zalogaj. Glede na to, da sta obe državi leta 1920 podpisali vojaško zavezništvo, ne bi imelo niti smisla, da bi Francozi zaprli svojo mejo z Belgijo. Francoska vojska je zato menila, da bi morala (gledano z vojaškega stališča) severna meja Francije ležati na meji med Belgijo in Nemčijo. Podobna mnenja so imela prednost tudi v tem, da se naslednja vojna ne bi več odvijala na francoski zemlji, tako pa bi se zaščitila tudi regija, kjer je bilo zbrane največ težke industrije. Leta 1932 se je armadni vojni svet (CSG) s prevlado enega glasu odločil, da Francozi ne bodo utrdili severovzhodne meje. Pozneje so še potekale številne razprave o financiranju gradnje utrd na belgijsko-nemški meji, vendar so bile zaradi finančne ocene, ki so nakazovala prevelike stroškov, zavrnjene. Francozi so zato pustili obmejna območja z Belgijo neutrjena in docela nezaščiten. Ravno od tod pa izvira predpostavka Francozov, da bodo Nemci ob invaziji pričeli prodirati v podobni smeri kot leta 1914, torej skozi severno in osrednjo Belgijo. Julian Jackson, *The Fall of France*, str. 25-27.

²¹³ Ko bi Francozi vzpostavili obrambne položaje v Belgiji, bi počakali, da se Nemci ob svojem napadu iztrošijo, nato pa bi se sami pripravili na ofenzivo, s katero bi dokončno zmagali vojno. Tej strategiji je bil leta 1936 zadan smrtonosni udarec, ko je belgijska vlada preklicala vojaški sporazum s svojo zahodno sosedo in razglasila strogo nevtralnost. Kljub temu pa so Francozi ostajali trdno odločeni, da se bodo borili v Belgiji. Belgijska nevtralnost je povzročila Gamelinu velike nevšečnosti in mu posledično močno zapletla ter otežila načrte. Za belgijsko in francosko vojsko sedaj ni bilo več mogoče vnaprej koordinirati njune obrambne načrte. Gamelin je sicer upal, da bo ta problem razrešil z vzpostavitvijo skrivnih in neformalnih stikov z generalom van den Bergonom, ki je bil nasprotnik belgijske nevtralnosti. Jackson, *The Fall of France*, str. 27, 74-79.

²¹⁴ William Lawrence Shirer, *The Rise and Fall of the Third Reich: A History of Nazi Germany*, (London, 1990), str. 729, (dalje: Shirer, *The Rise and Fall of the Third Reich*, str. 729).

²¹⁵ Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 120; Mark Healy, *Panzerwaffe: The Campaigns in the West 1940, Volume 2*, (Hersham, 2008), str. 36, (dalje: Healy, *Panzerwaffe*, str. 36).

²¹⁶ Overy, *Tretji rajh*, str. 217-218; Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 120.

da bi se zavezniki pred vdorom Vermahta branili na črti, ki bi potekala vzdolž reke Šelde skozi Gent do Antwerpena. Ta taktika se je imenovala »Escaut (E) načrt« kot so ga poimenovali Francozi.²¹⁷ Druga opcija pa je bila obramba linije, ki je potekala od francoske meje pri Givetu vzdolž reke Meuse do Namurja, nato pa še vzdolž reke Dyle do Antwerpena. Tej obrambni strategiji so pravili Dylov načrt.²¹⁸ Medsebojna primerjava²¹⁹ nam razkrije, da sta imeli obe obrambni črti svoje prednosti in slabosti. Prispela informacija, da Belgijci utrjujejo »odprtino pri Gemblouxu,« je Gamelina ob britanski podpori spodbudila, da v vojaško doktrino raje sprejmejo načrt D.²²⁰ Sprejetje tega načrta je Francozom in Belgijcem ponudilo tudi možnost napredovanja severno od Antwerpena, kjer bi se lahko nato združili s silami nizozemske vojske. V marcu 1940 je sledila še modifikacija²²¹ načrta.²²²

²¹⁷ Po razglasitvi nevtralnosti v oktobru leta 1936 se je Gamelin raje zavzel za manj tvegan načrt, ki so ga Francozi poimenovali "E načrt." Ta je z izjemo skrajnega zahoda v Flandriji predvideval obrambo, ki bi temeljila na sistemu številnih zavarovanih utrd vzdolž belgijsko-francoske meje, ne pa v sami notranjosti Belgije. Pod okriljem omenjenega načrta pod zavezniški nadzor ne bi pripadla tolikšna količina belgijskega ozemlja kot denimo v primeru načrta Dyle, zato je bil načrt Escaut za Belgijce primernejši in sprejemljivejši. Jackson, *The Fall of France*, str. 28.

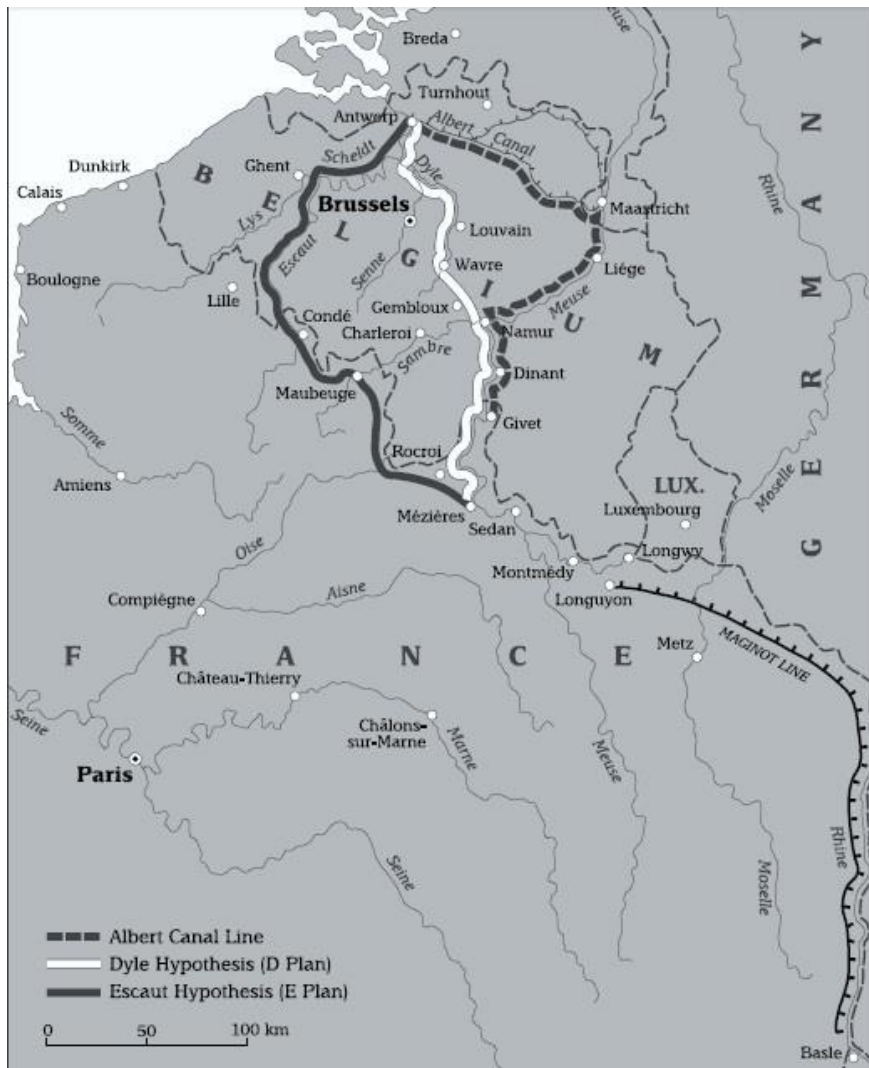
²¹⁸ Obrambna linija, ki je bila poimenovana po reki Dyle, je nosila več imen. Ostala so še bila: K-W (Koningshooikt-Wavre) črta in Železni zid. Jackson, *The Fall of France*, str. 37–38.

²¹⁹ V primerjavi z načrtom Dyle je bil načrt E manj tvegan, in sicer predvsem zato, ker je vključeval krajši pomik od francoske meje. Reka Dyle je bila od francosko-belgijske meje oddaljena približno 96 km, francoski vojaki pa bi za to, da jo dosežejo in ustrezno pripravijo, potrebovali nekje okoli 8 dni. Prav tako je bil Escaut mnogo močnejša in trdnejša ovira kot pa reka Dyle, ki je bila komajda kaj več kot široka reka. Prisotnost 40 km odprtega prostora med krajema Wavre, kjer se Dyle konča in Namurjem na reki Meuse, je bila glavna slabost D-načrta. Ta odprti prostor je v obrambnem razporedu Dylove črte predstavljal režo, ki ni imela nikakršnih naravnih obrambnih položajev. Zaradi dejstva, da se je na sredini odprtega prostora nahajalo majhno mesto Gembloux, se je to odprto in nezavarovano območje imenovalo tudi "Gemblouxova reža ali odprtina." Načrt Dyle pa je imel med drugim tudi mnogo prednosti. Obrambna črta, ki je tekla vzdolž reke Dyle, je bila 70–80 km krajša kot pa linija, ki jo je bilo potrebno braniti v sklopu E-načrta. Prav tako je načrt Dyle obsegal več belgijskega ozemlja, vključujoč glavne industrijske regije, ki bi bile v primeru napada vsaj začasno izven dosega sovražnikovih rok. Ravnanje po slednjem načrtu je dajalo tudi večje možnosti, da se enote na Dylovi črti povežejo z belgijskimi četami, ki branijo Albertov kanal. Jackson, *The Fall of France*, str. 28.

²²⁰ Gamelin se je za D-načrt odločil deloma tudi zato, ker je prejel informacijo, da Belgijci gradijo na območju dostopov do "odprte reže pri Gemblouxu" antitankovsko obrambo. Tako imenovana "Belgijska vrata" oz. "C (Cointet)-element" so se ob napadu izkazala za popolnoma neustrezna in nekoristna, saj jim ni uspelo zaustaviti prodirajočih nemških oklepnic sil. Jackson, *The Fall of France*, str. 38.

²²¹ Na skrajni levi bok zavezniških sil je Gamelin postavil vojsko, ki bi napredovala do Brede na Nizozemskem in se tako povezala z nizozemskimi silami, s čimer bi zaščitili estuarij reke Šelde. To nalogo so zaupali francoski 7. armadi, ki je bila pod poveljstvom generala Girauda. Razlog za to tiči najbrž v tem, da je bila 7. armada sestavljena iz največjega števila mobilnih divizij v francoski vojski – hitrost pa je bila pri tem ključna, če so zavezniki želeli, da se premik na Nizozemsko odvijte dovolj hitro. Največji problem vsega tega je bil v tem, da je bilo pred sprejetjem D-načrta Giraudovih 7 divizij, ki so tvorile 7. armado, dodeljenih delu francoskih centralnih strateških rezerv. Temu so močno nasprotovali general Georges (namestnik Gamelina), ki je bil skeptičen že glede samega načrta Dyle, kaj šele o tem, da bi pošiljali del francoskih strateških rezerv na Nizozemsko. S to odločitvijo pa se prav tako nista strinjala Gaston Billotte in Giraud. Georges je imel popolnoma prav, ko je opozarjal, da bi lahko bilo zelo zmotno pošiljati francoske rezerve na del frontnega sektorja, kjer bi pravzaprav lahko Nemci z zavajajočim manevrom poskušali pretentati svojega sovražnika, medtem ko bi glavna nemške ofenzive udarila nekje južneje, v bolj osrednjem delu fronte med reko Meuse in Mozelo. Kasneje, ko so nacisti odločilno prebili fronto pri Sedanu, se je izkazalo, da je imel Georges še kako prav. Jackson, *The Fall of France*, str. 28-30.

²²² Prav tam, str. 27-28.



Zemljevid 2: Prikaz treh najpomembnejših obrambnih črt v zavezniški Belgiji.²²³

Ko je Adolf Hitler izvedel, da so združeni zavezniki pomaknili svoje najelitnejše čete v Belgijo ob reko Dyle, je izrekel naslednje besede: »Lahko bi kar jokal od veselja - sovražniki so padli v našo past.«²²⁴ Več kot očitno je namreč bilo, da so se pustili zavesti taktično briljantno izpeljani igri nacistov.

8.3 Začetek sesedanja obrambnega bloka zaveznikov: nadaljevanje ofenzive v Belgiji

Francozi so veliko obrambno bitko za svojo domovino v glavnem izgubili že v sosednji Belgiji. Temu so botrovale predvsem katastrofalne odločitve vrhovnega zavezniškega (še posebej francoskega) poveljstva, ki so vodile v nepopravljive napake na terenu. Glavna belgijska ovira za prodirajoče nacistične je bila moderna in močno varovana trdnjava Eben-Emael, ki je veljala za

²²³ Jackson, *The Fall of France*, str. 29.

²²⁴ Atkin, *Pillar of Fire*, str. 58-60.

nezavzetno in nepremagljivo – predstavljala pa je tudi najpomembnejši del belgijske obrambe vzdolž Albertovega kanala.²²⁵ Način kako so enote 7. padalske divizije in 151. pehotnega polka zelo hitro zavzele to moderno belgijsko utrdbo²²⁶ je bil naravnost genialen. Eben-Emael je predstavljal Nemcem pravi izziv, kajti trdnjava je bila izdelana in postavljena tako, da so njene topniške baterije v bistvu onemogočale kakršnekoli poskuse prečkanja reke Meuse.²²⁷ John Mosier v svojem delu uporablja celo izraz, da je bila tako ogromna, da bi se lahko v določenih pogledih enačila z »belgijskim Gibraltarjem«. ²²⁸

Po uspešni poljski kampanji se je pričel firer čedalje intenzivneje vpletati v vojaške načrte Vermahta. To vtikanje »amaterskega stratega« se je odkrito kazalo v celotni zahodni kampanji, katere majhen del je zaobjemal tudi napad na utrdbo Eben-Emael.²²⁹ Nemški vojaki so morali čim hitreje prodreti, kar se da daleč v notranjost Belgije, saj bi lahko le tako prisilili zaveznike, da pošljejo svoje najboljše mobilne sile v Belgijo, ne da bi se pri tem dejansko zavedali, da gre za slepilni manever. Nemci niso smeli dopustiti svojemu nasprotniku, da pride do spoznanja, da se bo glavnina ofenzivnega sunka pravzaprav sprožila čisto drugje. To je bil eden izmed pogojev za uspeh Mansteinovega načrta. Ključ do nemškega uspeha v Belgiji in visokega operativnega ritma skupine armad B pa je bila zasedba treh belgijskih mostov,²³⁰ ki povezujejo obe strani Albertovega kanala. Trdnjava Eben-Emael pa je bila pri tem glavna ovira, zato jo je bilo potrebno zavzeti oz. nevtralizirati. Po navedbah avtorja Simona Dunstana je bil ves uspeh operacije 'Rumena' odvisen od tega ali bo Nemcem uspelo pravočasno zavzeti te strateško

²²⁵ Jackson, *The Fall of France*, str. 37.

²²⁶ Do določene mere je bil napad na trdnjavo Eben-Emael ponovitev dogodkov iz avgusta 1914. Ker se na obeh straneh reke Meuse, ki si iz Belgije utira pot proti jugu v Francijo, nahajajo strmine z velikimi nakloni, so morali Nemci v prvi svetovni vojni prečkati reko tam, kjer je teren relativno raven – to je severno od belgijskega mesta Liege v bližini nizozemske meje. Z namenom, da bi Nemcem severno od mesta onemogočili prečkanje reke, so že precej časa pred letom 1914 obdali okrožje mesta s trdnjavami. Kakorkoli – izkušen in zelo priznan belgijski vojaški inženir, Henri-Alexis-Brialmont je spoznal, da je potrebno na tem območju izgraditi še eno trdnjavo. Gradbena dela za utrdbo takšnih razsežnosti so tedanji belgijski vladi predstavljala megalomanski projekt, ki pa je pomenil tudi enormne denarne stroške in prevelik zalogaj. Belgijska vlada je s tem, ko se ni odločila realizirati izgradnje dodatne trdnjave, plačala ogromno ceno, saj je za nekaj let ostala brez svojega državnega ozemlja. Po prvi svetovni vojni se je mišljenje seveda spremenilo, kar se je rezultiralo v popolni izgradnji manjkajoče trdnjave. Belgijci so ji nadelo ime "trdnjava Eben-Emael". Mosier, *Cross of Iron*, str. 138-139.

²²⁷ Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 120; Mosier, *Cross of Iron*, str. 139.

²²⁸ Mosier, *Cross of Iron*, str. 139.

²²⁹ Prav tam.

²³⁰ Tarča so bila cestna in železniška mostišča na reki Meuse pri Maastrichtu v neposredni bližini belgijsko-nizozemske meje ter tri cestna mostišča preko Albertovega kanala v Belgiji, približno 10 km vstran od Maastrichta pri krajih Veldwezelt, Vroenhoven in Kanne. Zajetje naštetih mostišč je dejansko pogojevalo usodo Belgije. Možna sta bila zgolj dva scenarija. Če bi jih Nemci uspeli zajeti nepoškodovane bi se Vermahtu praktično na stežaj odprla celinska notranjost Belgije. V primeru, da bi jih Belgijci uspešno uničili oz. vsaj začasno onesposobili, bi bila 6. armada pod komando Walterja von Reichenaua ujeta znotraj maastrichtske enklave in tako prepuščena usodi uničujočega topniškega orožja s trdnjave Eben-Emael. Simon Dunstan, *Fort Eben Emael: The key to Hitler's victory in the West*, (Oxford, 2005), str. 35, (dalje: Dunstan, *Fort Eben Emael*, str. 35).

izredno pomembna mostišča, še prej pa seveda zasesti najmočnejšo fortifikacijo²³¹ na svetu.²³² Presenetljivo pa je bilo predvsem dejstvo, da je bil načrt za popolno zavzetje in eliminacijo belgijske trdnjave, ki je nastal kot posledica diktatorjevega vtikanja²³³ v reči vojaškega stroja Tretjega rajha, morda celo ena izmed najbolj briljantnih operacij druge svetovne vojne.²³⁴ Rezultat Hitlerjevega in Studentovega pogovora je bila kombinirana operacija Vermahta, ki je bila v slogu filmskih scen ameriškega Hollywooda. Odločeno je bilo, da bodo bojni inženirji na trdnjavi pristali s pomočjo jadralnih letal in s posebnim skrivnim orožjem »Hohlladungwaffe« eliminirali številne jeklene topniške kupole, baterije, strojnična gnezda in podobne zaščitene artilerijske namestitve, s čimer bo 6. armadi omogočen neoviran prehod čez reko Meuse. Hitler

²³¹ Trdnjava je do začetka druge svetovne vojne pridobila ogromno na svojem slovesu. Priznani ameriški novinar in vojni dopisnik ter zgodovinar William Lawrence Shirer je o trdnjavi Eben-Emael zapisal: »*Ta moderna, strateško locirana trdnjava je bila obravnavana tako s strani zaveznikov kot tudi Nemcev za nepremagljivo in nezavzetno utrdbo v Evropi. Močnejša je bila kot karkoli, kar so Francozi izgradili na Maginotovi liniji oz. nacisti na Zahodnem zidu*«. Dunstan, *Fort Eben Emael*, str. 33.

²³² Prav tam, str. 35.

²³³ Dejansko je bil Hitler tisti, ki je kot prvi našel najustreznejšo rešitev za napad na trdnjavo Eben-Emael. Medtem ko so na Poljskem zaključne operacije še vedno potekale, je Hitler 27. oktobra 1939 vpoklical takrat še generalporočnika Kurta Studenta v svojo "Reichskanzlei" (Rajhkanclerjevo palačo). Student je nekje v tem obdobju postal glavni poveljnik pred kratkim ustanovljene padalske formacije, tj. 7. padalske divizije, ki je pomenila tudi prvo popolnoma operativno letalsko divizijo na svetu. Luftwaffini strategji so sprva razmišljali o klasični zračno-padalski desantni invaziji, vendar so se kmalu srečali z mnogimi negativnimi zadržki. Transportna letala tipa Junkers-52, ki bi odvrгла padalce, so bila počasna in kljub kratki razdalji med Nemčijo in trdnjavo skrajno ranljiva in zatorej lahka tarča za nizozemsko-belgijska protiletalska orožja. Podana je bila tudi ocena, da bi lahko zgolj nekaj (pa vendarle zagotovo premalo) padalcev pristalo na vrhu utrdbe Eben-Emael, saj bi bili ostali zaradi vetra in drugih dejavnikov preveč razpršeni in posledično odvrženi v nepravilnem oz. neenakem razmerju. Nemški letalski strokovnjaki, posebej usposobljeni za takšne vrste padalskih operacij, so izračunali, da bi bile padalske desantne enote, ki bi v razmaku 7 sekund pri minimalni operativni višini izskočile iz transportnih letal, razkropljene na površini dolgi več kot 300 metrov. Prav tako se je porajalo vprašanje, da četudi bi jim uspelo izskočiti v zadostnih številkah, kako bi lahko lažje oborožene padalske enote uničile izredno močne fortifikacije Eben-Emaela. Šibkost klasičnega padalskega desanta je bila tudi ta, da bi bili vojaki in njihova lažja oborožitev odvrženi ločeno, kar pomeni, da bi si morali vojaki takoj zatem, ko bi uspešno pristali, še poiskati odvržene zaboje s svojim orožjem, jih najprej odpreti in šele nato bi se lahko podali v boj. Jadralna letala pa so padalcem omogočala, da so lahko možje in njihovo orožje ter vsa preostala oprema pristali skupaj in ne razkropljeno. Vse skupaj je kazalo na to, da Nemcem ne bo uspelo oblikovati primernega načrta za napad na trdnjavo. Nato pa je Hitler pokazal nekaj svoje taktične ostrine in v obrambnih položajih Eben-Emaela prepoznal potencialno šibkost. To je bil tudi glavni namen Kurtovega povabila v Berlin. Hitler je od njega namreč želel izvedeti ali bi lahko bila Luftwaffina jadralna letala vrste DFS-230 zmožna pristati na travnati strehi trdnjave. Vrhnji deli trdnjave so bili namreč uravnani in nezaščiteni. Ker je tudi sam poveljnik 7. padalske divizije spadal med začetne pionirje jadralnega letalstva (med drugimi je spadala med te tudi večkratna udeleženka in zmagovalka svetovnega prvenstva v jadralnem športu - Hanna Reitsch), je za iskanje odgovora zahteval zgolj 24 ur časa. K Hitlerju v Rajhkanclerjevo palačo se je vrnil s pritrdilnim odgovorom in mu dejal, da verjame, da bi bilo mogoče na trdnjavi pristati z največ 12 jadralnimi letali, vendar samo ob dnevni svetlobi oz. v najslabšem možnem primeru v mraku. 12 jadralnih letal je pomenilo približno od 80 do 90 padalcev, za katere pa Kurt Student ni bil povsem prepričan, kako bo tako majhno število posebej izurjenih vojakov uničilo topniške baterije in ostalo artilerijsko infrastrukturo Eben-Emaela. Hitler ga je odrešil dvomov in mu predstavil obstoj novega rušilnega orožja ("Hohlladungwaffe"), ki ga je razvijala Nemčija v največji tajnosti. Še dandanes so nekatere podrobnosti iz te operacije zavite v tančico najglobljih skrivnosti, kajti številni vojaški strokovnjaki še vedno pišejo, da se je napad na trdnjavo izvedel s pomočjo skoka s padalom. Nazoren primer tega je denimo delo polkovnika *Jamesa E. Mrazeka*, *The Fall of Eben Emael* (Washington, DC: *Luce*, 1971), ki se v glavnem ozira na glavno nemško pričó, tj. Gerarda Schachta in njegov članek, prvotno objavljen v maju 1954 v "*Wehrwissenschaftliche Rundschau*" na straneh 217-233. Dunstan, *Fort Eben Emael*, str. 35-37; Mosier, *Cross of Iron*, str. 139 in 281.

²³⁴ Mosier, *Cross of Iron*, str. 139.

je Studentovim četam zaukazal, da ob trdnjavi zavzamejo tudi tri mostove preko Albertovega kanala, ki so bila najpomembnejši ključ do uspeha nacistične kampanje na Zahodu. Tako se je tudi zgodilo. Zavzetje Eben-Emaela²³⁵ se je v vojaško zgodovino zapisal kot prvi²³⁶ padalski desantni napad, ki je bil izveden z jadralnimi letali. Studentova visoko usposobljena in organizirana elitna enota pod poveljstvom stotnika Walterja Kocha je do opoldneva 11. maja ujela domnevno nepremagljivo belgijsko utrdbo in dva mostišča pri Maastrichtu.²³⁷ Vermaht je lahko sedaj izvedel tankovski preboj v dveh klinih, in sicer severno od mesta Liège na obeh straneh reke Meuse ter južneje skozi Luksemburg.²³⁸

Da bi zavezniki upočasnili napredovanje Nemcev v Belgiji, so poskušali tudi z velikimi zračnimi napadi na osvojena mostišča,²³⁹ pri čemer so bile izgube v letalih visoke²⁴⁰ – vendar neuspešno. Izstopata dva vzroka za spodleteli letalski ofenzivni poskus. Francoske in britanske letalske zračne sile so se v velikih merah zanašale na ravno bombardiranje svojih tarč pri nizkih nadmorskih višinah. To je bila taktika, ki je preprosto ignorirala učinek protiletalske artilerije in značilno nenatančnost takšne tehnike bombardiranja. Sicer je ta delovala izredno učinkovito proti velikim tarčam kot denimo sovražnikova letališča, do prave katastrofe pa je prišlo, ko je bilo potrebno odvreči bombe na mostove in avtoceste.²⁴¹

Skratka, naštetim zavezniškim neuspehom na fronti je sledil domino učinek. Belgijci so nemudoma izdali odločitev, da dolgo ne bodo več sposobni zadržati obrambne črte vzdolž Albertovega kanala, zato je bil umik k reki Dyle zanje edina logična poteza. Tukaj se je belgijska vojska srečala s francosko 1. armado pod poveljstvom generala Georgesja Blancharda,

²³⁵ Napad z jadralnimi letali se v sistemu francoskih trdnjav vsekakor ne bi mogel zgoditi, saj je bila v Franciji vsaka trdnjava organizirana tako, da je lahko nudila podporni ogenj svojim "trdnjavskim sosedam." To pomeni, da bi bile čete, ki bi pristale na vrhu katerekoli francoske trdnjave popolnoma prestreljene s sosednjo trdnjavsko artilerijo. Utrdbe v Franciji so bile pravzaprav skrite pod zemljo oz. v primeru Eben-Emaela vklesane v veliko skalo, kar pomeni, da so iz tal v zunanost štrlele samo delno prikrita artilerijske kupole, vse ostalo pa je bilo zazidano v trda tla. Zaradi svoje lokacije so bile pred bombami in težkim oklepom praktično neranljive. Prav tako je bil bližnji teren utrdb v Franciji dobesedno posut s kilometri bodeče žice in vertikalno nagnjenim površjem. Pri padcu Eben-Emaela je bila velika nemška prednost tudi velikost in odmaknjenost same trdnjave ter dejstvo, da si Belgijci niso mogli niti misliti, kaj šele pričakovati, da bi lahko nacisti izvedli napad na belgijsko trdnjavo s svojo "padalsko pehoto." John Mosier v svojem delu ugotavlja, da je bil napad z jadralnimi letali popolnoma izvedljiv oz. praktičen, kajti Eben-Emael v glavnem predstavlja obširno planoto, kjer je dostop nanjo možen samo z ene strani (ta je bila namreč nagnjena poševno), medtem ko dajejo ostale tri strani podobo skoraj popolne vertikale. Mosier, *Cross of Iron*, str. 139 in 281.

²³⁶ Hkrati pa tudi kot zadnji, saj podobnega napada s pomočjo jadralnih letal od tega trenutka naprej ni bilo več mogoče ponoviti. Operacija je požela uspehe v glavnem zato, ker Belgijci niso pravočasno dojeli, kaj natanko se dogaja dokler že ni bilo prepozno. Mosier, *Cross of Iron*, str. 139.

²³⁷ Jackson, *The Fall of France*, str. 37; Dunstan, *Fort Eben Emael*, str. 35-37; Mosier, *Cross of Iron*, str. 139.

²³⁸ Mosier, *Cross of Iron*, str. 140.

²³⁹ Ti napadi so bili skoncentrirani predvsem na mostove pri Maastrichtu. Jackson, *The Fall of France*, str. 40.

²⁴⁰ Sledeči podatki so dovolj jasen pokazatelj o kako velikih izgubah se dejansko pogovarjamo. Britanci so imeli na začetku svoje obrambne kampanje v Franciji natanko 135 bombnikov, do konca 12. maja pa v rednem delujočem stanju le še 72. Jackson, *The Fall of France*, str. 42.

²⁴¹ Prav tam; Messenger, *The Second World War in the West*, str. 58.

ki pa je bila zaradi umika Belgijcev k reki Dyle že v precejšnjih težavah. Francozi so namreč od svojih vzhodnih sosedov zahtevali, naj zadržijo Nemce ob Albertovem kanalu tako dolgo, da se bo lahko 1. armada²⁴² namestila in zavzela²⁴³ svoje obrambne položaje. Kmalu sta se obe sili znašli v ognju nemške armadne skupine, ki je napredovala z Nizozemske. Eliminacija Eben-Emaela in posledično zajetje obeh mostišč je nemški vojski omogočilo, da so lahko že istega dne postavili prvi pontonski most pri Maastrichtu, kar je bilo ključnega pomena za potek nadaljnjih operacij – predvsem 16. oklepnega korpusa²⁴⁴ generala Ericha Hoepnerja. Medtem je general René Prioux prejel nalogo, da zadrži Nemce, čeprav so bile njegove sile zaradi kolapsa v odporu Belgijcev zelo nevarno izpostavljene. Kljub temu mu je med 12.²⁴⁵ in 14. majem uspelo z dvema lažje mehaniziranimi divizijama (v nadaljevanju: DLM²⁴⁶), tj. 2. in 3. motorizirano divizijo, v bližini vasi Hannut, natančneje dobrih 30 kilometrov vzhodno od »Gemblouxove odprtine,« odbiti dve tankovski diviziji²⁴⁷ Hoepnerja. Francozi so nameravali s tema dvema oklepnima divizijama upočasniti prodiranje Nemcev, hkrati pa omogočiti močnim francoskim silam (predvsem 1. armadi) dovolj časa, da se pripravijo na obrambo Gembloux. Slednje so želeli storiti že prej, a jim je belgijska nevtralnost vse do pričetka zahodne ofenzive strogo preprečevala vojaško prisotnost na belgijskih tleh. Kakorkoli, 8. nemška letalska divizija je morala zato z vsemi močmi in neprekinjenimi zračnimi napadi podpreti Hoepnerjev tankovski korpus. 14. maja je Blanchardova 1. armada zasedla svoje položaje, s čimer sta se lahko Prioux in njegova »konjenica« še isto popoldne umaknila v zaledje 1. armade.²⁴⁸

²⁴² General René Jacques Adolphe Prioux, poveljnik "konjenice" v Blanchardovi armadi, je 11. maja s svojimi enotami dosegel "odprtino pri Gemblouxu" in doživel šok! Spoznal je kako slabo so Belgijci utrdili svoje obrambne položaje vzdolž Dylove linije. Še isto popoldne je poslal nujno brzojavko generaloma Billotteju in Georgesu, v katerem ju je rotil, naj opustita načrt D in izbereta raje manj ambiciozen načrt Escaut. Zaradi dejstva, ker sta se francoska 7. armada in britanski ekspedicijski korpus pomikali že nekaj časa proti Belgiji, je doživel zavrnitev. Res pa je, da so prihod Blanchardove armade pospešili za 24 ur, tako da bi dosegla svoj položaj že do 14. maja. Jackson, *The Fall of France*, str. 38.

²⁴³ OKH je 13. maja izvedel, da se z linije Lille-Maubeuge in področja SV od Pariza proti Bruslju in Antwerpnu pomikajo množični vojaški transporti. To je bil dokaz, da sta se BEK in 1. francoska armada pod zaščito 7. armade (ta je po 10. maju delovala na SZ krilu zavezniškega obrambnega razporeda), namenili proti Belgiji. Nemcem ni bilo težko izračunati, da se bo njihovi armadni skupini B, ki je štela 21 divizij, po robu postavilo kar 40 do 45 divizij zaveznikov. A Nemci so na ta korak seveda računali. S svojim levim oz. SZ krilom so zavili v desno, kar je zadoščalo pogojem za začetek izvajanja zamaha s srpom. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 120.

²⁴⁴ Pontonski most pri Maastrichtu je 16. tankovskemu korpusu omogočil, da je pri Gemblouxu napadel nasprotnika v bok in pred Francozi dosegel linijo Dyle. Belgijski vojski, ki se je umikala iz Lièga, pa je presekala pot. Nemci so s tem napadom želeli predvsem prepričati nasprotnika, da se bo na tem območju izvedla glavnina njihove ofenzive. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 120.

²⁴⁵ Tega dne je že prišlo do prvih spopadov z izpostavljenimi deli francoskih oklepnih enot. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 120.

²⁴⁶ Division légère mécanique (DLM) je bil v letu 1940 del "konjenice." Gre za popolnoma oborožene in motorizirane enote.

²⁴⁷ 3. in 4. tankovsko divizijo. Jackson, *The Fall of France*, str. 258.

²⁴⁸ Jackson, *The Fall of France*, str. 37-38; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 120; Overy, *Tretji rajh*, str. 218; Karl-Heinz Frieser, *The Blitzkrieg Legend: The 1940 Campaign in the West*, (Annapolis, 2005), str. 245-246, (dalje: Frieser, *The Blitzkrieg Legend*, str. 245-246).

Slovenec, slovenski politični časnik, je istega dne v povezavi z naslovom »Na vsej zahodni fronti se razvija boj za življenje in smrt« izdelal tudi večdnevno poročilo o vojnem dogajanju na zahodni fronti. V podnaslovu je bilo med drugim tudi zapisano, da je bil nemški pritisk najhujši pri mestu Liege,²⁴⁹ in da so Nemci sprožili prvi ofenzivni sunek na Maginotovo linijo. V skladu s tem poglavjem je časnik poročal, da je bil močnejši udarec izveden iz sobote na nedeljo, tj. 12. maja. Po poročanju *Slovenca* naj bi nemški vojaki že v soboto prodrli do Maastrichta, kjer se jim je na enem mestu posrečilo prebiti do Albertovega kanala in ga prekoračiti. Nemška poveljstva so poročala tudi o tem, da so njihove enote zavzele »eno najvažnejših utrd v trdnjavskem sistemu pri Liegu. Nemško poveljstvo je izjavljalo, da je to trdnjavo nemška vojska zavzela s pomočjo nemških letal, ki so na to prvo utrdbo pri Liegu metala novo nemško orožje - letalske eksplozivne bombe ogromnih razmerij. Nemška letala uporabljajo odslej te bombe predvsem za razbijanje vsakovrstnih obmejnih utrdb«. ²⁵⁰ Časnik poglavje zaključi s povzetkom vojaškega poročila za 13. maj zjutraj. Zapisano je bilo, da ima glavno vlogo v nemški invaziji letalstvo, pri čemer je »nemško letalstvo v hudi ofenzivi, dočim opravlja zavezniško letalstvo uspešno obrambo. Po vesteh iz Londona bi naj bilo do sedaj sestreljenih 516 nemških letal, zavezniki pa so jih izgubili okoli 250. Nemške motorizirane kolone so v enem odseku onstran Albertovega kanala, ostali del srednje belgijske meje do Luksemburga pa drže belgijske čete, obenem pa so se tam razvrstile zavezniške motorizirane kolone«. ²⁵¹

Tako so bili pripravljene terenski pogoji za prvo tankovsko bitko v zgodovini modernega vojskovanja (v prvi svetovni vojni so imeli tanke samo zavezniki oz. antantni tabor, ne pa tudi centralne sile). Na vrsti je bila bitka pri vasici Hannut v osrednji Belgiji, kjer so se Francozi presenetljivo silovito upirali. Bitka pri omenjeni vasici, ki se nahaja dobrih 60 km stran od Bruslja, je trajala med 12. in 14. majem 1940. Glavni namen Nemcev je bil, da bi nase vezali najmočnejše elemente 1. francoske armade, jih obkolili in nato uničili. S tem bi omogočili armadni skupini A bistveno enostavnejše delo pri preboju fronte skozi Ardene in nato preko Meuse čez Sedan. General Prioux se je v tej bitki še enkrat več izkazal za izvrstnega poveljnika, ki je uspešno izpolnil svojo nalogo. Francoski tanki vrste Somua so opravili svoje delo korektno, saj so se uspeli zoperstaviti vsem nemškim oklepnim silam razen tistim, ki so

²⁴⁹ Po vojnih poročilih Nemčije z dne 14. maja je Vermaht že dan prej zavzel Liege in trdnjavo, ki se nahaja 15 km od nemške meje in 450 km od francoske meje. "Nemška vojna poročila: V Belgiji na reki Meuse," *Slovenec*, 15. maj 1940, 109a, str. 1; "Nemška poročila: Mnenje berlinskih uradnih krogov," *Slovenec*, 15. maj 1940, 109a, str. 2.

²⁵⁰ "Na vsej zahodni fronti se razvija boj za življenje in smrt," *Slovenec*, 14. maj 1940, št. 108a, str. 1.

²⁵¹ "Na vsej zahodni fronti se razvija boj za življenje in smrt," *Slovenec*, 14. maj 1940, št. 108a, str. 1.

posedovale najmočnejše topove. Po navedbah Jacksona naj bi Francozi izgubili 105 tankov, Nemci pa kar 165. Razlika je bila samo v tem, da so uspeli nemški vojaki kakih 100 izmed omenjenih 165 tankov popraviti, saj so za razliko od Francozov po dveh dneh od pričetka ofenzive okupirali belgijsko ozemlje vse do vasi Hannut. Posledično so bili francoski oklepniki dokončno izgubljeni. Nemci kljub temu niso uspeli v popolni izločitvi 1. armade iz belgijskega frontnega sektorja, saj se je francoska vojska v seriji številnih taktičnih spopadov v bližnjih območjih Hannuta, v katerih je bila uspešnejša od Nemcev, v skladu s svojimi načrti uspešno pomaknila nazaj do Gemblouxa. Ne glede na to, kako močni so izgledali ti napadi nemške vojske na Nizozemskem in predvsem v Belgiji, je nekaj držalo kot pribito – to so bili zgolj zavajajoči²⁵² ofenzivni manevri.²⁵³

Dan po koncu tankovske bitke pri vasi Hannut se je Blanchardova armada soočila z vnovičnim nemškim napadom na črti Dyle. Linija je ponovno vzdržala. To je že bil nič kolikšni poskus poveljnika 6. armade, generala Reichenaua, da bi s svojo armado razbil zavezniške položaje na Dylovi liniji.²⁵⁴

V sklopu številnih Waltherjevih napadov pa se je dan prej (14. maja) pri Gemblouxu, ki se nahaja v neposrednem zaledju Dylove obrambne črte, odvil vnovičen poskus Nemcev, da bi v Belgiji na območju »vrzeli pri Gembloux« med krajema Namur in Wavre dokončno prebili severni del zahodne fronte. »Bitka za Gembloux« se je začela 14. maja in končala že naslednji dan. V skladu z zavezniškim prepričanjem, da se bo glavčina nemške ofenzive proti Franciji izvedla čez osrednjo Belgijo, so združeni zavezniki želeli preprečiti nadaljnje nemško prodiranje skozi Belgijo z organiziranjem dveh obrambnih pozicij pri kraju Hannut in Gembloux. Medtem ko je obramba pri Hannutu služila zgolj za upočasnitev nacističnih sil in s tem pridobivanju časa za pripravlanje ter organiziranje obrambe pri Gemblouxu, je področje slednjega predstavljalo najpomembnejši vezni člen v belgijski obrambni fronti – črti Dyle. Po umiku iz Hannuta je za Francoze to območje pomenilo tudi zadnjo veliko in organizirano obrambno pozicijo v Belgiji. V dvodnevni borbi so francoske sile večkrat uspešno porazile predhodne elemente 6. nemške armade, kateri zaradi svoje nepopolne moči ni uspelo prebiti obrambe 1. francoske armade. Kljub navideznim uspehom Francozov pri Gemblouxu pa je

²⁵² Nemški preboj pri Ardenih je bil načrtovan 15. maja, tj. pet dni po napadu na Beneluks. Časovni odlog je bil napravljen z namenom, da bi zaveznike prepričali, da se bo glavni sunek nemške invazije (tako kot v prvi svetovni vojni) izvedel čez Belgijo in naprej proti Franciji. Nacisti so storili ravno to, kar so morali – s tankovskima spopadoma pri Hannutu in Gemblouxu so nase vezali ravno dovolj zavezniških enot, da Francozi niso zmogli več pravočasno ukrepati in preprečiti usodni preboj ardenskega sektorja. *Battle of Hannut*, https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Hannut, 17. 8. 2015.

²⁵³ Jackson, *The Fall of France*, str. 38-39; Frieser, *The Blitzkrieg Legend*, str. 239-246.

²⁵⁴ Jackson, *The Fall of France*, str. 38-39.

predvsem negativni potek dogodkov na ostalih delih fronte (poleg povzročene škode, ki jo je utrpela 1. armada) vplival na to, da so se morale francoske čete iz Gembloux in Belgije umakniti²⁵⁵ ter prestaviti nazaj proti francoski meji, natančneje proti mestu Lille.²⁵⁶ Silovit odpor je Reichenau prisilil v odločitev, da prične z novimi napadi proti omenjeni črti šele po 17. maju, ko so prispele vse njegove sile.²⁵⁷

Iz poročil *Slovenca* na prelomu prve polovice maja je razvidno, da je bilo stanje za Nizozemsko že zelo kritično. Objavljena novica za 14. maj govori o napredovanju nemških armad, ki naj bi na podlagi italijanskih poročil šteje 90 pehotnih divizij – 2 milijona vojakov. Po pisanju *Slovenca* naj bi nemški armadni skupini ponekod prodirali celo hitreje kot leta 1914. Časnik razdeli ofenzivo nacistov na štiri glavne odseke, pri čemer je »druga nemška armada,« ki je prodrla čez Luksemburg in naprej čez Ardene do francoske meje ter reke Maas, napravila najgloblji prodor. *Slovenec* še poroča, da ji je v dveh dneh uspelo porušiti in prečkati belgijski obrambni sistem. Zelo zaskrbljujoče pa je časnik pisal v povezavi s »četrto nemško armado,« ki je na Nizozemskem napadala že drugo obrambno črto. Posledično se je oklenil prepričanja, da jo bo zelo težko rešiti iz tako kritičnega položaja.²⁵⁸ 15. maja je bilo v *Slovencu* pod rubriko »Zadnja poročila« objavljeno, da francoski vojaški strokovnjaki priznavajo, da je do 14. maja nemška vojska že zasedla Liege, Namur, Sedan in Dinant.²⁵⁹

15. maja zgodaj zjutraj je Paul Reynaud, takratni francoski ministrski predsednik, telefoniral Churchillu in mu z zvrhano mero pesimizma sporočil, da je Francija praktično že poražena. Reynaudovo sila neprimerno in neutemeljeno panično razmišljanje²⁶⁰ je bilo zanj povsem izven dostojnega političnega kodeksa vedenja. To pojasnjuje povsem preprosto dejstvo – v tem trenutku so bile še tri zavezniške armade precej nepoškodovane (britanska, sicer ena izmed njih, se je zaenkrat bojevala zelo malo), francoski oklepniki pa so pri Hannutu in Gemblouxu v

²⁵⁵ 1. armada, ki je bila pod poveljniškim vodstvom generala Georges-a Maurica Jeana Blancharda, je 16. maja 1940 prejela ukaz, naj se umakne nazaj na francosko-belgijsko mejo. Jackson, *The Fall of France*, str. 39.

²⁵⁶ Jeffery A. Gunsburg, *The Battle of Gembloux, 14-15 May 1940: The 'Blitzkrieg' Checked*, (London, 2000), str. 97, (dalje: Gunsburg, *The Battle of Gembloux*, str. 97).

²⁵⁷ Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 120.

²⁵⁸ "Velikanska bitka na 600 km dolgi zahodni fronti," *Slovenec*, 15. maj 1940, št. 109a, str. 1.

²⁵⁹ "Zadnja poročila," *Slovenec*, 15. maj 1940, št. 1091, str. 1.

²⁶⁰ Mosier, avtor dela *Cross of Iron: The Rise and Fall of the German War Machine*, meni, da je ravno Reynaudova panika občutno pripomogla k zmanjšanju "vojnega napora" združenih zaveznikov. Direktni učinek tega histeričnega klica je bil umik Britancev proti Dunkerquu (precej logično dejanje glede na vsebino telefonskega pogovora in Reynaudovih trditev, da je "vse izgubljeno"), saj bi bili britanski vojaki v primeru, da bi prišlo do kolapsa francoske fronte, odrezani od pristaniških baz ob francosko-britanskem kanalu. Te pa so v bistvu bile glavna osnova za britansko evakuacijo. Še celo več – umik Britancev (Belgijcem mimogrede sploh niso pojasnili, kaj točno počenjajo), je povzročil nevarno luknjo v obrambnem razporedu zavezniških sil, zaradi česar so lahko Nemci odrezali belgijsko vojsko od armad njenih zaveznic, kar se je na koncu rezultiralo v belgijski kapitulaciji. Avtor je prepričan, da je Paul Reynaud s tem telefonskim pogovorom in upoštevanjem situacije, kakršna je bila 15. maja 1940, pahnil svojo državo v katastrofalno vojaško pogubo in zagotovil Hitlerju, da se mu je njegovo tveganje nemudoma izplačalo. Mosier, *Cross of Iron*, str. 141.

Belgiji dosegli pomembni taktični zmagi, medtem ko so se njihove težke tankovske sile v nepredstavljenih mukah in naporih borile na »smrt ali življenje,« da bi ob Sedanu zaustavile nemške čete pri prečkanju reke Meuse. Vsekakor pa naštetu, vsaj zaenkrat, še ni bil dovolj zadosten razlog, ki bi lahko kakorkoli upravičeval nervozen telefonski pogovor francoskega premiera z njegovim britanskim zaveznikom. Francozi so se namreč borili močno in trdno ter predvsem v Belgiji taktično učinkovito, njihovi vojaški poveljniki²⁶¹ pa so še naprej ostajali samozavestni. V tem obdobju ni niti Hitler verjel, da je na pragu velike zmage.²⁶²

Medtem ko so se Francozi, Britanci, Belgijci in Nizozemci na vse pretege trudili, da bi zaustavili prodiranje nemške skupine armad B, pri čemer so trošili svoje najmočnejše in najkvalitetnejše divizije, so se začeli ključni trenutki zahodne kampanje odvijati drugje. Nemška strategija je bila izvrstna. V severnem sektorju zahodne fronte so s svojimi armadami na zaveznike pritiskali ravno toliko, da so ti predvidevali, da je to glavna os nemškega prebijanja, pri tem pa popolnoma pozabili spremljati, kaj točno se dogaja nekoliko južneje. Nočna mora se bo za Francoze šele dodobra začela in kot bo razvidno tudi kasneje, so najhujše sanje vodilnih francoskih poveljnikov postale kruta resničnost. Napad Hitlerjevega vojaškega stroja na Nizozemsko in Belgijo je bila le domiselna zvijača. Čas za izvedbo Mansteinove strategije je šele prihajal.²⁶³

²⁶¹ Še posebej tisti, ki so se še vedno spominjali avgusta 1914, ko so premagane francoske armade bežale iz vseh predelov države proti Parizu. Mosier, *Cross of Iron*, str. 141.

²⁶² Prav tam, str. 140-141.

²⁶³ Overy, *Tretji rajh*, str. 218; Jackson, *The Fall of France*, str. 39.

9 ARMADNA SKUPINA A ODLOČILNO PREBIJE ZAHODNO FRONTO

Vrhovno vojaško poveljstvo združenih zaveznikov je šele 15. maja uvidelo, da jim smrtna nevarnost grozi zahodno od fronte na reki Meuse. Mnenja zavezniških poveljnikov glede lokacije glavnega težišča nemške invazije so se postopoma pričela spreminjati, za kar so imeli zelo tehtne argumente.²⁶⁴

9.1 Skrivnostni preboj težkih oklepnikov v Ardenih: prečkanje reke Meuse

Glavnino tankovskega preboja pri Ardenih bi morala po posodobljenih načrtih 'Rumene' izvesti oklepna skupina Kleist,²⁶⁵ ki je bila pod poveljstvom generalpolkovnika Paula Ludwiga Ewalda von Kleista. V bojni sestav armadne skupine A je sodil še 15. armadni korpus Hermanna Hotha, ki je bil sestavljen iz dveh divizij, in sicer 5. ter bolj znane 7. divizije pod poveljniško komando Erwina Rommla. Hothova bojna sila se je nahajala nekoliko severneje od preostalih dveh armadnih korpusov, ki sta bila vključena v Kleistovo tankovsko formacijo. Naloga 15. armadnega korpusa je bila, da napade čez zgornji predel Ardenov proti mestu Dinant, ki ga je prav tako branila francoska 9. armada. Prvotno je bilo temu korpusu načrtano, da glavnemu ofenzivnemu sunku zgolj pokrije in zavaruje severne bočne položaje, vendar se je na koncu - v glavnem zaradi izjemno uspešnih akcij Rommllove 7. divizije - izkazalo, da je imel Hothov korpus v ofenzivi proti Zahodu mnogo pomembnejšo vlogo kot pa je bilo sprva načrtovano.²⁶⁶ Tankovske divizije armadne skupine A so brez težav prodrle skozi gosto porasle in prepredene gozdove ardenske regije, saj so jo varovale zgolj lažje belgijske sile, ki so kot edine branile zaveznikom docela nepomembne ardenske dostope v Francijo. V samo dveh dneh²⁶⁷ so nekatere enote Rundstedtove armadne skupine dosegle vzhodno obrežje reke Meuse in se začele pripravljati na njeno prečkanje. Prihajali so odločilni trenutki zahodne kampanje. Zaveznikom se 12. maja še vedno ni niti najmanj sanjalo, kaj počnejo tanki nacistov vzhodno od njihovih zakoličenih položajev. Preboj Kleistove oklepne grupe čez Ardene je bil neverjetni logistični

²⁶⁴ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 120.

²⁶⁵ Kleistova tankovska skupina je spadala neposredno pod vrhovno komando armadne skupine A, ki ji je tedaj poveljeval Kleistu nadrejeni Gerd von Rundstedt. Skupina armad A je posedovala tankovsko bojno skupino v moči 7 divizij, ki so bile organizirane v tri armadne korpuse. V njenem zaledju je na pomoč pri preboju čakalo še 5 motoriziranih pehotnih divizij in glavnina pehote. Kleistovo bojno armadno grupo je sestavljalo 5 tankovskih divizij, ki so bile razdeljene v dva tankovska korpusa: 19. korpus pod poveljstvom Heinza Guderiana (sestavljene iz treh divizij, tj. 1., 2. in 10.) ter 41. korpus generala Reinhardta, ki sta ga tvorili dve diviziji (6. pod poveljstvom generala Kempfa in 8. pod generalom Kuntzenom). Oklepniki Heinza Guderiana, ki je bil, kar se tiče vojaške hierarhije podrejen generalu Kleistu, so bili namenjeni proti Sedanu (branila ga je 2. francoska armada). Reinhardtovi tanki pa so bili usmerjeni proti mestu Monthermé, ki ga je branila 9. armada. Messenger, *The Second World War in the West*, str. 58; Jackson, *The Fall of France*, str. 39, 258.

²⁶⁶ Jackson, *The Fall of France*, str. 39, 258.

²⁶⁷ Prve nemške enote so dosegle reko Meuso 12. maja ob 14. uri popoldan. Jackson, *The Fall of France*, str. 39.

dosežek. Njegove sile so bile namreč ogromne. Govora je o 134.000 vojakih in 1.600 mehaniziranih vozil (od tega je bilo 1.222 tankov). Če ob vsem tem upoštevamo še skrajno zapleten in vijugast sistem poti ter cest in težaven teren, lahko ugotovimo, da je v bistvu šlo za nepredstavljivo logistično operacijo.²⁶⁸ Jackson piše, da je bil doslej to v zgodovini »največji prometni zastoj v Evropi.«²⁶⁹ Prihajalo je namreč tudi do 80 kilometrov dolgih zastojev.²⁷⁰ Eden izmed generalov Vermahta je gromozansko gmoto nemških tankov opisal z naslednjim stavkom: »Če bi vse naše tanke, ki so bili namenjeni proti francoski meji postavili v eno linijo na eno samcato cesto, bi se zadnji del te linije raztezal do takratnega Königsberga v Vzhodni Prusiji (današnji Kaliningrad), medtem ko bi bil sprednji del pri majhni francoski vasi Treves.«²⁷¹

Že 10. in 11. maja so se predhodni elementi Guderianovih sil spopadli z Huntzigerjevimi enotami 2. armade, katerih del je bil poslan v obrambo Ardenov, vendar so se morali po kaotični borbi obakrat pomakniti nazaj. Čeprav od Nemcev niso pričakovali, da bodo po njih udarili s tako orjaško silo, se kljub temu še vedno niso zavedali dejstva, da so se zoperstavili enotam, ki so bile namenjene izvedbi glavnih ofenzivnih sunkov v zahodni nemški kampanji. Višje na severu sta diviziji 9. armade, ki je bila pod poveljstvom Andréa Georges Corapa, prečkali Meuso in napredovali še nekoliko dlje, a ju je nato Corap 12. maja, še preden bi se lahko spopadli z Nemci, poslal nazaj na začetne položaje. To je bila zelo dobra priložnost, ki je ponujala možnost upočasnitve napredovanja Rommllove tankovske divizije, a je žal na škodo zaveznikov ostala neizkoriščena. André je svojo odločitev delno zagovarjal z argumentom, da je umik Huntzigerjevih enot nevarno izpostavil njegov desni bok. Gromozanska napaka zaveznikov je bila tudi ta, da je njihovo vrhovno poveljstvo (napačno) predvidevalo, da se bodo Nemci pri Meusi za nekaj časa zaustavili in posledično ne bodo takoj poskušali prečkati reke.²⁷²

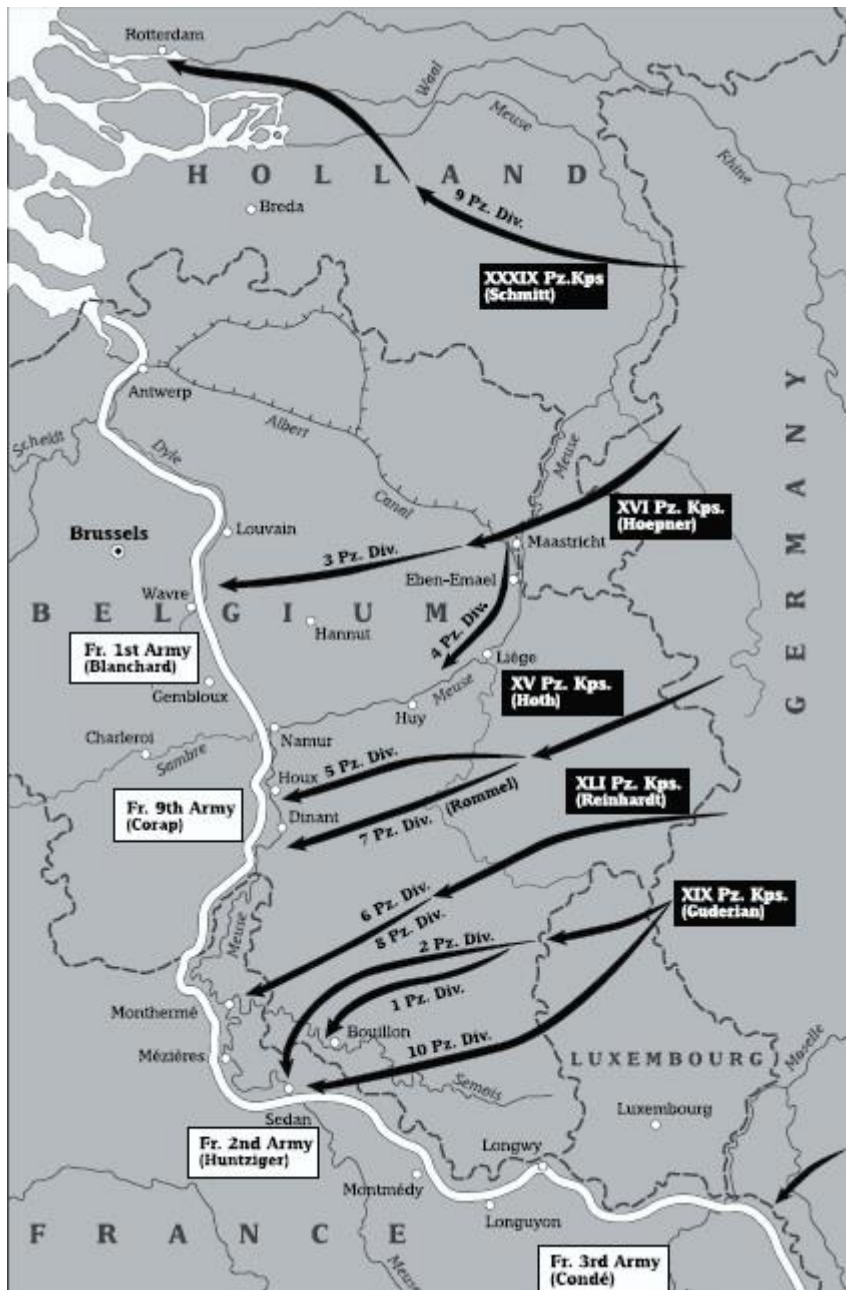
²⁶⁸ Jackson, *The Fall of France*, str. 39.

²⁶⁹ Prav tam. Povzeto po: May, *Strange Victory*, str. 419.

²⁷⁰ Overy, *Tretji rajh*, str. 218.

²⁷¹ Jackson, *The Fall of France*, str. 40.

²⁷² Prav tam, str. 39-40.



Zemljevid 3: Silovito napredovanje nemških enot vzdolž zahodne fronte.²⁷³

²⁷³ Jackson, *The Fall of France*, str. 41.

9.1.1 Zavezniške vojaške sile niso izkoristile svojih priložnosti

Če bi se francosko vrhovno poveljstvo zavedalo, kaj natanko počenjajo Nemci v Ardenih, bi jih lahko z zavezniškimi bombniki zaustavili že v gozdnatem terenu ardenske pokrajine. Nemški oklepniki bi bili v tem primeru zelo lahke tarče. Tako pa je bila večina bombnikov odposlana v severno Belgijo, da bi nudila podporo Blanchardovi 1. armadi, medtem ko se je predstavljala v Belgijo. Francozi so tako napravljali napake za napakami. Njihove letalske izvidniške enote so že 11. maja nad Ardeni opazile velike premike močnih motoriziranih in oklepnih sil, spregledale pa niso niti tega, da so imeli Nemci s seboj ogromno opreme za vzpostavljanje mostišč. Posledično je general Georges že 12. maja popoldan ukazal, naj zamenjajo prioriteto v podpori zračnega bombardiranja s 1. armade, ki se je že nahajala v Belgiji in jo namenijo 2. armadi. General Billotte je Georgesov ukaz nemudoma zavrnil in ukazal, da mora dobiti prva francoska armada dve tretjini zračne podpore, druga armada pa zgolj tretjino. Huntziger, ravnodušen kot vedno, ni zahteval nikakršne dodatne bombniške podpore za svoj sektor fronte. 11. in 12. maja se je Georges odločil, da premakne 6 divizij iz francoskih strateških rezerv in jih nameni dodatni podpori 2. armade. Žal k temu ukazu ni pripisal nikakršne nujnosti, zato je bilo enotam zaukazano, da se premaknejo, ko bo na zalogi dovolj transportnih sredstev – skratka med 11. in 13. majem. Za nevarnost, ki je prihajala iz Ardenov se seveda ni pričakovalo, da bo potrebno ukrepati tako hitro. Glede na smer, kamor so bile poslane te rezervne divizije, je prav tako razvidno, da je vrhovno vojaško poveljstvo Francije predvidevalo, da je glavni namen kateregakoli preboja Nemcev skozi Ardene zavoj v smeri urinega kazalca proti jugovzhodu in napad izza hrbta na francoske utrdbene čete na Maginotovi liniji. Dejansko pa so Nemci po preboju Ardenov in prečkanju Meuse prodirali v smeri proti zahodu in severozahodu, torej ravno nasprotno od francoskih pričakovanj. General Georges je bil edini akter znotraj generalštaba francoske vojske, ki je nekako nakazal, da bi morda bilo potrebno razmišljati tudi o možni grožnji iz Ardenov. Toda tako on kot tudi Gamelin sta ostajala bolj osredotočena na severno Belgijo. Eden izmed Gamelinovih pomočnikov je 12. maja dejansko izrazil veliko mero skrbi, da bodo Francozi zašli naravnost v past, kajti Nemci so komajda kaj bombardirali premikajoče kolone oklepnikov in ostalih sil, ki so bile poslane v Belgijo. Kot se je izkazalo kasneje je imel še kako prav, toda takrat so bile njegove domneve ovržene po zelo hitrem postopku.²⁷⁴ Celo 13. maja, ko je bila Meusa prečkana že na treh lokacijah, je bilo v zaključku poročila z Gamelinovega poveljniškega sedeža zapisano sledeče: *»Še vedno ni popolnoma mogoče določiti območje, na katerem bo naš sovražnik izvedel*

²⁷⁴ Jackson, *The Fall of France*, str. 40-42.

glavnino svoje ofenzive.«²⁷⁵ Še istega dne ob 21.25 zvečer je Gamelin sprejel telefonski klic od Georgesca, ki mu je povedal, da je »prišlo pri Sedanu do resnega položaja«.²⁷⁶

9.2 Usodni 13. maj 1940: nered, zmeda in velika panika

Gerdu von Rundstedtu je kljub izjemno zahtevnemu terenu uspelo, da je spravil 12. maja na vzhodni breg Meuse »najelitnejšo smetano nemške vojske,« s čimer je Richard James Overy v svojem delu prispodobno označil sedem elitnih nemških tankovskih divizij. Toda Nemci niso čakali, kakor so Francozi pričakovali, da bodo.²⁷⁷

Do glavne točke prečkanja reke Meuse je prišlo pri francoskem mestu Sedan, kar se je na koncu rezultiralo v »drugi bitki za Sedan« – v bistvu za Francijo že prelomnem spopadu, ki je trajal med 12. in 15. majem 1940. Že leta 1870 se je na tej lokaciji odvila odmevna zmaga Nemčije nad Francozi. Takrat se ni Nemcem najbrž niti sanjalo, da bodo 70 let kasneje na istem kraju presekali francoske obrambne linije, v polnem zamahu prečkali reko Meuse in s svojimi oklepnicami dosegli Rokavski preliv ter tako odsekali severno zavezniško bojišče od južnega. Leta 1940, ko se je druga svetovna vojna že pošteno razplamtela, je bil Sedan, ki leži v neposredni bližini belgijske meje, majhno mesto s približno 12.000 prebivalci. V glavnem se je nahajal na ardenski strani Meuse. Francozi so se zanj že vnaprej (pred samim napadom) odločili, da ga bodo zapustili in v primeru napada uničili pomembnejša mestna mostišča. Njihove sile pa bi branile drugo stran reke, saj bi lahko le tako popolnoma izkoristili naravne ovire, ki jih ponuja reka in visok teren na zahodni strani rečnega obrežja. Prednost tega je bila tudi ta, da so imeli branilci z bližnje vzpetine La Marfée izjemno dober pogled na desni breg reke, kjer so se nahajali nemški vojaki. Ker je imel Huntziger Sedan za potencialno najmanj ranljivo območje v njegovi obrambni liniji, je na levi bok svoje armade – ki je zaobjemal tudi 17 km dolg sektor pri Sedanu – postavil manj kvalitetne rezerviste²⁷⁸ »serije B iz 55DI«.²⁷⁹

V noči med 12. in 13. majem so se francoske topniške baterije, ki so se nahajale na drugi strani Meuse, z vso silo učinkovito znesle nad nemškimi položaji severno od reke, kjer so bili nacisti zaradi rednega dotoka svojih čet, orožja in ostalega materiala dokaj lahke tarče. 13. maja ob 7.00 zjutraj so Nemci svojemu nasprotniku dokazali, kako močna in učinkovita je kombinirana

²⁷⁵ Jackson, *The Fall of France*, str. 42. Povzeto po: Doughty, *Breaking Point*, str. 100.

²⁷⁶ Jackson, *The Fall of France*, str. 42.

²⁷⁷ Overy, *Tretji rajh*, str. 218.

²⁷⁸ Ti so imeli številne pomanjkljivosti kot denimo: vojaki so bili slabše usposobljeni, za povrh vsega pa jim je še močno primanjkovalo protiletalskega orožja. V vsem območju so imeli samo eno protiletalsko topniško baterijo. Ko so se na to področje vsula Luftwaffina letala so se morali številni vojaki iz omenjene bojne grupe z letali spopasti tako, da so nanje pričeli streljati kar s svojimi mitraljezi in navadnimi puškami. Jackson, *The Fall of France*, str. 44.

²⁷⁹ Prav tam, str. 42-44.

uporaba njihovih letalskih ter kopenskih sil. Kleistova bojna skupina je imela na razpolago več kot 1.000 letal – večino izmed teh ravno v neposredni bližini Sedana. Vrhovno vojaško poveljstvo Francije je bilo šokirano nad dejstvom, da so Nemci proti njim na tako majhnem frontnem sektorju uporabili tako ogromno koncentracijo zračne moči. To je bil doslej eden izmed najsilovitejših in najtežjih zračnih napadov v vsej vojaški zgodovini. V naslednjih osmih urah so nemške štuke²⁸⁰ v ponavljajočih valovih neutrudno udarjale po zmedenih Francozih.²⁸¹ Letala tipa Ju-87 so se ob napadu²⁸² 13. maja izkazala za zelo učinkovito zračno orožje. Imela pa so tudi svojo posebnost, po kateri so bila še posebej prepoznavna. Ko so začela s svojim jurišnim strmoglavljenjem so pri tem vklopila »zastraševalne sirene,« ki so oddajale strašansko tuleč in skrajno neprijeten zvok, s čimer so Nemci ob napadu svojih štuk zastraševali in posledično demoralizirali svoje sovražnike. Slednje so izkusili tudi francoski vojaki.²⁸³

Nemški poskusi prečkanja Meuse so se pričeli še istega dne, nekje okoli 15. ure²⁸⁴ popoldan. General Guderian je za svoj trizobi napad pri Sedanu nameraval uporabiti tri divizije.²⁸⁵ Do

²⁸⁰ Gre za Luftwaffino letalo tipa Junkers s številčno oznako 87. Junkers-87 (okrajšava: Ju-87) je bil eden izmed najučinkovitejših, za sovražnika najsmrtonosnejših, najštevilčneje izdelanih in najnatančnejših ter najbolj praktičnih nemških letal v obdobju pred in med drugo svetovno vojno. Uradni naziv letala je bil »**Sturzkampfflugzeug**« (Stuka), kar v prevodu pomeni strmoglavci bombnik oz. jurišnik. Podatki o količinski proizvodnji teh strmoglavcev se nekoliko razlikujejo. Uradni zapisi in ostali dokumenti podjetja Junkers kažejo, da so priskrbeli nacistični Nemčiji kar 5.126 Ju-87, nekatere domneve ostalih avtorjev pa se približujejo celo številu 6.500 primerov vseh tipov Ju-87, ki naj bi bili izdelani med letom 1936 in avgustom 1944. Manfred Griehl, *Junkers Ju 87 Stuka*, (London/Stuttgart, 2001), str. 129-130, (dalje: Griehl, *Junker Ju 87*, str. 129-130); *Junkers 87*, https://en.wikipedia.org/wiki/Junkers_Ju_87, 16. 8. 2015.

²⁸¹ Jackson, *The Fall of France*, str. 44.

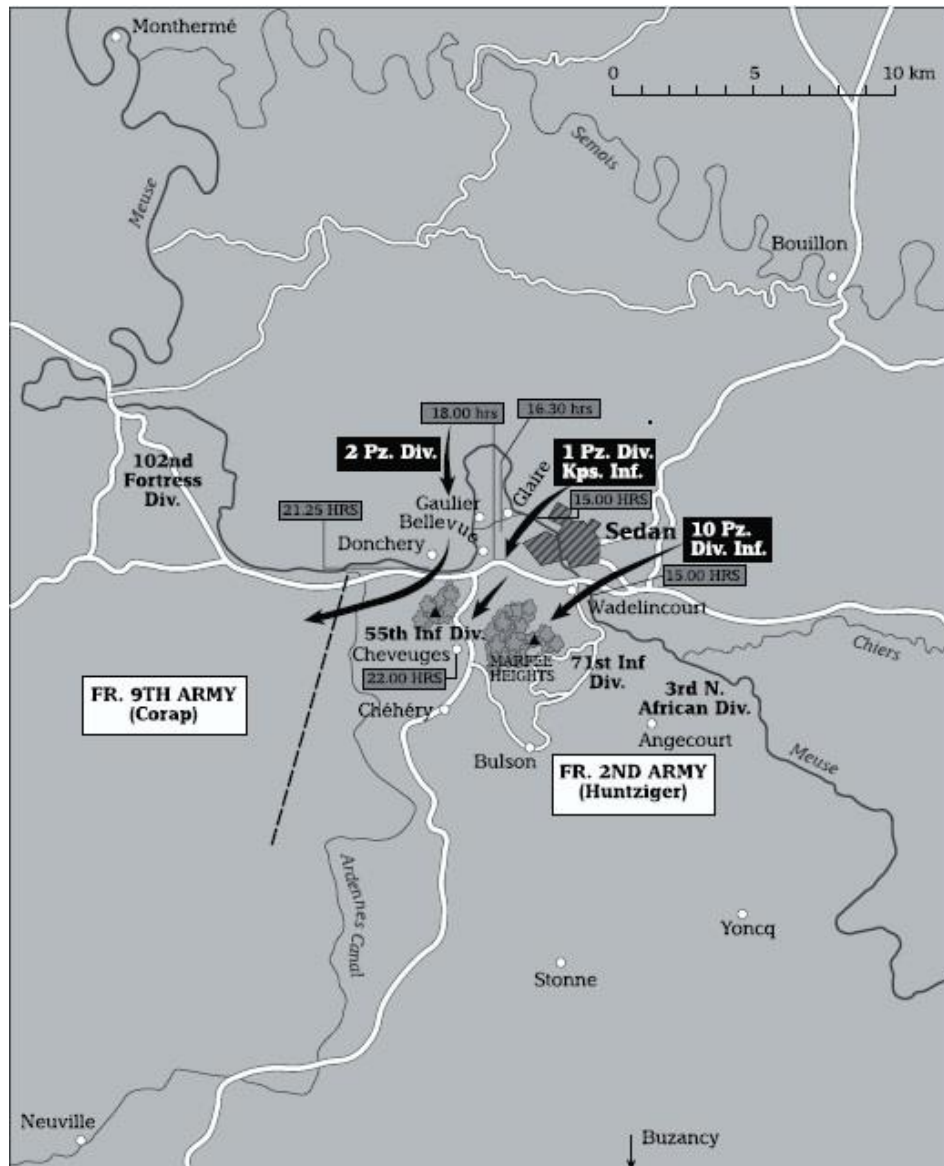
²⁸² Četudi so ti napadi napravili le malo škode na bunkerjih in artilerijskih namestitvah, so imeli poguben učinek na francosko moralo. Jackson, *The Fall of France*, str. 44.

²⁸³ Messenger, *The Second World War in the West*, str. 58.

²⁸⁴ Ob tej uri so bile na francoske obrambne položaje odvržene zadnje bombe nemških strmoglavcev. Napad kopenskih sil se je lahko sedaj začel. Jackson, *The Fall of France*, str. 44. Povzeto po: *The Breaking Point: Sedan and the Fall of France, 1940*, str. 101.

²⁸⁵ 10. tankovska divizija bi morala prečkati reko na levi strani in nato zavarovati bližnjo vzpetino La Marfée, ki se je nahajala nad vasjo Wadelincourt. Naloga Guderianove 10. divizije je bila izredno težka. Odgovornost za prečkanje najpomembnejšega dela sektorja pri Sedanu je nosila 1. tankovska divizija. Ta je prejela ukaz, da izvede prečkanje pri vasici Glaire, zahodno od Sedana, ob rečnem vznožju majhnega polotoka. Nemške žrtve so bile precejšnje. Najspektakularnejše dosežke so dosegle čete 1. pehotnega regimenta, ki mu je poveljeval izjemno talentiran in sposoben podpolkovnik Hermann Balck. Do 19. ure istega dne so Balckovi možje osvojili 2,5 km ozemlja zahodno od reke Meuse do gradu Bellevue, tri ure kasneje pa so bili že pri vasici Cheveuges, še nadaljnje tri kilometre južneje. Izmed treh divizij, ki jih je imel Guderian na razpolago za preboj pri Sedanu, je bila 2. tankovska divizija tista, ki je imela resnično najtežjo nalogo. Tej je bilo naročeno, da izvede napad z desne smeri pri vasi Donchery. Ko so ti možje začeli prečkati reko so naleteli na valove uničujočih strelov francoske artilerije, postavljene na nasprotni strani reke. Žrtve so bile tako velike, da je uspelo priti na drugo stran reke samo enemu izmed oficirjev in navadnemu vojaku, a sta kmalu priplavala nazaj na nemško stran rečne brežine. Tudi materialna škoda je bila velika, saj je bila večina čolnov in splavov uničenih. 2. divizija je uspešno prečkala reko šele tedaj, ko si je 1. divizija zagotovila dovolj trdnega ozemlja na francoskem bregu reke Meuse. To se je zgodilo nekje okoli 22. ure zvečer. Most se je lahko začel graditi šele naslednje jutro, 14. maja ob 9.00. Zaradi intenzivnega francoskega artilerijskega ognja je trajalo kar 20 ur, da so Nemci dokončali izgradnjo mostu. 2. tankovska divizija je bila za Vermaht strateško izjemno pomembna, saj je, ko so bili vsi njeni možje in oprema ter material na sovražnikovi strani rečne brežine, prešla v direktni napad, pri čemer je razklala francosko 2. in 9. armado. Jackson, *The Fall of France*, str. 44-46.

17.30 si je Vermaht na levi brežini Meuse zagotovil že toliko ozemlja, da so lahko vojaški inženirji pričeli z gradnjo zasilnega mostišča. Medtem ko je bil v gradnji prvi most preko Meuse, so Nemci s pomočjo splavov in čolnov na sovražnikov breg reke neutrudno dovažali ogromne količine vojaškega materiala. Do 23. ure pozno zvečer je bil pripravljen prvi most z maksimalno obremenitvijo šestnajstih ton, čemur je nemudoma sledilo prestavljanje prvih tankov čez mostišče.²⁸⁶



Zemljevid 4: Podrobnejši pregled nemških operacij znotraj sektorja pri Sedan: 13. maj 1940.²⁸⁷

²⁸⁶ Jackson, *The Fall of France*, str. 44-46.

²⁸⁷ Prav tam, str. 43.

Tankovske divizije 4. armade in oklepne sile Kleistove bojne grupe so si že 13. maja zagotovile mostišča na zahodnem bregu Meuse tako pri Sedanu²⁸⁸ kot tudi pri Houxu.²⁸⁹ Prvo prečkanje reke pri Houxu, ki je obenem pomenil nasploh prvi prehod čez omenjeno reko v zahodni kampanji, je izvedla Rommlova 7. tankovska divizija, katere močje so bili na drugem bregu Meuse že v zgodnjih urah 13. maja.²⁹⁰ Francoske sile, ki so branile rečne dostope pri Houxu, so se izkazale za izjemno trdožive in pogumne obrambne enote. Zelo hitro bi se lahko namreč zgodilo, da Nemcem v prečkanju ne bi uspelo, če ne bi imeli na svoji strani divizijskega poveljnika s tako oblikovanim čutom za vodenje in operativno iznajdljivostjo kot ga je imel Erwin Rommel. Do zore 14. maja so Rommlovi močje pri Bouvignesu (severno od Dinanta) uspeli dokončati gradnjo 18-tonskega mostu.²⁹¹



Zemljevid 5: Uspešna vzpostavitev 18-tonskega mostišča na reki Meuse.²⁹²

²⁸⁸ Pri Sedanu so Nemci do konca 13. maja uspeli v prečkanju reke na treh lokacijah. Popoldan 13. maja so nekateri Francozi celo dezertirali in ob tem zapuščali svoje obrambne položaje. Že do večera istega dne je med francoskimi vojaki zavlada velika panika. Jackson, *The Fall of France*, str. 46.

²⁸⁹ Pravzaprav so prve nemške čete 13. maja prvič prečkale reko pri majhni vasi Houx (in ne pri Sedanu), ki se nahaja 4 km severno od Dinanta. Jackson, *The Fall of France*, str. 46.

²⁹⁰ Enote Rommlove 7. divizije so prečkale reko preko starega oz. zapuščenega jezua, ki je povezoval oba rečna bregova. Francozi ga namreč niso želeli uničiti, saj so se bali, da bi njegovo podrtje preveč znižalo raven rečne vode. Jackson, *The Fall of France*, str. 46.

²⁹¹ Prav tam, str. 46-49.

²⁹² Prav tam, str. 49.

Izmed vseh treh prečkanj reke 13. maja je imel najtežje delo Reinhardtov 41. tankovski korpus pri kraju Monthermé, ki je oddaljen 32 km severno od Sedana. Ob koncu tega dne so njegove čete sicer uspele v prečkanju, a so pri tem vzpostavile zgolj ozek mostiček. Nemcem posledično zaradi žilavega odpora branilcev na tem območju ni uspelo spraviti tankov čez reko.²⁹³ Po prebitju obrambnega sektorja na reki Meuse se je izkazalo, da je 15. maja najdaljši prodor napravil ravno Reinhardt in ne Guderian ali Rommel.²⁹⁴ Ob teh uspehih generalpolkovnik Fedor von Bock, Hitlerjev poznejši generalfeldmaršal, dejal: *»Francozom se je popolnoma zmešalo, saj bi to mogli in morali prepričati!«*²⁹⁵ Von Bock in drugi nemški generali preprosto niso mogli dojeti dejstva, zakaj zavezniki območja med Namurom in Sedanom niso zavarovali hitreje in z močnejšimi silami.²⁹⁶

Genialni ideji Ericha von Mansteina je kazalo zelo dobro. S tem, ko so si nacisti že do konca 13. maja priborili oz. vzpostavili tri mostišča (pri Sedanu, Houxu in Montherméju), so bili zagotovljeni ključni začetni pogoji za uspešno nadaljevanje izvajanja Mansteinovega vojaškega načrta. 'Zamah s srpom' je bil v nekaj več kot tednu dni zatem, ko so težki oklepniki in ostala mehanizirana vozila prirohnela čez reko Meuse, docela aktiviran. Prve oblikovne poteze *»Mansteinovega srpa«* pa so se na Vermahtovih zemljevidih pričele nakazovati v vse jasnejši podobi. Francozom je bilo sedaj že popolnoma jasno s kakšnimi silami in močjo so jim nacisti zahodno od Ardenov dobesedno preklali njihove obrambne sektorje. Sledeča francoska reakcija znotraj njihovega vrhovnega poveljniškega štaba z dne 14. maja ob treh ponoči je podala nazorno podobo zgroženosti, demoraliziranosti, obupa in neuspeha domnevno najmočnejše francoske armade:²⁹⁷

»Soba je bila komajda kaj osvetljena. Major Navereau je z nizkim glasom ponavljal informacije, ki so kar curljale na sedež vrhovnega vojaškega poveljstva francoske vojske. Vsi ostali, ki so bili v sobi prisotni, so bili tiho. General Roton, šef oz. načelnik kopenskega generalštaba francoske vojske, je bil s svojim telesom raztegnjen v svojem naslonjaču. Atmosfera v sobi je bila podobna tisti, ki se pojavi v družini, v kateri se je pred kratkim zgodila tragična smrt. General Georges je prispel kmalu zatem in takoj pristopil do Doumenca.

²⁹³ Jackson, *The Fall of France*, str. 46-49; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 120.

²⁹⁴ Jackson, *The Fall of France*, str. 52.

²⁹⁵ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 120.

²⁹⁶ Prav tam.

²⁹⁷ Jackson, *The Fall of France*, str. 47.

Bil je grozno bled. »Naša fronta je prebita pri Sedan! Na fronti se je zgodil kolaps ...« Vrgel se je na stol in na ves glas strašansko zajokal».²⁹⁸

General Beaufre, ki je 14. maja ob 3.00 skupaj z Doumencom prispel na sedež Georgesovega poveljstva, je bil priča zgoraj opisanemu obupu vrhovnega poveljstva Francije. Prizor je opisal z naslednjimi besedami:²⁹⁹

»General Georges je bil prva oseba, ki sem ga v času trajanja zahodne kampanje videl jokati. Njemu so seveda kmalu sledili tudi drugi. Ti dogodki so name napravili grozen in nepozaben vtis».³⁰⁰

9.3 Prepočasni in slabo vodeni zavezniški protiukrepi

Po tem, ko si je Vermaht dovolj utrdil in zaščitil ozemlje na zahodnem bregu Meuse, so se zavezniki pričeli zavedati v kakšni nevarnosti so, saj so se njihove enote znašle v mogočem oklepem primežu.³⁰¹ Tista resnično prava napaka na francoski strani pa je bila ta, da niso bili zmožni sprožiti močne in učinkovite protiofenzive na prodirajoče Nemce. Protinapad pri Sedan bi se moral izvesti že 13. maja zvečer, ko je bilo nemško mostišče še vedno zelo ranljivo. Francozi pa so napad usodno preložili na naslednje jutro. Časovni odlog je dal Nemcem potrebni čas, da so do tedaj, ko so Francozi sprožili svoj protinapad, pripeljali preko reke zadovoljivo količino tankovskih sil, ki so jih takoj zatem odposlali na nadaljnje položaje. Jasno je bilo, da Francozom s protinapadom, ki se je začel 14. maja ob jutranji zori ni moglo uspeli. Večina njihovih lahkih tankov je bila tako uničenih. Francoska »55DI« je kot bojna sila praktično prenehala obstajati, kar je imelo velik negativen učinek na moralo njene sosednje divizije, tj. »71DI.« Divizijski komandant slednje je bil general Joseph Baudet, ki je svoj poveljniški štab premaknil nazaj v zaledje fronte in pri tem izgubil komunikacijske stike s svojimi četami. Zaradi posledičnega pomanjkanja razumnih ukazov in dodatne demoraliziranosti, do katere je prišlo zaradi govoric o kolapsu 55DI, je mnogo Baudetovih čet dezertiralo. Do konca 14. maja je tudi 71DI doživela sesutje.³⁰²

²⁹⁸ Jackson, *The Fall of France*, str. 47. Povzeto po: A. Beaufre, *The Fall of France* (1967), str. 189.

²⁹⁹ Prav tam.

³⁰⁰ Prav tam.

³⁰¹ Overy, *Tretji rajh*, str. 218.

³⁰² Jackson, *The Fall of France*, str. 47-48.

Situacija je bila že tako kaotična, da združene letalske sile zahodnih zaveznikov³⁰³ niso bile več sposobne zaustaviti nemškega prodiranja (podobno kot v Belgiji, čeprav še z večjimi izgubami, je tudi na tem območju letalski poskus spodletel). Popolnoma vse je bilo odvisno od francoskih oklepni rezerv. Novo možnost, da bi resno ogrozil nemške načrte je zapravil (četudi ne po svoji krivdi) francoski general Jean Flavigny, ki je poveljeval 21. korpusu. Flavigny je veljal, kar se tiče mehaniziranih operacij, za enega izmed najizkušenejših francoskih poveljnikov. Njegove enote so bile 13. maja zvečer odposlane na levi bok 2. armade, da bi pripravile silovit protinapad na Guderianove tankovske divizije. Zaradi počasnega »potovanja« ukazov, pomanjkanja komunikacijskih naprav, protitankovskega topništva in mobilnih tankerjev za gorivo³⁰⁴ je Flavigny napad odpovedal. Francozi so tako zapravili daleč najboljšo priložnost, da bi onemogočili napredovanje Guderianovih sil še preden bi se uspele »potisniti« z vzpostavljenega mostišča. Nekako se zdi, da je to začetno obdobje po vdoru Nemcev iz Ardenov čez Sedan zaznamovalo predvsem sledeče: previdnost in obotavljanje Flavignya in Georges Brocarda na eni strani ter hitrost in drznost Guderiana na drugi. Takšnih priložnosti, ki bi prodiranje Vermahta vsaj upočasnilo, če že ne popolnoma zaustavilo, so imeli Francozi seveda še precej, vendar niso nič izmed »podarjenega« uspešno izkoristili in tako obrnili situacijo vsaj delno sebi v prid.³⁰⁵

Corapova 9. armada je bila sedaj že v stanju popolnega razsula. Razlog za to je bil preprost: Rommel je grozeče pritiskal na njen severni bok in jo posledično pričel obkoljevati s severa,

³⁰³ Njihovi zračni napadi niso imeli odmevnejšega uspeha. Zavezniško letalstvo je namreč doživelo velike izgube, saj jim je primanjkovalo lovskih letal. Pravzaprav je bilo naravnost »fascinantno,« kako odsotno so v tem delu sektorja delovale zavezniške letalske sile. Če izvzamemo dva bombna napada v okolici kraja Houx je bila bojna aktivnost zavezniških zračnih sil na tem področju zelo majhna. Vzrok za to se je delno skrival v zračni podrejenosti in nemoči zaveznikov napram nacistični letalski sili, deloma pa tudi v tem, da so poslali svoje – že sicer tako ali tako omejene oz. razdrobljene zračne sile – v osrednjo in severno Belgijo, skratka na napačni del zahodne fronte. Ob zori 14. maja - takoj po tem, ko so spoznali to napako - so sicer nemudoma poslali skupne zavezniške zračne sile k Sedanu, kjer bi že morali prej napasti vzpostavljena mostišča Nemcev. Škoda (tako materialna kot tudi človeška) je bila velika. Zavezniki so tistega dne za potrebe bombardiranja sedanskih mostišč izmed okrog 152 bombnikov in 250 lovcev utrpeli 11 % izgube. Bombardiranje je bilo zaradi majhnosti tarč zelo težavna naloga, učinkovitost operacije pa je še dodatno zmanjšalo dejstvo, da so bila bombna letala razposlana v majhnih skupinah od 10 do 20 letal. Britanci so izmed svojih 71 bombnikov, ki so bili namenjeni zračnim operacijam okrog Sedana, izgubili kar 30. Po uradnih dokumentih britanskih kraljevih zračnih sil se ni RAF še nikoli poprej soočil s tako velikimi številkami v letalskih izgubah. Prav tako pa je visoke izgube doživelo tudi francosko letalstvo. Jackson, *The Fall of France*, str. 48; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 121.

³⁰⁴ To se je rezultiralo tudi v tem, da je vzelo Francozom ogromno časa, da so njihove tanke ponovno napolnili, zaradi česar so na dogovorjeno lokacijo prispeli prepozno. Prav tako se je nekajkrat zgodilo, da so bili ti tankerji postavljeni na konec oklepne kolone. Zaradi slednjega in kaosa na cestah, do katerega je prišlo zaradi bežečih prebežnikov, ki so se zaradi prodiranja Nemcev pomikali v notranjost države, je francoski vojaški stroj potreboval več ur, da je uspel napolniti svoje motorizirane enote. Messenger, *The Second World War in the West*, str. 58; Jackson, *The Fall of France*, str. 52.

³⁰⁵ Jackson, *The Fall of France*, str. 48-50; Messenger, *The Second World War in the West*, str. 59.

Guderian pa je medtem nevarno grozil južnemu boku 9. armade. V zgodnjih urah 15. maja³⁰⁶ mu je bila zatorej odobrena zahteva, v okviru katere je zapustil obrambno črto na reki Meuse in se pomaknil nazaj na linijo, ki poteka približno v smeri sever-jug med krajema Charleroi in Rethel. Kolaps Corapovih čet je postal s tem dejanjem neizbežen, saj je bil ta položaj brez katerihkoli pravih naravnih ovir ali čim podobnim. Globoke vrzeli s severa in juga, ki sta jih izvršila Rommel in Guderian s svojima tankovskima divizijama, so odločilno oslabile center francoske fronte.³⁰⁷ Alistair Horne je podal pravilen opis, ko je zapisal, »*da se bo na osrednjem območju med obema armada v Francijo vsula poplava nemških mehaniziranih kolon*«. ³⁰⁸

³⁰⁶ Istega dne je Georges odpustil Corapa in ga zamenjal z generalom Giraudom, ki pa je lahko prevzel poveljstvo nad 9. armado šele popoldan. Ko se je to vendarle zgodilo je bil položaj 9. armade že katastrofalen. Kljub temu pa se nikomur ni niti sanjalo, kako grozno je bilo pravzaprav stanje s komunikacijami. Jackson, *The Fall of France*, str. 56.

³⁰⁷ Prav tam, str. 52.

³⁰⁸ Prav tam. Povzeto po: A. Horne, *To Lose a Battle (1969)*, str. 301.

10 NEZAUSTAVLJIV PRODOR OKLEPNIKOV PROTI ROKAVSKEMU PRELIVU

Po preboju pri Sedanu so se pričele nemške oklepne kolone v nepretrganih valovih valiti proti morju čez francosko ozemlje. Von Rundstedt je venomer opominjal, da je poglobitnega pomena čim hitreje prodreti do Rokavskega preliva. Posledično so armadni generali znotraj skupine armad A 14. maja od Gerda von Rundstedta prejeli nove ukaze, in sicer, da morajo vse bojne sile kar najhitreje in čim učinkoviteje podpreti skupino armad A v njenem prebijanju proti Atlantiku. Tekma, kateri general bo v enem dnevu osvojil največ francoskega ozemlja oz. kdo bo – kot končni nemški cilj – najprej dosegel obale Rokavskega zaliva, se je začela. V ospredju sta bila zagotovo Erwin Rommel in Heinz Guderian, ki sta se v silni želji, da bi čim hitreje dosegla obale morja, požvižgala na neposredne in jasne ukaze svojih nadrejenih.³⁰⁹

General Reinhardt je do 16. ure 15. maja dosegel kraj Montcornet, pri čemer je doživel precej šibek odpor Francozov. Montcornet je bil od Sedana oddaljen že okoli 60 km. Touchonove sile, ki bi morale zapreti nevarno »Reinhardtovo vrzel,« so se morale umakniti proti jugu pod reko Aisne. S tem umikom ni Nemcem na poti do »angleško-francoskega preliva« ležalo popolnoma nič več. Naslednji na potezi je bil Rommel in njegova »divizija duhov.« 16. maja 1940 je namreč v eni izmed najbolj drznih prebojnih akcij³¹⁰ francosko-nemške kampanje prodril za približno 110 km proti zahodu. S svojimi četami se je ustavil šele 17. maja³¹¹ ob 6.00 zjutraj pri kraju Le Cateau. Rommlor neverjetni prodor je bil po drugi strani tipičen primer stresne situacije,³¹² zaradi katere je v vrhovnem poveljstvu³¹³ naraščala zaskrbljenost za južni bok skupine armad A, ki je postajal vse daljši in čedalje bolj ranljiv ter nevarno izpostavljen.³¹⁴

Še preden je Rommel uspel dokončati svoj bliskoviti prodor, se je 16. maja pričel postopek obkoljevanja francoske 1. armade, BEK in belgijske vojske. Položaj je bil iz ure v uro resnejši.

³⁰⁹ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 121; Overy, *Tretji rajh*, str. 218.

³¹⁰ Svojo 7. tankovsko divizijo je pognal proti zahodu s takšno silovitostjo, da ji med 16. in 17. majem ni dovolil nikakršnega počitka. Tako so se njegove enote brez oddiha prebijale proti zahodu ves dan in noč. Evans, Martin Marix, *The Fall of France: Act of Daring*, (Oxford, 2000), str. 72, (dalje: Marix, *The Fall of France*, str. 72).

³¹¹ Rommel je zatrdil, da je do tega dne zajel kar 10.000 vojnih ujetnikov in pri tem izgubil zgolj 36 mož. Michael D. Krause in R. Cody Phillips, *Historical Perspectives of Operational Art*, (Washington, D.C., 2005), str. 176, (dalje: Krause in Phillips, *Historical Perspectives*, str. 176).

³¹² Tako Rommel kot tudi Guderian sta se pri prebijanju proti Atlantiku ravnala po svojih pravilih in občutkih. Ob "nenadzorovanem" prodiranju 7. tankovske divizije so bile te dni komunikacijske linije z Rommlorvim nadrejenim, generalom Hermannom Hothom in njegovim štabom, tedanjim poveljnikom 15. armadnega korpusa (ta je, formacijsko gledano, pripadal sestavu 4. armade pod poveljstvom generala von Klugeja) pretrgane. Kljub temu je nadaljeval s prebojem v severozahodni smeri proti kraju Avesnes-sur-Helpe in pri tem kršil direktne ukaze nadrejenih, naj se ustavi in počaka na zaostalo pehoto. Frieser, *The Blitzkrieg Legend*, str. 271.

³¹³ Predvsem von Rundstedt (kasneje pa tudi Hitler) se je bal, da bodo zavezniki v teh kritičnih trenutkih zahodne kampanje izvedli ogromen protinapad na zelo izpostavljen in razvlečen južni bok njegove armadne skupine. Potrebno je bilo zaščititi nepretrgano dovažanje pehotnih divizij preko Sedana za fronto 16. armade – na njen razgaljeni bok. Tako je že 15. maja prvič svetoval, da bi se motorizirane enote začasno ustavile pri reki Oisi. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 121.

³¹⁴ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 121; Jackson, *The Fall of France*, str. 54-55.

Slabim novicam s fronte je sledilo tudi grozno presenečenje za Churchilla, ki je 16. maja odpotoval v Pariz k Reynaudu in njegovemu vrhovnemu vojaškemu poveljstvu na »krizni posvet.«³¹⁵ Britanski premier se je zavzemal za silovit protinapad na boke naglo prodirajočih Nemcev, zato je generala Gamelina vprašal, »Kje so strateške rezerve?«³¹⁶ Le s temi bi bilo namreč možno izvesti odločilni protiofenzivni manever. Winston je zgroženo obnemel, ko mu je Gamelin odvrnil, da Francozi po nemškem preboju čez reko Meuso niso imeli več nikakršnih rezerv.³¹⁷ Churchill je po vojni v svojih spominih zapisal, da je bilo slišanje Gamelinovega odgovora »Aucune« (v slovenskem prevodu: »Ni jih več«) najbolj šokanten in zastrašujoč trenutek v njegovem življenju. Britanski ministrski predsednik je še nato povprašal Gamelina, kdaj in kje svetuje, da bi izvedli protinapad na izpostavljene nemške boke. Gamelin je preprosto odgovoril: »Neenakovrednost in podrejenost v številkah, opremi in metodah.«³¹⁸ Churchill je bil postavljen pred pomemben sklep: po eni strani je moral še naprej (tako vojaško kot tudi moralno) pomagati »ranjenemu« zavezniku, ki se je znašel v velikih težavah, po drugi strani pa si nikakor ni smel privoščiti prevelikega števila britanskih žrtev, saj bi s tem vidno oslabil poznejšo obrambo samega Otoka.³¹⁹ *Slovenec* je v izčrpnem poročilu vojnega dogajanja na zahodni fronti z dne 16. maja na svojo prvo stran izpostavil naslov, zapisan v velikem in krepkem tisku: »Največja bitka v zgodovini, ki bo odločila o stoletjih.« V njem je slovenski politični list poudaril, da so Nemci osvojili že skoraj polovico Belgije, in da se bo moč glavnega sunka ofenzive še stopnjevala. Tudi *Slovenec* je 17. maja zapisal, da je po sedmih dneh od pričetka ofenzive že mogoče prepoznati obliko ogromnih nemških klešč, »katerih ena stran poizkuša zgrabiti in okleniti zavezniško vojsko od severa v prostorih pri Anversu (Antwerpnu), druga čeljust pa grebe v osrčje zavezniških armad pri Sedanu v Franciji.«³²⁰ V objavljeni novici še piše, da se je nemški preboj skozi Luksemburg proti Sedanu pokazal kot prodor močne motorizirane armadne skupine, ki nikakor nima zgolj stranske varovalne vloge levega ofenzivnega krila.³²¹

Kar se tiče severnejšega dela zahodne fronte, kjer sta pod okriljem Bockove armadne skupine B operirali 6. in 18. armada, je bila situacija sledeča. Po dogovoru z generaloma Bockom in Reichenauom je general Erich Höppner 16. maja v okviru svojega frontnega sektorja pričel s

³¹⁵ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 121.

³¹⁶ Sir Winston Churchill, *The Second World War: Their Finest Hour, Volume 2*, (Cambridge, 1949), str. 42, (dalje: Churchill, *The Second World War*, str. 42).

³¹⁷ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 121.

³¹⁸ Churchill, *The Second World War*, str. 43-49.

³¹⁹ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 121.

³²⁰ "Največja bitka v zgodovini, ki bo odločila o stoletjih," *Slovenec*, 17. maj 1940, št. 111 a, str. 1.

³²¹ "Največja bitka v zgodovini, ki bo odločila o stoletjih," *Slovenec*, 17. maj 1940, št. 111 a, str. 1.

svojima dvema oklepnima divizijama zasledovati bežeče zavezniške sile. Napredoval je v smeri proti jugozahodu in hitro dosegel kraj Tilly. Na njegovo nesrečo mu severno krilo Reichenauove 6. armade ni sledilo dovolj hitro, kajti 16. maja zjutraj so britanski vojaki v protiofenzivi z obeh strani Leuvena prisilili tamkajšnji nemški korpus k umiku. Do večera 16. maja pa je glavnini in levemu krilu 6. armade vendarle uspelo prodreti do Nivellesa. Pred njenim severnim oz. desnim krilom so se Britanci med težkimi boji postopoma umikali proti Bruslju, medtem ko so bili položaji na obeh straneh Leuvena pri črti Dyle še vedno v njihovih rokah. Antwerpen in s tem prvi stik z »Rokavsko vodo« je bil že precej blizu.³²² Zavezniške armade locirane v Belgiji so se želele izogniti nemški obkolitvi, ki so prodirale proti atlantski obali, zato so se s 16. majem pričele pomikati nazaj.³²³ Po obveščanju *Slovenca* so Nemci 17. maja pozno popoldan vstopili v belgijsko prestolnico. Bruselj je padel. Vzrok za to tiči v zlomu angleških in francoskih frontnih utrdb južno od Louvaina. Posledično je bilo ogroženo levo zavezniško krilo in trdnjava Antwerpen.³²⁴ Zgolj dan kasneje je isti časnik poročal o tem, kako so združene zavezniške enote izpraznile Bruselj, prenehale z obrambo Antwerpna in se v skladu s tem, da se izognejo obkolitvi, pomaknile še zahodneje.³²⁵

Kleistova tankovska skupina je medtem delovala na območju med mestoma La Fere in Rethel. Von Rundstedt je sprejel odločitev, da bo bojna grupa generala Kleista prodrla še naprej, in sicer do področja Cambrai-St. Quentin. Tako bi do 18. maja obdržala odprte vse najpomembnejše prehode do kanala La Manche. Posledično se je morala njegova oklepna skupina prebiti čez reko Oise in podpreti pehotne divizije iz 12. armade.³²⁶

17. maja je panika v Parizu nekoliko zbledela, ko so Francozi spoznali, da Nemci ne gredo direktno proti Parizu, temveč proti atlantski obali. To je dalo Franciji nekaj več manevrskega prostora. Reynaud se je tega dne med drugim tudi odločil, da »premeša in razširi svojo vlado« ter vanjo vpokliče legendarnega vojnega heroja iz prve svetovne vojne – maršala Philippeja Pétaina.³²⁷ Glavni cilj tega povabila je bila predvsem okrepitev francoske morale.³²⁸ Maršal pa ni bil osameli primer Reynaudovih političnih rošad. Prav tako je politični list *Slovenec* deloma pravilno domneval, ko je na svoji drugi strani časopisne številke 112 a z dne 18. maja 1940

³²² Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 121-122.

³²³ Jackson, *The Fall of France*, str. 56.

³²⁴ "Bruselj padel," *Slovenec*, 18. maj 1940, št. 112 a, str. 1.

³²⁵ "Bitka v severni Franciji traja z vso srditostjo dalje: Oba nasprotujoča si tabora sta vrgla v boj vsa razpoložljiva sredstva in računata z največjim junaštvom svojega vojaštva," *Slovenec*, 19. maj 1940, št. 113 a, str. 1.

³²⁶ Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 122.

³²⁷ O vpoklicu francoskega maršala se je razpisal tudi *Slovenec*, ki je 19. maja 1940 na to temo objavil novico, v kateri časnik razpreda o tem, kako je Reynaud ponudil maršalu, naj v francosko politiko vstopi v funkciji podpredsednika vlade. "Francoski heroj" Reynaudove ponudbe ni zavrnil. "Maršal Petain vstopil v francosko vlado," *Slovenec*, 19. maj 1940, št. 113 a, str. 1.

³²⁸ Jackson, *The Fall of France*, str. 55.

objavil novico z naslovom »Gamelin bo odstavljen - na njegovo mesto: Georges.«³²⁹ Gamelin je bil nekaj ur kasneje resnično zamenjan, vendar ne z Georgesom kot je predvideval časnik, temveč z generalom Weygandom.³³⁰ *Slovenec* javlja tudi nekatere ostale spremembe v vrhu francoske politike. Daladier, dotedanji minister za narodno obrambo, je pridobil od Reynauda zunanje ministrstvo, medtem ko je francoski ministrski predsednik nase vezal še funkcijo ministra za narodno obrambo. Henry Roy je prostovoljno zapustil notranje ministrstvo, ki je odslej pripadalo dotedanjemu ministru za francoska kolonialna območja, tj. Georgu Mandelu. Položaj slednjega je prevzel Louis Rollin. Ministrstvo za trgovino pa je po novem spadalo pod okrilje Leona Baretja.³³¹

Še istega dne, ko se je sedlu francoskega vojaškega poveljstva pridružil Pétain, je nemški diktator pri kraju Bastogne prvič obiskal glavni štab skupine armad A. Želel se je namreč osebno seznaniti s položajem na fronti, pri čemer je bil odločen, da bo nadziral potek zahodne kampanje. V njem sta zavladali nepopisna živčnost in nejevolja, ko je izvedel slabo novico, da obstajajo potencialno dokaj velike možnosti za orjaški protinapad Francozov na razpotegnjen in posledično šibek levi bok prodirajoče Rundstedtove armadne skupine. Poveljnik je Hitlerju naštel in obrazložil popolnoma vse ukrepe, ki so bili sprejeti, da bi odvrnil največjo nevarnost. Z njimi se je strinjal in odobril tudi ostala navodila Rundstedta. Ko je imel zatem pripravljen še govor za svoje poveljnike na Zahodu, je poudaril ne le vojaški, ampak tudi psihološki in politični pomen južnega boka. V tem trenutku je celo podelil prednost organiziranju trdne obrambe ob reki Aisne in kasneje na Sommi kot pa hiter prodor nemških oklepnikov do Angleškega kanala.³³²

Heinz Guderian je medtem s svojima divizijama³³³ z neverjetno naglico drvel proti prelivu. Četudi so se Nemci na vse pretege trudili in hiteli, da bi pehotne čete uspele slediti prodirajočim oklepnikom in tako »pokrpati« kritične vrzeli³³⁴ oz. izravnati zunanje meje nemške izbokline, je južni bok armadne skupine A dajal še naprej zelo nevarno podobo razpotegnjenosti. Na

³²⁹ "Gamelin bo odstavljen - na njegovo mesto: Georges," *Slovenec*, 18. maj 1940, št. 112 a, str. 2.

³³⁰ "General Weygand poklican na vojaški posvet v Pariz," *Slovenec*, 19. maj 1940, 113 a, str. 1; "General Weygand - vrhovni poveljnik vseh zavezniških sil," *Slovenec*, 21. maj 1940, št. 114 a, str. 2.

³³¹ "Maršal Petain vstopil v francosko vlado," *Slovenec*, 19. maj 1940, št. 113 a, str. 1.

³³² Mosier, *Cross of Iron*, str. 141; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 122

³³³ 1. in 2. tankovsko divizijo je 14. maja 1940 usmeril strogo proti Rokavskemu prelivu. 1. divizija je napredovala na skrajnem južnem delu južnega boka armadne skupine A, 2. divizija pa zgolj nekaj kilometrov severneje, a v popolnoma isti smeri. A.J.P. Taylor in S.L. Mayer, *A History of World War Two*, (Portland, 1974), str. 55, (dalje: Taylor in Mayer, *A History of World War Two*, str. 55).

³³⁴ Do teh vrzeli na južnem boku prodirajoče Rundstedtove armadne skupine je prihajalo zaradi tega, ker so bile prisotne prevelike hitrostne razlike v napredovanju nemške pehote in težkih motoriziranih oklepnikov. Pehota posledično ni zmogla dohajati tempa mehaniziranih sil, s čimer je naraščala stopnja nevarnosti. Jackson, *The Fall of France*, str. 56.

trenutke je kazalo, da bo v nemškem poveljniškem vrhu počilo. Kleist, ki je že kar dvakrat poskušal ustaviti Guderiana, mu je sedaj že tretjič naročil, naj se vendarle ustavi. Guderian je v svojem besu nemudoma ponudil odstop, česar pa si Kleist ni mogel privoščiti. Očitno sta si bila Rommel in Guderian v tem pogledu karakterno podobna, saj sta si namreč oba prizadevala čim prej doseči obale Rokavskega preliva. Naslednjega dne se je njegovo prodiranje nadaljevalo. Tako Guderian kot tudi Rommel sta bila v tej fazi kampanje za vrhovno vojaško poveljstvo Nemčije preveč pomembni osebi, da bi si lahko privoščilo njuno odsotnost ali odstop.³³⁵

³³⁵ Jackson, *The Fall of France*, str. 56.

11 NEUSPEŠNI PROTINAPADI NA 'NEMŠKI SRP'

'Mansteinov srp' je že bil v tej fazi nacističnega pohoda zelo blizu pred svojim dokončnim zaprtjem. Francosko vojaško poveljstvo pa je imelo do takrat še nekaj časa. Vse, kar so še imeli, so morali izkoristiti in preprosto poskusiti. Zaradi povsem zbite morale vojakov in vsesplošnega vojaškega pomanjkanja sicer niso bili več sposobni napraviti velikega, enotnega in dobro vodenega protinapada na obkolutvene klešče oz. »južni koridor« nacistov, jim pa je zato uspelo sprožiti nekaj manjših protinapadov, ki so v določenih pogledih predstavljali določen delež taktičnega uspeha.

17. maja je polkovnik Charles de Gaulle, poveljnik 4. francoske »DCR,« ki je v bistvu spadala v sestav Touchonove armade, pri kraju Montcornet³³⁶ z juga izvedel napad na Guderianove sile. Na tem območju je imel Guderian svoj glavni korpusni štab, prav tako pa so bili tukaj prisotni tudi zadnji deli njegove 1. tankovske divizije. De Gaullove sile, ustanovljene in oblikovane le nekaj dni pred napadom, so skupaj štejele okoli 95 tankov, ki so nacisti sicer ujele nepripravljene, a so jih ti z borbo zlahka odbili. Francozi so izgubili 32 tankov in oklepnih vozil.³³⁷ Med 17. in 18. majem so se Nemci severno od »obkolutvenega srpa« v gozdu pri Mormalu silovito spopadli z elementi 1. »DLM,« ki je prispela z Nizozemske. Gaulle je poskušal še enkrat. Tokrat 19. maja. Počakal je, da po porazu njegove enote dobijo nove okrepitve, takoj zatem pa je sprožil ponovni napad v bližini Laona. Ta je za razliko od prejšnjega požel večji uspeh. Zaustavile so ga šele sile Göringovega vojnega letalstva. Francoski polkovnik je ob tem izgubil 80 izmed skupnih 155 vozil.³³⁸ Nemških in francoskih operacij v okrožju Laona se je dotaknil tudi časopis *Slovenec*, ki je 19. maja zapisal, da je Vermaht uspel prodreti proti Reimsu in Laonu. Po objavljanju časnika naj bi močni francoski protinapadi upočasnili hitro napredovanje sovražnikovih oklepnih divizij, kljub temu pa se jim nemškega pritiska ni uspelo znebiti.³³⁹ Francoska vojska je bila v tem času že tako sesuta, da je bila zatem, ko je Vermaht pričel »priklapljati« svoj koridor na francosko mesto Abbeville, samo še dvakrat zmožna napasti 'Mansteinove klešče,' ki so bile že skoraj popolnoma sklenjene. Napada z dne 17. in 19. maja, ki nista bistveno spremenila kritičnega položaja Francije, sta bila v obdobju, ko so Nemci drveli proti kanalu, zgolj edina francoska protinapada. Če potegnemo določene vzporednice lahko

³³⁶ Lega vasice Montcornet je posedovala izredno strateško pomembnost, saj je direktno sekala pot proti Reimsu, Laonu in Saint-Quentinu. Bila pa je tudi pomembna točka tranzita za vso oskrbovalno logistiko 1. tankovske divizije. *Battle of Montcornet*, https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Montcornet, 18. 8. 2015.

³³⁷ Jackson, *The Fall of France*, str. 56; Marix, *The Fall of France*, str. 75.

³³⁸ Jackson, *The Fall of France*, str. 56-58; Marix, *The Fall of France*, str. 75-76.

³³⁹ "Bitka v severni Franciji traja z vso srditostjo dalje: Oba nasprotujoča si tabora sta vrgla v boj vsa razpoložljiva sredstva in računata z največjim junaštvom svojega vojaštva," *Slovenec*, 19. maj 1940, št. 113 a, str. 1.

ugotovimo, da so Francozi svoje sile potrošili za nesmiselne in lokalizirane napade, ki niso imeli ne repa in ne glave. Bolj smiselno bi seveda bilo, če bi skupne sile, material in trud namenili za izvedbo silovitega ter odločnega protiofenzivnega manevra, ki bi odločilno razklal nemški koridor med Sedanom in Abbevilom.³⁴⁰

Medtem je 17. in 18. maja kancler nacistične Nemčije besnel in panično kritiziral svoje poveljnike na zahodu, »da bo propadla celotna operacija in da je nemška vojska izpostavljena nevarnosti poraza.« Kot se je pozneje izkazalo se je Hitler »pretirano bal za južni bok.«³⁴¹ 17. maja je Franz Halder, načelnik kopenskega generalštaba, v svojem dnevniku zabeležil: *Führer je strašansko nervozen. Prestrašen je zaradi lastnega uspeha. Ves čas ga skrbi za južni bok. Divja in kriči, da so nemški generali na poti k temu, da bodo uničili celotno zahodno kampanjo.*³⁴² Naposled so ga le prepričali. Šef vrhovnega vojaškega poveljstva združenih oboroženih sil Nemčije (OKW), general Wilhelm Keitel, mu je v Charlevillu pojasnil, da so vsa poveljstva sprejela potrebne ukrepe za zaščito južnega boka. V oceni vojaškega položaja pa sta se prav tako strinjala tudi von Rundstedt in OKW. Vermahtove enote so tako smele nadaljevati s prodiranjem proti Rokavu in zapreti obroč okrog zavezniških sil severno od Somme na belgijskem ozemlju.³⁴³

Dan kasneje, 19. maja, je Gamelin na pobudo Doumenca pripravil svoj prvi in edini ukaz od začetka bojevanja proti Nemcem. Bistvo vsebine je bilo, da bi morale francoske armade v roku nekaj ur hkrati s severa in juga izvesti koncentriran napad na ranljive boke nemškega koridorja ter tako osvoboditi že skorajda popolnoma ukleščene armade v Belgiji in na Nizozemskem. S to koncentrično in usklajeno ofenzivo bi zavezniki pretrgali zveze nemških oklepnikov z zaledjem. Osnovni problem je bil že ta, da so se morali odzvati v nekaj urah. Sicer pa je bil Gamelinov ukaz bolj pobožna želja kot pa kakršenkoli realen načrt. Ukaz je zahteval močan ofenzivni sunek posebnih mobilnih sil s severa in obvezno vzpostavitev zračne superiornosti na severu, 1. armada pa bi si morala utreti pot proti Sommi. V realnem stanju so bile te operacije neučinkovite, neuskklajene in nepovezane.³⁴⁴

Ob tem si lahko takoj zastavimo dva vprašanja: kje sploh so še bile te »specialne mobilne sile« in ali je sploh kdajkoli v času kampanje zavezniško letalstvo imelo zračno prevlado v severnem predelu bojišča? Načrt je predvideval tudi podaljšanje fronte vzdolž južnega boka, s čimer bi

³⁴⁰ Jackson, *The Fall of France*, str. 58; Frieser, *The Blitzkrieg Legend*, str. 265.

³⁴¹ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 122.

³⁴² John Strawson, *Hitler as Military Commander*, (Barnsley, 2003), str. 108, (dalje: Strawson, *Hitler as Military Commander*, str. 108).

³⁴³ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 122-123.

³⁴⁴ Prav tam, str. 123; Jackson, *The Fall of France*, str. 58.

se zaščitil Pariz. Gamelin se ja zavedal, da so mu šteti dnevi, kajti 17. maja je Reynaud v Pariz vpoklical generala Weyganda, takratnega poveljnika francoskih sil na Bližnjem vzhodu. Gamelinu je bilo jasno, kaj se dogaja. Ko se je 19. maja ob 9. uri zvečer vrnil v svoj vrhovni štab pri kraju Vincennes je bil obveščen, da ga bodo zamenjali z Weygandom. Ta je prispel naslednje jutro. Ko se je 20. maj³⁴⁵ prevesil v noč so nemški oklepniki pri ustju reke Somme dosegli Rokavski preliv. Zavezniške sile so bile presekane na dvoje in ločene v dve ujeti, izolirani ter nepovezani armadni grupi. Francoska usoda se je bližala svojemu tragičnemu koncu.³⁴⁶

³⁴⁵ Skupina armad B je tega dne prišla do območja severovzhodno od Genta, medtem ko so prve enote že dosegle Scheldo. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 123.

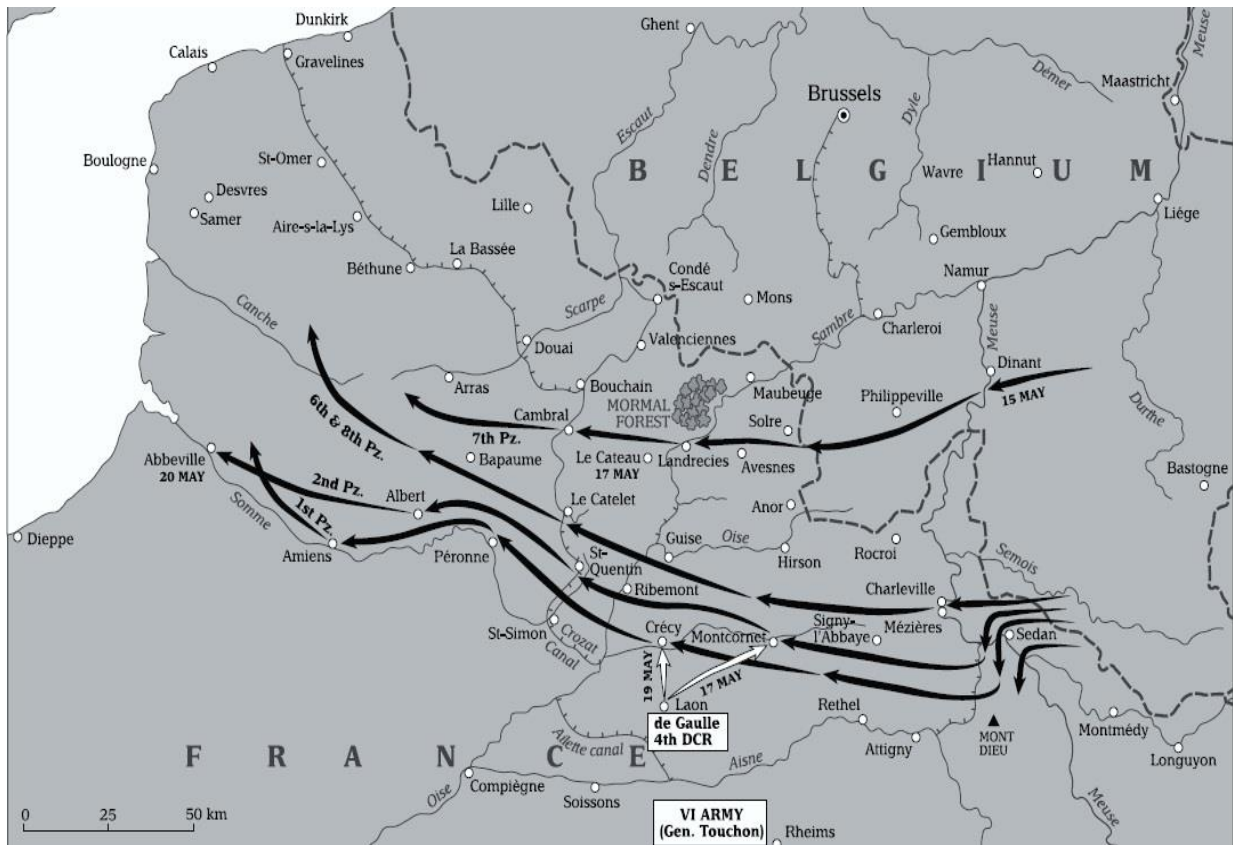
³⁴⁶ Jackson, *The Fall of France*, str. 58-59.

12 ZAPIRANJE 'JUŽNEGA KORIDORJA' IN OPERACIJE ZNOTRAJ UKLEŠČENEGA OBROČA

19. maja je Guderian dobil dovoljenje, da proti obalam Rokavskega preliva sproži zadnji in odločilni ofenzivni sunek. Pri tem je v okrožju reke Somme nemudoma prebil šibki britanski diviziji (12. in 23.). Še istega dne so nemške čete okupirale Amiens - mesto, ki leži direktno na poti do kraja Abbeville. V ponedeljek 20. maja ob devetih zvečer so izvidniške enote Guderianove 2. oklepne divizije prirohnele v mesto na reki Somi, ki se je nahajalo v neposredni bližini točke Saint-Valery-sur-Somme (območje izliva reke Somme v Rokavski preliv). Morsko obalo so Guderianovi tanki dosegli okrog polnoči. Nemci so pri tem poskrbeli tudi za to, da so v najzahodnejšem okrožju Abbevilla zavarovali most preko Some. S tem simboličnim dejanjem je Vermaht razklal severno bojišče od južnega. Britanci, Francozi, Nizozemci in Belgijci so bili na severu obkoljeni in popolnoma izolirani od ostalih zavezniških sil južno od Some. 8. tankovska divizija je okrog polnoči zavzela še pomembno prometno vozlišče Montreuil-sur-Mer, ki je bilo od Kanala oddaljeno le nekaj kilometrov.³⁴⁷ Tako se je zaprla orjaška past, v kateri je sedaj obstajala samo še ena pot, po kateri bi lahko zavezniki pobegnili. To je bil izhod na morje. Za takšen podvig pa so bila zaveznikom na tem delu obale dovolj velika samo tri pristanišča: Boulogne, Calais in Dunkerque.³⁴⁸

³⁴⁷ Brian Bond, *Britain, France and Belgium, 1939–1940*, (London, 1990), str. 69, (dalje: Bond, *Britain, France and Belgium*, str. 69); Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 123.

³⁴⁸ Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 131.



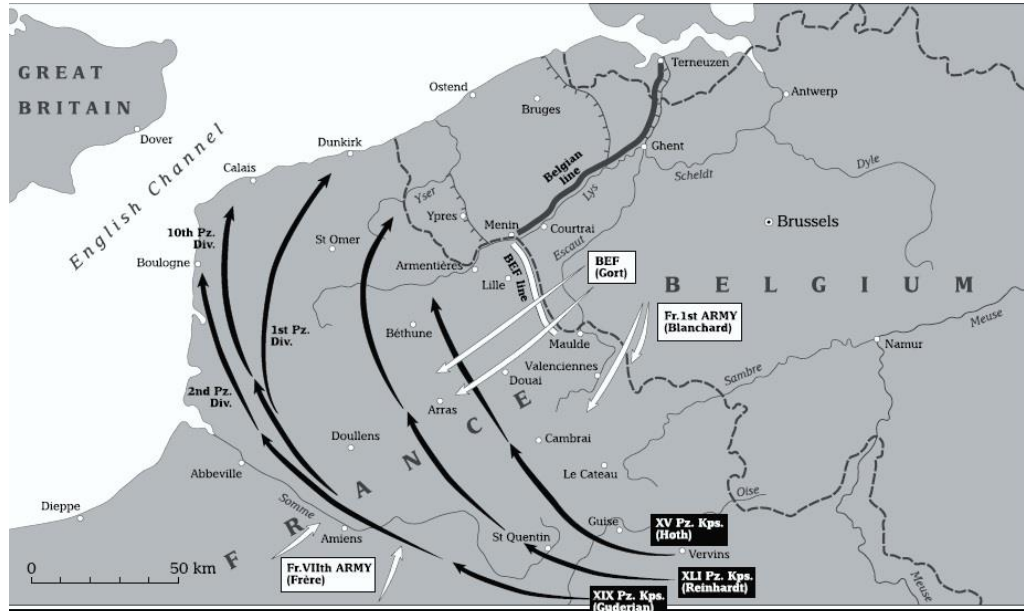
Zemljevid 6: Prodor Nemcev preko "južnega koridorja" do kraja Abbeville.³⁴⁹

Uspeh 'zamaha s srpom' je bil nepojmljiv. To, kar nemški vojski v prvi svetovni vojni ni uspelo v štirih letih, so Guderianovi in Rommlovi oklepniki dosegli v zgolj tednu dni in pol. Vse, kar so morali Nemci sedaj še storiti je bilo, da z agresivnim pritiskom zmanjšajo in stisnejo žep, v katerega so bile ukleščene tri francoske armade (1., 7. in 9.), BEK in belgijske sile. Francoske sile ob Maginotovi liniji so se na nemške grožnje odzvale pozno in neprepričljivo. Njihove letalske sile so bile poražene, tanki pa kljub številčni prednosti na terenu preveč razmeščeni.

³⁴⁹ Jackson, *The Fall of France*, str. 57.

Francosko vojaško poveljstvo zaradi počasnosti in medlih reakcij ni razpotegnjenega srpa nikoli odločno napadlo,³⁵⁰ zato je bilo ob koncu maja jasno, da je s Francijo konec.³⁵¹

12.1 Ujete armade zaveznikov bežijo proti enemu samemu cilju: obalam Dunkerquea



Zemljevid 7: Weygandova ideja protinapada - preboj "južnega hodnika" preko Arrasa.³⁵²

³⁵⁰ Do nekakšnega skoncentriranega napada pa je vendarle prišlo. Weygand je takoj, ko je prevzel komando nad vojaškim strojem Francije uvidel, da je edino upanje za zaveznike istočasna ofenziva s severa in juga proti najtanjšemu sloju nemškega koridorja. Za podobno akcijo se je že zavzemal njegov predhodnik Gamelin. Južni bok, ki je dobesedno zasekal v zavezniško obrambno črto, je bil najožji med mestom Arras, ki se je nahajal v bližini britanskega sektorja in reko Somo, kjer so se zbirale sveže enote za Frèrejevo novo armado. Z namenom, da bi bila koordinacija tega načrta čim kakovostnejša, se je Weygand odpravil na številna srečanja, v okviru katerih je obiskal ukleščene armade na severnem delu fronte, ki so se do sedaj skorajda v popolni večini pomaknile iz Belgije nazaj na francosko mejo. Po Weygandovih obiskih in mnogih pogovorih je bilo jasno, da so se vsi skupaj še najbolj zanašali na Britance, ki se do tega trenutka še niso pretirano vpletli v obrambne boje. Kakorkoli, boji v sektorju 4. armade so 21. maja pri Arrasu dosegli višek. Zjutraj se je južno od mesta, ki je še bilo v rokah močnih britanskih in francoskih sil, znašel 16. korpus iz Hothove skupine. Od tam bi moral korpus napredovati proti severozahodu (proti kraju Pernes) ali pa proti severu (smer Béthune). Za prehod čez reko Scarpe (to bi morali storiti pri Acqu in Aubigny-Savyju) so si posledično morali priskrbeti mostišča. Naprej proti severu je lahko napredovala zgolj 4. armada. Ker 3. in 5. oklepni diviziji ni uspelo, kakor je bilo v skladu z načrtom - skratka, vzhodno od Arrasa kreniti v napad - je ostal desni bok Rommllove 7. divizije nezaščiten. Ob 15.00 so bile njene predhodnice že vzhodno od Beaumonta, od koder so želele napredovati proti severu. V tem trenutku pa se je zgodilo nekaj popolnoma nepričakovanega. Glavnino Rommllove divizije in divizije "SS Totenkopf" ("Mrtvaška glava") so 21. maja zunaj Arrasa z boka nenadoma močno napadle močne tankovske sile Britancev (natančneje: dva britanska tankovska bataljona), ki sta se prebila iz smeri Tilloy-Arras-Beaumont, zaradi česar so se bili Nemci prisiljeni pomakniti v defenzivo. Z divizijo "Mrtvaška glava" so se zavezniški oklepniki iz Achicourta spopadli predvsem zahodno od Waillyja. Prodor 16. armadnega korpusa je bil zaustavljen in položaj je postajal vse resnejši. Nemški poveljniki so bili nekoliko šokirani, saj jih je napad zagotovo vrgel iz ravnotežja. Napadi na SS divizijo so potekali tudi jugovzhodno od Arrasa pri kraju Hanin-Broiryju. Nemcem so nekoliko mirnejše dihanje omogočili šele siloviti napadi njihovih štuk, zavezniki pa so se morali za vselej umakniti. Medtem se je morala tudi 5. oklepna divizija otepati zavezniških napadov iz Arrasa. Napadi zaveznikov v okrožju Arrasa so imeli dobre potencialne možnosti za uspeh, vendar so bili izvedeni v premajhnem obsegu. Vidni učinki so trajali zgolj nekaj trenutkov. Še istega dne pozno zvečer je bilo ravnotežje zopet vzpostavljeno. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 123–124; Messenger, *The Second World War in the West*, str. 59–60; Jackson, *The Fall of France*, str. 60–62.

³⁵¹ Overy, *Tretji rajh*, str. 218–219.

³⁵² Jackson, *The Fall of France*, str. 90.

Francoski general Billotte je 18. maja dejal: »*Sem popolnoma uničen. Prav nič ne morem storiti proti tem nemškim tankom.*«³⁵³ Situacija Francozov po bitkah pri Arrasu in Cambraiju³⁵⁴ je zelo dobro sovpadala s trditvijo Billotteja. Ukleščeni zavezniki niso mogli storiti ničesar več. 22. maja zjutraj je na nemški strani »padla kocka.« OKW in OKH sta sporočila, naj se obkoljevanje nadaljuje. Z namenom, da zavzamejo pristanišča kot sta bila Boulogne in Calais, je sledila ofenzivna preusmeritev proti severu (ukaz zanj je izdal Guderian že navsezgodaj 22. maja). Popolnoma vse pehotne divizije so se prestavile proti zahodu. V okolici Calaisa sta morali Hothovi in Kleistovi bojni skupini kreniti v napad. V nacistične roke so po vrsti padala priobalna pristaniška območja ob Rokavskem prelivu: Boulogne (nemška 2. tankovska divizija v bitki za Boulogne: 22.–25. maj),³⁵⁵ St. Omer, Calais (prvotno nemška 1. tankovska divizija v obleganju Calaisa: 22.–26. maj), področje Lecluse-Feuchy in številna druga. Na koncu je sledil »zgodovinski« Dunkerque (prvotno nemška 10. tankovska divizija v bitki za Dunkerque: 26. maj–4. junij). Kasneje sta se nalogi 1. in 10. oklepne divizije zamenjali. Prva divizija je morala po spremenjenem načrtu zavzeti Dunkerque, deseta pa Calais. Štiridnevno obleganje Calaisa, v katerem so se branilci na vse pretege trudili, da vzdržijo dokler se le da, je odločilno odložilo napad na Dunkerque. V primeru, da bi Calais padel že pred 26. majem, bi zgodnja kapitulacija mesta sprostila nemške enote in posledično Vermahtu omogočila, da pošlje proti Dunkerquu dodatne sile. Ukleščene in od ostalih francoskih sil južno od Somme odrezane severne armade (vključujoč Belgijce) so bile zaradi naraščajoče agresivnosti Bockove armadne skupine v pravi »tankovski stiskalnici,« ki je čedalje intenzivnejše in močnejše »mečkala« bežeče enote. O koordiniranem in povezanem odporu zaveznikov v teh dneh ni bilo več mogoče govoriti. Kakršnikoli protinapadi, ki so se sicer ponekod še izvajali, niso dajali več podobe resnih poskusov prodora proti jugu. Na območju vzdolž Somme pa se je Nemcem zdelo, kot da so Francozi popolnoma izginili. Zahodna kampanja je bila za Francoze dokončno izgubljena. Zanje in Belgijce je bilo le še vprašanje časa, kdaj se bodo predali in pridružili vojaško že poraženi Nizozemski.³⁵⁶

Za napad na Gentski kanal se je pripravljala tudi 18. armada. Ob istem času je severno krilo skupine armad B v šest kilometrov široki fronti prodrlo do bregov reke Šelde. Reichenauova armada si je vzpostavila mostišča na liniji Petegem-Gyselbrechtegem-Kerkhove-Avelgem.

³⁵³ Jackson, *The Fall of France*, str. 86.

³⁵⁴ Tudi na tem območju je bil 22. maja odbit lokalni zavezniški protinapad. Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 124.

³⁵⁵ »*Po srditem boju s sovražnimi suhozemskimi in pomorskimi silami smo zavzeli Boulogne sur Mer.*« "Boji ob Rokavskem prelivu: Nemška poročila - Nemško vojno poročilo," *Slovenec*, 26. maj 1940, št. 118 a, str. 1.

³⁵⁶ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 124; Messenger, *The Second World War in the West*, str. 60; Frieser 2005, str. 287; Healy, *Panzerwaffe*, str. 81.

Belgija je bila tik pred vojaškim zlomom in podpisom kapitulacijskih papirjev.³⁵⁷ *Slovenec* je za dogodke z dne 25. maja v povezavi z reko Šeldo in Gentskim kanalom zapisal: »Nemci sporočajo, da so v Belgiji prekoračili reko Scheldo in vrgli belgijske in angleške čete za reko Lys. Pri tem so zasedli mesto Gent. S tem je zavezniška vojska v Belgiji prišla še v težji položaj«. ³⁵⁸

V noči med 23. in 24. majem se je Lord Gort odločil zapustiti Arras, saj je bil mnenja, da se s svojim korpusom nahaja v izrazito nevarni izboklini. To so bili morda že prvi znaki, ki so nakazovali, da bo London vzporedno s tem, da obvaruje svoje korpusne sile pred popolnim uničenjem, pričel počasi odrekati pomoč svojim zaveznikom.³⁵⁹ Vrhovna poveljniška komanda Belgije je 25. maja izdala šokantno opozorilo, da dolgo ne bodo več mogli vzdržati – še posebej zato, ker je bila do tedaj že skoraj vsa Belgija pod nemškim vojaškim nadzorom. Gort je morda tudi zaradi tega opozorilnega razglasa pritisnil na Churchilla in od njega zahteval, da korpus nemudoma umakne z ozemlja Francije in Belgije. Lord je bil mnenja, da je zaradi zaščite britanske domovine trenutno pomembnejše, da od njegovih ekspedicijskih enot reši tisto, kar se še da, kot pa da skupaj s svojim korpusom neslavno propade v že docela odločeni kampanji.³⁶⁰ Britanski ministrski predsednik se je strinjal in 26. maja naročil vojnemu uradu v Londonu, naj ukaže čedalje bolj neizogibno evakuacijo britanskih ekspedicijskih čet, ki so se v tem trenutku vojskovali v nemogoči zaščitni akciji na vzhodni strani Dunkerqua – v bistvu zadnjega zavezniškega pristanišča ob Prelivu. To je bila pravilna odločitev, kajti samo dva dni pozneje, 28. maja, se je belgijska vojska brezpogojno vdala in kapitulirala. Severni sektor zahodne fronte se je popolnoma sesul. Vlada je pobegnila v zdaj že znano »politično pribežališče« za zavezniške izgnance (v London), kralj Leopold pa je postal ujetnik nacistov.³⁶¹ O »zločinski« predaji Belgije sta veliko objavljala oba slovenska častnika. *Slovenec* je na dan vdaje združenih oboroženih sil Belgije pisal o tem, kako je njen kralj sredi najsrditejših zavezniških borb z vojaško močnejšimi Nemci pozval belgijsko državno vojsko, ki je še vedno štela okrog pol milijona vojakov, naj odloži svoje orožje in se preda. Prekinitev vojaškega odpora proti nacističnemu zavojevalcu je potisnila angleške in francoske bojne formacije, ki so se borile skupaj z Belgijci, v skrajno težaven in praktično nemogoč položaj.³⁶² Pri teh dogodkih je bilo najbolj presenetljivo to, da sta se belgijska vlada in narod le nekaj ur pred samostojno

³⁵⁷ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 124.

³⁵⁸ "Boji ob Rokavskem prelivu: Nemška poročila pravijo, da se obroč okrog v Belgiji obkoljene zavezniške armade zožuje," *Slovenec*, 26. maj 1940, št. 118 a, str. 1.

³⁵⁹ Jackson, *The Fall of France*, str. 89.

³⁶⁰ Messenger, *The Second World War in the West*, str. 60

³⁶¹ Kershaw, *Hitler*, str. 523.

³⁶² "Belgijski kralj se je vdal," *Slovenec*, 29. maj 1940, št. 120 a, str. 1.

odločitvijo kralja Leopolda o predaji odločila, da bo Belgija vodila borbo do konca oz. do zmage in popolne obnove njihove svobodne države. Kralj pa se je zgolj nekaj trenutkov zatem odločil, da vzame stvari v svoje roke in ravna na lastno pest. Ne da bi obvestil ostale zaveznike ali vlado, je belgijskim oboroženim enotam posredoval ukaz o odložitvi orožja in prekinitvi spopadanja z nemškim sovražnikom. Leopold naj bi celo sam pričel s pogajanja za sklenitev premirja z nacisti. Gledano z ustavnega vidika je bilo njegovo dejanje docela nelegalno in neveljavno, saj je bila Belgija po ustavah iz leta 1831, 1893 in 1920–1921 dedna monarhija s parlamentarno obliko vladavine, kar pomeni, da mora vsako odločitev kralja podpisati za to pristojen minister.³⁶³ Churchill je kakšen teden dni zatem spregovoril o silnih težavah, ki jih je napravil kralj Leopold s svojim nespametnim dejanjem: *»Belgijska vojska je bila približno pol milijona mož močna. Branila je našo edino pot k morju. Brez dogovora z nami in celo brez predhodnega obvestila ter ne da bi poiskal prej svoje ministre in ne da bi razmislil o svojem lastnem postopku, je belgijski vladar predal svojo vojsko in je s tem izpostavil ves naš levi bok in onemogočil naši vojski preskrbo. Predaja belgijske vojske je prisilila britansko vojsko, da si takoj, kakor ve in zna, zagotovi in zavaruje svoj bok ter dohod k morju, ki je bil širok 30 milj«.*³⁶⁴ Slovenski narod je potrdil Churchillovo ogorčenost in še pripisal, da je Leopold s svojo katastrofalno odločitvijo odprl Nemcem pot v Dunkerque.³⁶⁵

Tudi Slovenski narod je bil v številkah izdanih po 28. maju 1940 poln novic in poročil o katastrofalni odločitvi belgijskega kralja Leopolda. Že istega dne je na njegovi prvi strani močno izstopala objava v povezavi z »izdajalsko« kapitulacijo. Časopis je opremil glavni naslov z dvema podnaslovoma: *»Kralj Leopold je prosil za premirje in pristal na brezpogojno kapitulacijo«* in *»Brez vednosti zaveznikov.«* V okviru prvega je Slovenski narod pisal o tem, kako je nemški radio 28. maja ob 10.45 dopoldan objavil uradno poročilo nemškega vrhovnega poveljstva: *»Pod vtisom uničujočega učinka nemškega orožja je belgijski kralj Leopold sklenil, da napravi konec nadaljnjemu brezuspešnemu bojevanju in je prosil za premirje. Pristal je na nemško zahtevo po brezpogojni kapitulaciji. Belgijska vojska je položila orožje in je s tem prenehala obstajati.«*³⁶⁶ Pod okriljem drugega pa je časnik poročal o obljubi Reynauda, ki je po radiu dejal, da se bosta Anglija in Francija borili naprej ter napeljal svoj narod k temu, da še naprej zaupa v pogumno vojsko Francije. Časopis je med drugim še zapisal, da bi moral kralj o

³⁶³ "Belgijska vlada ne priznava kraljevega dejanja," *Slovenec*, 29. maj 1940, št. 120 a, str. 1.

³⁶⁴ "Churchillov govor v spodnjem domu: "Bal sem se, da bom moral napovedati največji poraz v naši zgodovini ..." - Upali smo, da bomo rešili 20.000-30.000 mož," *Slovenec*, 5. junij 1940, št. 126 a, str. 3.

³⁶⁵ "Belgija je kapitulirala: Brez vednosti zaveznikov," *Slovenski narod*, 28. maj 1940, št. 119, str. 1.

³⁶⁶ "Belgija je kapitulirala: Kralj Leopold je prosim za premirje in pristal na brezpogojno kapitulacijo," *Slovenski narod*, 28. maj 1940, št. 119, str. 1.

verjetnosti predaje predhodno obvestiti generala Blancharda, vrhovnega poveljnika zavezniških sil na severu. Kot je poudaril tudi Reynaud je bila največja ironija vdaje v tem, da je bil ravno kralj tisti, ki je najprej prosil Francijo in Anglijo za skupno pomoč v borbi proti nacistom. Ta pomoč je bila s strani zahodnih zavezniških sil nemudoma zagotovljena. Nato pa je bil ponovno Leopold tisti, ki se je na izdajalski način umaknil iz združenega vojnega napora proti Nemcem in pustil svoja glavna zaveznika na osamljen boj proti njihovemu sovražniku.³⁶⁷

³⁶⁷ "Belgija je kapitulirala: Brez vednosti zaveznikov," *Slovenski narod*, 28. maj 1940, št. 119, str. 1.

13 24. MAJ: ENA IZMED HITLERJEVIH NAJUSODNEJŠIH NAPAK

Po dveh uspešno odbitih protinapadih pri Arrasu in Cambraiju na severnem bojišču so se zdrobljeni ostanki zavezniških armad začeli pomikati proti morju. Obroč okrog ukleščenega žepa, v katerem so bile ujete sile zaveznikov, se je vedno bolj ožil. 26. maja, ko je Churchill preko vojnega urada v Londonu izdal ukaz za evakuacijo britanskih sil, se je začelo intenzivno premikanje še živečih francoskih in britanskih vojakov proti zadnjemu pristanišču ob Prelivu, ki je bilo tedaj še v rokah zaveznikov – Dunkerqu. Calais, ki leži od Dunkerqua nekaj kilometrov proti jugozahodu, je kot predzadnje pristanišče padlo 26. maja. Britancem in Francozom sta tako ostali samo še dve možnosti: pobeg v Dunkerque in evakuacija na Otok ali vojaška eliminacija britanskega ekspedicijskega korpusa ter ostalih enot Francozov.³⁶⁸

13.1 Vzroki in posledice zaustavitve Guderianovih oklepnikov

Po dveh tednih operacij so nemški oklepniki napredovali s čedalje večjimi težavami in čedalje počasnejšim tempom. Dejstvo je, da so bile nekatere tankovske enote izmučene in zdesetkane. Poraja se vprašanje, ali so bile v tistem trenutku še vedno dovolj pri močeh, da bi lahko njihovi poveljniki tvegali odločilen napad na obkoljeni žep zavezniških armad. Hitlerjevi generali so med 22. in 23. majem sprejeli dve pomembni odločitvi, ki sta Hitlerja prepričali, da je na naraščajoče zahteve svojih generalov po začasni prekinitvi obkoljevanja »dahnili usodni da.« Vzroke za ti dve odločitvi, ki ju je Hitler zgolj podprl, moramo iskati predvsem v razvoju dogodkov na terenu od 21. maja naprej. Nemška armadna komanda je bila presenečena nad silovitostjo pogumnega britanskega protinapada na razpotegnjene, odprte in nepokrite boke Rommlove 7. divizije. Ta protiofenziva pri mestu Arras jih je prisilila v prvi predah, ki so ga izkoristili za prerazporeditev enot in pripravo na zadnji (odločilni) napad. To je opredeljevalo prvo odločitev. Do druge odločitve je prišlo pozno ponoči 23. maja, bila pa je posledica opozorila poveljnika nemške 4. armade. V bistvu gre za sporočilo, v katerem je bilo zapisano, da Klugejeve razredčene sile še niso dovolj močne, da bi izvedle zadnji sunek proti obkoljenim armadam v bližnjih okrožjih Dunkerqua. Odločitev s pozne noči 23. maja ni pomenila nič drugega kot ukaz o ponovnem premoru, s katerim se je strinjal tudi Hitler in ga podprl naslednje jutro (24. maja).³⁶⁹ Tega dne so obkoljevalne operacije dosegle vrhunec, general Rundstedt in

³⁶⁸ Kershaw, *Hitler*, str. 523-524.

³⁶⁹ Overy, *Tretji rajh*, str. 219.

Hitler pa sta oklepnikom, ki so še vedno napredovali vzdolž Kanala, in sicer od Lensa proti Gravelinesu, izdala ukaz, naj se ustavijo in počakajo na nadaljnja navodila.³⁷⁰

Celotna reč v povezavi z ukazom po začasni zaustavitvi napredovanja proti obalam Dunkerqua predstavlja izjemno kontroverzen problem. Najprej je potrebno poudariti, da ni bil Hitler tisti, ki si je prvotno zamislil idejo o začasnem odlogu oz. prekinitvi stiskanja zavezniških armad, temveč njegovi vodilni generali na bojiščih (tudi ne popolnoma vsi).³⁷¹ Ti so namreč sprejemali ključne odločitve o odlogih prodiranja, Hitler pa jih je zgolj potrdil. Pri tem je v skladu s svojim neprofesionalnim znanjem, ki se tiče vojaških strategij poskušal razumno razsoditi ali za Nemčijo dejansko obstaja tveganje, če bi se njeni tanki poslali prehitro nazaj v boj, s čimer bi se ogrozil njihov »južni hodnik« in dotedanje ozemeljske pridobitve v severnem sektorju fronte. Pod vplivom vidne živčnosti in pod pritiski njegovih poveljnikov je presodil, da tveganje vendarle obstaja.³⁷² Svoje je nato dodal še Göring, ki je prepričal Hitlerja, da bo nemška Luftwaffe sposobna sama dokončati uničenje sedaj že resnično majhnega zavezniškega »žepka« in temu primerno preprečiti veliko evakuacijsko akcijo zaveznikov.³⁷³ Hitlerju je to zadostovalo in odločeno je bilo, da bo obkoljene zavezniške sile uničilo nemško vojno letalstvo. Temu so sicer nemški poveljniki ugovarjali, a povsem zama. ³⁷⁴ K dokončni odločitvi Hitlerja pa je doprinesel tudi Rundstedt s svojim opozorilom, češ da bodo kakršnikoli nadaljnji poskusi oklepnikov vodili v veliko daljše obdobje prerazporejanja in obnove ter organizacijskih priprav.³⁷⁵

Po vojni so si mnogi zgodovinarji, vojaški raziskovalci in drugi vojaški strokovnjaki prizadevali poiskati ustrezno in pravilno pojasnilo za Hitlerjev nelogični ukaz. Dejstvo je, da jim še do danes ni uspelo pojasniti, kaj natanko je vodilo poveljnike nacistične Nemčije k skeptičnemu razmišljanju in posledičnim odločitvam. Nekaj zagotovo drži: če se njegovi generali ne bi začeli nagibati k časovnem odlogu »dokončnega udarca,« Hitler kot sam skoraj zagotovo ne bi prišel

³⁷⁰ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 124.

³⁷¹ Gerd von Rundstedt, vrhovni poveljnik skupine armad A, se je strinjal s predlogi poveljnika 4. armade, Güntherja von Klugeja, o začasnem odlogu izvedbe dokončnega udarca proti stisnjenim armadam zaveznikov v okrožju Dunkerqua. Vrhovni poveljnik nemške kopenske vojske, Walther von Brauchitsch, mož, ki je bil dejansko nad vsemi poveljniki na Zahodu, se z začasno odložitvijo napada nikakor ni strinjal in je temu primerno zahteval, da se mora napad na Dunkerque nadaljevati. Posledično je želel tudi premestiti Klugejevo 4. armado pod Bocka, poveljnika najsevernejše nemške armadne skupine na zahodni fronti. Franz Halder, načelnik generalštaba kopenske vojske, je bil na strani Rundstedta in Klugeja. S tem se je dejansko obrnil proti svojemu nadrejenemu "šefu" Waltherju von Brauchitschu. Med generali je prišlo do manjšega spora. Von Bock je bil preveč zaposlen z drugimi rečmi, zato se je konflikt "prenesel do Hitlerja," ki je zavrnil Brauchitscha in s svojim strinjanjem podprl ostale. Strawson, *Hitler as Military Commander*, str. 111.

³⁷² Overy, *Tretji rajh*, str. 219; Strawson, *Hitler as Military Commander*, str. 111.

³⁷³ Messenger, *The Second World War in the West*, str. 60.

³⁷⁴ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 124.

³⁷⁵ Ian Kershaw, *Fateful Choices: Ten Decisions That Changed the World, 1940–1941*, (London, 2008), str. 27, (dalje: Kershaw, *Fateful Choices*, str. 27).

do te odločitve. Kaj je bilo tisto, kar je poveljnike pripeljalo do usodnega omahovanja, in to tik pred – brez dlake na jeziku – enim izmed potencialno največjim dosežkom v nemški vojaški zgodovini? Domnev oz. tez je več, mnenja avtorjev pa se okrog te tematike precej krešejo.

Sistematični pregled domnevanj pričnimo z avtorjem dela *Lost Victories*, Erichom von Mansteinom, neposrednim udeležencem v kampanji.

Poznejši generalfeldmaršal Erich von Manstein je bil prepričan, da je uspešna evakuacija pri Dunkerquu povezana z intervencijo samega Hitlerja, ki je kar dvakrat³⁷⁶ zaustavil silovito prodiranje nemških oklepnikov in pehote proti Dunkerquu. Za to odločitev so bili podani trije različni vzroki. Prvi razlog je bil, da je Hitler želel privarčevati nemške oklepnike za drugi akt francoske kampanje. Slednje ima povezavo z Wilhelmom Keitlom, ki je sporočil nemškemu diktatorju, da je teren okoli Dunkerqua neprimeren za tankovsko vožnjo in posledično bojevanje s tanki. Drugi razlog se je skrival v Hermannu Göringu, ki je Hitlerju zagotovil, da je Luftwaffe sposobna popolnoma sama (brez pomoči drugih vej nemških oboroženih sil) preprečiti pobeg zavezniških vojakov iz Dunkerqua. Göringu se je šlo zgolj za ugled, zato Manstein meni, da je v določeni meri najbrž tudi to vplivalo na Hitlerjevo odločitev. Tretji razlog se naj bi na podlagi poročil o pogovoru³⁷⁷ med Hitlerjem in von Rundstedtom skrival v tem, da je Hitler namerno dopustil Britancem, da izvedejo svojo evakuacijo in pobegnejo, saj je verjel, da bo to zelo pozitivno vplivalo na kasnejši sporazum z Veliko Britanijo. Po mnenju Mansteina sta bila prva dva vzroka z vojaškega stališča zgrešena in napačna. Kakorkoli, dejstvo je, da je bila odločitev v zvezi z Dunkerquom ena izmed Hitlerjevih najusodnejših vojaških napak, ki ga je pozneje ovirala pri poskusu invazije na Britanijo in posledično omogočila imperiju, da se je lahko boril v Afriki in Italiji.³⁷⁸ Dunkerque je bil prelomen v številnih pogledih. Britancem je postal simbol njihovega borbenega duha. Ljudstvo Otoka je menilo, da gre za vrhunsko zmago v zelo težkih razmerah. Morala med njihovimi navadnimi množicami

³⁷⁶ Najprej pri prodiranju proti obali, nato pa še ponovno zunaj Dunkerqua. Manstein, *Lost Victories*, str. 124.

³⁷⁷ Do srečanja je prišlo 24. maja zjutraj v Charlevillu, ki se nahaja približno 200 kilometrov vzhodno od Rokavskega preliva. Hitlerjev namen je bil obisk glavnega štaba generalpolkovnika Gerda von Rundstedta. Ta mu je nekje ob 11.30 predal poročilo o trenutnem stanju enot. Predlog za zaustavitev mehaniziranih sil je dejansko prišel od von Rundstedta in ne Hitlerja. Gerd je bil eden izmed generalov, ki mu je Hitler najbolj zaupal. To pa je v veliki meri vplivalo na to, da se je Hitler strinjal in dodal, da morajo tanke ohraniti za nadaljnje operacije na jugu. Hitler mu je med drugim izrazil tudi skrb, da bo nadaljnje prodiranje zmanjšalo obseg Luftwaffinih akcij. Napade na jugu je želel nadaljevati brez kakršnihkoli zastojev, do česar naj bi prišlo, če bi si vzeli nekaj dni časa za spopade s silami v Dunkerquu. 25. maja zjutraj je prišel še Brauchitsch, ki je nameraval tanke nemudoma poslati naprej po nižavju. Hitler je vzkipeł, mu začel nasprotovati in dokazovati, da kanali v Flandriji niso primerno ozemlje za tankovsko bojevanje. Kar je bilo presenetljivo je bilo to, da je dokončno odločitev zaupal Rundstedtu, ki pa je Waltherjev predlog zavrnil s pojasnilom, da morajo tanke pripraviti za nadaljnje operacije na jugu. Na nek način je šlo tukaj za skrunjenje Brauchitschove avtoritete, saj je Hitler vpričo von Brauchitscha, Rundstedtovega nadrejena, podelil možnost dokončne odločitve ravno slednjemu. Halder in Brauchitsch sta bila povsem preplašena, saj se je Hitler agresivno vmešal v vodenje nemške vojaške mašinerije. Kershaw, *Hitler*, str. 524.

³⁷⁸ Manstein, *Lost Victories*, str. 124.

kot tudi vojaki je z ene izmed najnižjih točk v vsej zgodovini naroda poskočila v višave. Dejstvo je, da si je dejansko nemogoče predstavljati, kako bi se lahko Churchill zoperstavil čedalje večjemu pritisku s strani tistih mogočnih sil v Britaniji, ki so se bile pripravljene pogajati s Hitlerjem, če bi denimo Britanci izgubili svojo korpusno bojno grupo.³⁷⁹

Ian Kershaw, eden izmed vodilnih zgodovinarjev v raziskovanju nacionalsocializma in Adolfa Hitlerja, se v svoji najnovejši biografiji strinja z dejstvom, da je evakuaciji v veliki meri pomagala Hitlerjeva odločitev z dne 24. maja ob 11.42. Ta je velevala zaustavitev silovitega prodiranja Vermahta, ki je bil tisti hip zgolj 24 kilometrov stran od Dunkerqua. Kershaw pa hkrati zavrže povojna namigovanja, da je Hitler namerno dopustil umik britanskim četam, kar naj bi bilo velikodušno dejanje, s katerim bi Veliko Britanijo spodbudil k mirovnim pogajanjem z nedotaknjeno vojsko. Za podobna sklicevanja pravi, da so privlečena za las.³⁸⁰ Govori se, da naj bi dva tedna zatem svojemu spremstvu razlagal, da »je vojska hrbtenica Anglije in imperija. Če razbijemo invazijski korpus, je imperij obsojen na propad. Ker ga niti nočemo niti ne moremo podedovati, mu moramo dati možnost. Moji generali tega niso dojeli.«³⁸¹ Za Kershawa je takšno govoričenje zgolj opravičevanje lastne vojaške napake. Odločitev, da se ne napade zavezniških sil pri Dunkerquu, je bila sprejeta zaradi vojaških razlogov,³⁸² prav tako pa je k Hitlerju prišla po napotkih njegove vojske.³⁸³ Pribočnik Luftwaffe, Nicolaus von Below, je dejal, da za absolutno vodjo nacistične Nemčije »angleška vojska pri Dunkerquu ni imela nobenega pomena«.³⁸⁴ Kershaw se poslužuje mnenja, da v odločitvi za začasno zaustavitev oklepnikov ni bilo popolnoma nič dobronamernega. Britanijo je želel z enim samim udarcem prisiliti v podpis mirovnih pogojev. To, da bi pustil Britancem in Francozom prebegniti na Otok, mu ni prav nič dišalo. Pustil pa se je prepričati Göringu, da bo njegova letalska sila dokončala delo in eliminirala ukleščene enote. Slednji je bil seveda povsem prepričan v svoje obljube. Zelo se je motil.³⁸⁵

Nekateri avtorji gredo pri Göringovih zagotovilih in obljubah, da bo Luftwaffe poskrbela za obkoljene zavezniške vojake, v to smer, da trdijo, da je zelo verjetna domneva tudi ta, da je

³⁷⁹ Kershaw, *Hitler*, str. 525.

³⁸⁰ Prav tam, str. 523.

³⁸¹ Prav tam.

³⁸² Guderian in von Rundstedt sta namreč menila, da ozemlje v okolici Dunkerqua ni najprimernejše za tankovske operacije, zaradi česar bi lahko prišlo do velikih izgub. Temu pa sta se vsekakor želela izogniti. Enako je bilo pri Hitlerju, ki je želel, tako kot poveljnik armadne skupine A, obvarovati svoje tanke za ofenzivni sunek proti Parizu. Alink et. al., *Druga svetovna vojna I*, str. 135.

³⁸³ Ian Kershaw, *Hitler*, str. 523-524.

³⁸⁴ Prav tam, str. 524.

³⁸⁵ Prav tam.

Hitler želel storiti uslugo svojemu prijatelju Göringu, s čimer bi v očeh domačega in tujega ljudstva dvignil ugled vojnega letalstva Nemčije in samega sebe.³⁸⁶

Razplet dogodkov po tem je seveda popolnoma jasen. Hitler je v dveh dneh ugotovil, da je napravil veliko napako. 26. maja je ponovno spremenil svojo odločitev in zahteval, da veliki in težki oklepniki ter pehotne enote nemudoma krenejo proti Dunkerquu. Hitler si je seveda na vse načine želel popraviti napako in prekiniti zavezniško evakuacijo, vendar je bil že prepozen. V eni izmed najboljšežnejših reševalnih akcij v zgodovini človeškega vojskovanja so uspeli Britanci v operaciji Dinamo (prva kombinirana akcija vseh treh rodov britanskih oboroženih sil v zgodovini spopadanja) rešiti natanko 338.226 zavezniških vojakov (od tega 26.176 Francozov). Ko se je 4. junija reševanje izpred Dunkerqua³⁸⁷ končalo so Nemci kljub uspešno izpeljani reševalni akciji zajeli več kot 40.000 britanskih vojakov. Prva fazna etapa »zahodnega pohoda« Nemčije se je z improvizirano reševalno akcijo zaveznikov izpred Dunkerqua zaključila. 'Mansteinov famozni srp' je bil nepredstavljen in zastrašujoče popoln vojaški uspeh. To je bila genialna ideja, ki se je za nemški vojaški stroj več kot obrestovala. Konec operacij Vermahta v okrožju Dunkerqua označuje tudi zaključek prvega dela zahodne invazijske etape.³⁸⁸ 5. maja je tudi *Slovenski narod* zaključil poglavje z »evakuacijskim trilerjem v Dunkerquu.« Poročal je, da so v noči med 3. in 4. junijem omenjeno mesto zapustile zadnje ujete enote zaveznikov, zatem pa so bile uničene popolnoma vse naprave v pristanišču, zaradi česar je luka postala nekoristna in neuporabna. Prebeg je uspel tudi trem francoskim kopenskim generalom in admiralom. Eden izmed njih, admiral Abrial, je med zadnjimi pobegnil iz Dunkerqua. Umik se naj ne bi posrečil generalu Prioxu in večjemu delu njegove 1. armade.³⁸⁹ Diplomsko delo zaključujem z nekaj statističnimi podatki. Bliskovitost nacistične zmage se na nemški strani kaže v zelo majhnih številkah. Nemci so imeli na koncu, ko so popolnoma zaključili operacije v Franciji, 27.074 padlih³⁹⁰ in 18.384 pogrešanih. Razmerje v umrlih med zavezniki in Nemci je bilo približno 2 proti 1 v korist slednjih, kar je bilo nekoliko slabše kot v

³⁸⁶ Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 135.

³⁸⁷ Po poročanju *Slovenskega naroda* se je evakuacija čet 4. junija ponoči in zelo zgodaj zjutraj še vedno nadaljevala. Do tega dne je združeno zavezniško ladjevje na varno že uspelo prepeljati vso glavnino ukleščanih armad. Po navedbah časopisja naj bi bile 4. junija 1940 v Dunkerquu le še majhne zaščitne enote. Časnik je med drugim zapisal tudi to, da je lahko operacija Dinamo uspela zgolj zaradi tesnega sodelovanja vseh rodov zavezniške vojske. "Dunkerque se še vedno brani pred napadi: Prevoz čet se nadaljuje - v Dunkerqueu so samo še mali zaščitni oddelki," *Slovenski narod*, 4. junij 1940, št. 125, str. 2.

³⁸⁸ Manstein, *Lost Victories*, str. 124; Kershaw, *Hitler*, str. 524; Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, str. 139; Overy, *Tretji rajh*, str. 219.

³⁸⁹ "Zadnje zavezniške čete zapustile Dunkerque," *Slovenski narod*, 5. junij 1940, št. 126, str. 1.

³⁹⁰ Kershaw navaja malo manj kot 30.000 padlih, dokončno število umrlih in ranjenih pa ocenjuje na nekaj manj kot 165.000. Kershaw, *Hitler*, str. 525.

obdobju prve svetovne vojne.³⁹¹ Združene zavezniške velesile naj bi imele približno 90.000 mrtvih, 200.000 ranjenih in kar 1,9 milijona ujetih ali pogrešanih.³⁹² Po podatkih Mosierja naj bi imeli Francozi ob podpisu ponižujočih kapitulacijskih listin mrtvih najmanj 92.000 vojakov. Za Nizozemce sklepajo, da jim je padlo 2.157 moških, Belgijcem 7.500 in Britancem 3.457. To pomeni, da se Mosierjevi podatki v primerjavi z navedbami Iana Kershawa razlikujejo za dobrih 15.000 življenj.³⁹³

³⁹¹ Mosier, *Cross of Iron*, str. 142.

³⁹² Kershaw, *Hitler*, str. 525.

³⁹³ Mosier, *Cross of Iron*, str. 142.

14 ZAKLJUČEK

'Famozni srp' je bilo delo genialnega vojaškega stratega, ki je želel podati Nemčiji realne možnosti za zmago v vnovičnem boju z zahodnimi silami. Ideja za invazijo, ki jo je Erich von Manstein razvijal in dopolnjeval v obdobju, ko je Hitlerju pošteno nagajalo neugodno vreme, je bila nekaj novega in skoraj revolucionarnega. Predvsem pa se je močno razlikovala od klasičnih ofenzivnih principov von Schlieffena, Moltkeja in Ludendorffa. Seveda Mansteinu brez zveste podpore njegovega nadrejena, Gerda von Rundstedta, vrhovnega poveljnika skupine armad A in ostalega štabnega osebja omenjene bojne skupine zagotovo ne bi uspelo. Vsi ti so ga namreč ves čas, ko je potekal boj za sprejetje najustrežnejšega načrta za napad na Zahod zvesto podpirali in zanj (Gerd von Rundstedt denimo) celo zastavljali svoj ugled. Ko je Erichu uspelo predstaviti novo različico načrta pred samim Hitlerjem je bil to velik trenutek ne samo zanj, temveč tudi za vso ostalo poveljniško osebje Rundstedtove armadne skupine. Nekaj drži kot pribito: če ne bi bilo von Mansteina tudi Rommel in Guderian ne bi v prodiranju proti Rokavski obali uspela izvesti tako odmevne in bliskovite prebojne sunke. Kaj je pravzaprav sploh pomenil Mansteinov vojaški načrt? Bistvo njegove operativne ideje je predstavljala preusmeritev ofenzivne teže s klasičnega severnega (desnega) armadnega krila na južno. V zelo grobem pogledu bi lahko potek izvedbe načrta razdelili na štiri glavne dele. V prvi fazi se je izkazovala Mansteinova taktična genialnost. Po njegovih zamislih naj bi desno krilo nemške vojske z manjšimi napadi na področju Belgije in Nizozemske pritisnili na zavezniško vojsko ravno toliko, da bi Francozi v skladu z obljubami o takojšnji pomoči v Belgijo poslali dodatne elitne armadne oddelke. Namen prve faze je bil torej jasen: prikovati nase, kar se da največ sovražnikovih čet. V drugi del je Manstein vključil taktiko ključnega presenečenja, ki je bila v bistvu poglobitna osnova za uspešno realizacijo njegovih zamisli. Medtem ko bi Francozi, Belgijci, Nizozemci in Britanci krvaveli v severnem sektorju fronte misleč, da uspešno in učinkovito rešujejo svoje obrambne linije, bi se glavnina prebojnega sunka izvedla v osrednjem delu zahodne fronte, natančneje v gozdovih ardenske pokrajine. Kaj je to območje, ki je preprečeno z izredno gosto gozdno vegetacijo pomenilo za stratega kot je bil Manstein? Pri razvijanju svojega načrta je namreč opazil potencialno izjemno šibko točko v obrambnem razporedu zavezniških enot, za katero je pravilno uvidel, da jo bodo nemški nasprotniki slabo zaščitili in varovali z manj kvalitetnimi enotami. To lokacijo so predstavljali Ardeni, ki so bili za težke oklepno-mehanizirane enote težko prevozní. Francozi si najbrž niti v najhujših morah niso mogli predstavljati, da se jim bo skozi to regijo vsula formacija najelitnejših tankovskih in ostalih motoriziranih enot nacistične Nemčije. Za uspešno dokončanje te faze je bilo nujno

potrebno, da tanki in ostali oklepni oddelki armadne skupine A takoj zatem, ko zapustijo ozemlje Ardenov, prebijejo francosko obrambo pri Sedanu in v orjaškem zamahu prečkajo reko Meuse. Tretji del Mansteinovega ofenzivnega koncepta predstavlja nadvse pomemben proces zapiranja in izoliranja severnih zavezniških enot od njenih armadnih glavnin, ki so se nahajale južno od reke Some. Po uspešnem prečkanju Meuse je moral južni bok Rundstedtove skupine armad potegniti svoj koridor mimo francoskega mesta Abbeville, nato pa ga v obliki orjaškega srpa dokončno pripeti na obale Rokavskega preliva. 'Mansteinov srp' se je priklopil na obale angleškega kanala 20. maja pozno zvečer, ko so Guderianove divizije zahodno od Abbevilla dosegle prelivsko morje. Armade v severnem sektorju bojišča so bile s tem dejanjem ujete, odcepljene in popolnoma izolirane od njihovih enot na jugu. Erich je za četrto fazo določil brutalno uničenje obkoljenih enot. Po njegovem konceptu bi se morala v tem obdobju vključiti »nemška tankovska stiskalnica,« ki bi ukleščene Britance, Francoze, Belgijce in ostale pripadnice zavezniškega tabora znotraj obkoljenega žepa samo še eliminirala. Prve tri faze so za Vermaht stekle kot po maslu, pri četrti pa so se zadeve delno zalomile, saj je Hitler ne glede na to, ali je šlo za namerno ali nenamerno dejanje, odločilno zaustavil obkoljevanje nasprotnikovih čet tik pred zadnjim prelivskim pristaniščem. Sledila je najimunitnejša evakuacijska akcija zaveznikov v vsej zahodni kampanji, ki je rešila glavnino Ekspedicijskega korpusa Velike Britanije in manjše število francoskih enot.

15 LITERATURA IN VIRI

15.1 Literatura

- Bastian Alink et. al., *Druga svetovna vojna 1*, (Ljubljana, 1981).
- Ronald Atkin, *Pillar of Fire: Dunkirk 1940*, (Edinburgh, 1990).
- Brian Bond, *Britain, France and Belgium, 1939–1940*, (London, 1990).
- Sir Winston Churchill, *The Second World War: Their Finest Hour, Volume 2*, (Cambridge, 1949).
- Bob Carruthers in John Erickson, *The Russian front: 1941-1945*, (London, 1999).
- Simon Dunstan, *Fort Eben Emael: The key to Hitler's victory in the West*, (Oxford, 2005).
- Karl-Heinz Frieser, *The Blitzkrieg Legend: The 1940 Campaign in the West*, (Annapolis, 2005).
- Jeffery A. Gunsburg, *The Battle of Gembloux, 14-15 May 1940: The 'Blitzkrieg' Checked*, (London, 2000).
- Manfred Griebel, *Junkers Ju 87 Stuka*, (London/Stuttgart, 2001).
- Hermann Götzl, *Generaloberst Kurt Student und seine Fallschirm*, (Friedberg, 1980).
- Edward R. Hooton, *Luftwaffe at War: Blitzkrieg in the West 1939-1940, Volume 2*, (London, 2007).
- Edward R. Hooton, *Phoenix Triumphant: The Rise and Rise of the Luftwaffe*, (London, 1994).
- Mark Healy, *Panzerwaffe: The Campaigns in the West 1940, Volume 2*, (Hersham, 2008).
- Julian Jackson, *The Fall of France: The Nazi Invasion of 1940*, (New York, 2003).
- Ian Kershaw, *Hitler*, (Ljubljana, 2012).
- Ian Kershaw, *Fateful Choices: Ten Decisions That Changed the World, 1940–1941*, (London, 2008).
- Michael D. Krause in R. Cody Phillips, *Historical Perspectives of Operational Art*, (Washington, D.C., 2005).
- Benoît Lemay, *Erich von Manstein: Hitler's Master Strategist*, (Philadelphia & Newbury, 2010).
- John Mosier, *Cross of Iron: The Rise and Fall of the German War Machine, 1918-1945*, (New York, 2006).

- Field Marshal Erich von Manstein, *Lost Victories: The War Memoirs of Hitler's Most Brilliant General*, (London, 1958).
- Charles Messenger, *The Second World War in the West*, (London, 1999).
- Robert Adam Mungo Simpson Melvin, *Manstein: Hitler's Greatest General*, (London, 2010)
- Evans, Martin Marix, *The Fall of France: Act of Daring*, (Oxford, 2000).
- Richard James Overy, *Tretji rajh: Kronika*, (Ljubljana, 2015).
- William Lawrence Shirer, *The Rise and Fall of the Third Reich: A History of Nazi Germany*, (London, 1990).
- John Strawson, *Hitler as Military Commander*, (Barnsley, 2003).
- A.J.P. Taylor in S.L. Mayer, *A History of World War Two*, (Portland, 1974).

15.1.1 Časniki

- "Brez vojne napovedi je Nemčija napadla Nizozemsko, Belgijo in Luksemburško," *Slovenec*, 11. maj 1940, št. 106, str. 1.
- "Vojna na Nizozemskem - Nizozemska uradna vojna poročila," *Slovenec*, 11. maj 1940, št. 106, str. 2.
- "Belgija in Nizozemska odgovarjata: Ne sprejmemo - Belgija prosi Anglijo in Francijo za pomoč," *Slovenec*, 11. maj 1940, št. 106, str. 2.
- "Vojna na Nizozemskem: Nizozemci so poplavili obsežna ozemlja in se postavili v bran za 'vodno cesto'," *Slovenec*, 11. maj 1940, št. 106, str. 2.
- "Vojna v Belgiji: Jate nemških letal nad belgijskim ozemljem - Belgijci držijo nemške čete na utrjeni črti," *Slovenec*, 11. maj 1940, št. 106, str. 3.
- "Luksemburška vlada zbežala," *Slovenec*, 11. maj 1940, št. 106, str. 3.
- "Strašni letalski boji na vsem Nizozemskem: Nizozemci trdijo, da so vsa letališča v njihovih rokah - Haag," *Slovenec*, 12. maj 1940, št. 107, str. 1.
- "Zahodna fronta vzplamtela v znamenju letalskih bomb: Nizozemci in Belgijci zadržujejo Nemce ob utrjeni črti - Liege strahovito oblegan s topovi in bombniki - številna bombardiranja nezavarovanih mest," *Slovenec*, 12. maj 1940, št. 107, str. 1.
- "Borbe z nemško peto kolono: Pet tisoč nemških mož je s padali poskušalo zasesti zaledje," *Slovenec*, 12. maj 1940, št. 107, str. 1.
- "Nezmanjššan pritisk na Nizozemsko: Pri reki Ijsel so se Nizozemci umaknili - Na Suhem," *Slovenec*, 14. maj 1940, št. 108 a, str. 1.

- "Na vsej zahodni fronti se razvija boj za življenje in smrt," *Slovenec*, 14. maj 1940, št. 108 a, str. 1.
- "Nemška vojna poročila: Na Nizozemskem pri morju," *Slovenec*, 15. maj 1940, št. 109 a, str. 1.
- "Nemška vojna poročila: V Belgiji na reki Meuse," *Slovenec*, 15. maj 1940, 109 a, str. 1.
- "Velikanska bitka na 600 km dolgi zahodni fronti," *Slovenec*, 15. maj 1940, št. 109 a, str. 1.
- "Zadnja poročila," *Slovenec*, 15. maj 1940, št. 109 a, str. 1.
- "Nizozemska in belgijska vlada sta se že preselili: Nizozemski dvor in vlada sta že v Londonu," *Slovenec*, 15. maj 1940, št. 109 a, str. 2.
- "Nemška poročila: Mnenje berlinskih uradnih krogov," *Slovenec*, 15. maj 1940, 109 a, str. 2.
- "Oklic nizozemske kraljice," *Slovenec*, 15. maj 1940, št. 109 a, str. 2.
- "Nizozemska se je vdala: General Winkelman je položil orožje, da reši armado in ljudstvo uničenja," *Slovenec*, 16. maj 1940, št. 110 a, str. 1.
- "Nizozemska se je vdala: Vojno brodovje se bo borilo dalje," *Slovenec*, 16. maj 1940, št. 110 a, str. 1.
- "Nizozemski zunanji minister o nizozemskem zlomu," *Slovenec*, 16. maj 1940, št. 110 a, str. 2.
- "Največja bitka v zgodovini, ki bo odločila o stoletjih," *Slovenec*, 17. maj 1940, št. 111 a, str. 1.
- "Bruselj padel," *Slovenec*, 18. maj 1940, št. 112 a, str. 1.
- "Gamelin bo odstavljen - na njegovo mesto: Georges," *Slovenec*, 18. maj 1940, št. 112 a, str. 2.
- "Bitka v severni Franciji traja z vso srditostjo dalje: Oba nasprotujoča si tabora sta vrgla v boj vsa razpoložljiva sredstva in računata z največjim junaštvom svojega vojaštva," *Slovenec*, 19. maj 1940, št. 113 a, str. 1.
- "Maršal Petain vstopil v francosko vlado," *Slovenec*, 19. maj 1940, št. 113 a, str. 1.
- "Maršal Petain vstopil v francosko vlado," *Slovenec*, 19. maj 1940, št. 113 a, str. 1.
- "General Weygand poklican na vojaški posvet v Pariz," *Slovenec*, 19. maj 1940, 113 a, str. 1.

- "Bitka v severni Franciji traja z vso srditostjo dalje: Oba nasprotujoča si tabora sta vrgla v boj vsa razpoložljiva sredstva in računata z največjim junaštvom svojega vojaštva," *Slovenec*, 19. maj 1940, št. 113 a, str. 1.
- "General Weygand - vrhovni poveljnik vseh zavezniških sil," *Slovenec*, 21. maj 1940, št. 114 a, str. 2.
- "Boji ob Rokavskem prelivu: Nemška poročila - Nemško vojno poročilo," *Slovenec*, 26. maj 1940, št. 118 a, str. 1.
- "Boji ob Rokavskem prelivu: Nemška poročila pravijo, da se obroč okrog v Belgiji obkoljene zavezniške armade zožuje," *Slovenec*, 26. maj 1940, št. 118 a, str. 1.
- "Belgijska vlada ne priznava kraljevega dejanja," *Slovenec*, 29. maj 1940, št. 120 a, str. 1.
- "Belgijski kralj se je vdal," *Slovenec*, 29. maj 1940, št. 120 a, str. 1.
- "Churchillov govor v spodnjem domu: "Bal sem se, da bom moral napovedati največji poraz v naši zgodovini ..." - Upali smo, da bomo rešili 20.000-30.000 mož," *Slovenec*, 5. junij 1940, št. 126 a, str. 3.
- "Belgija je kapitulirala: Brez vednosti zaveznikov," *Slovenski narod*, 28. maj 1940, št. 119, str. 1
- "Belgija je kapitulirala: Kralj Leopold je prosim za premirje in pristal na brezpogojno kapitulacijo," *Slovenski narod*, 28. maj 1940, št. 119, str. 1.
- "Belgija je kapitulirala: Brez vednosti zaveznikov," *Slovenski narod*, 28. maj 1940, št. 119, str. 1.
- "Dunkerque se še vedno brani pred napadi: Prevoz čet se nadaljuje - v Dunkerqueu so samo še mali zaščitni oddelki," *Slovenski narod*, 4. junij 1940, št. 125, str. 2.
- "Zadnje zavezniške čete zapustile Dunkerque," *Slovenski narod*, 5. junij 1940, št. 126, str. 1

15.2 Viri

- *Adolf Hitler*, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/267992/Adolf-Hitler>, 15. 8. 2015.
- *Battle of Gembloux*, [https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Gembloux_\(1940\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Gembloux_(1940)), 16. 8. 2015
- *Battle of Hannut*, https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Hannut, 17. 8. 2015.
- *Battle of Montcornet*, https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Montcornet, 18. 8. 2015.
- *Erich Ludendorff*, <http://www.britannica.com/biography/Erich-Ludendorff>, 15. 8. 2015.
- *Franz Halder*, <http://www.britannica.com/biography/Franz-Halder>, 15. 8. 2015.
- *Helmuth von Moltke*, <http://www.britannica.com/biography/Helmuth-Johannes-Ludwig-von-Moltke>, 16. 8. 2015.
- *Neville Chamberlain*, <http://www.britannica.com/biography/Neville-Chamberlain>, 15. 8. 2015.
- *Junkers 87*, https://en.wikipedia.org/wiki/Junkers_Ju_87, 16. 8. 2015.
- *Walther von Brauchitsch*, <http://www.britannica.com/biography/Walther-von-Brauchitsch>, 15. 8. 2015.
- *Walter von Reichenau*, <http://www.britannica.com/biography/Walther-von-Reichenau>, 15. 8. 2015